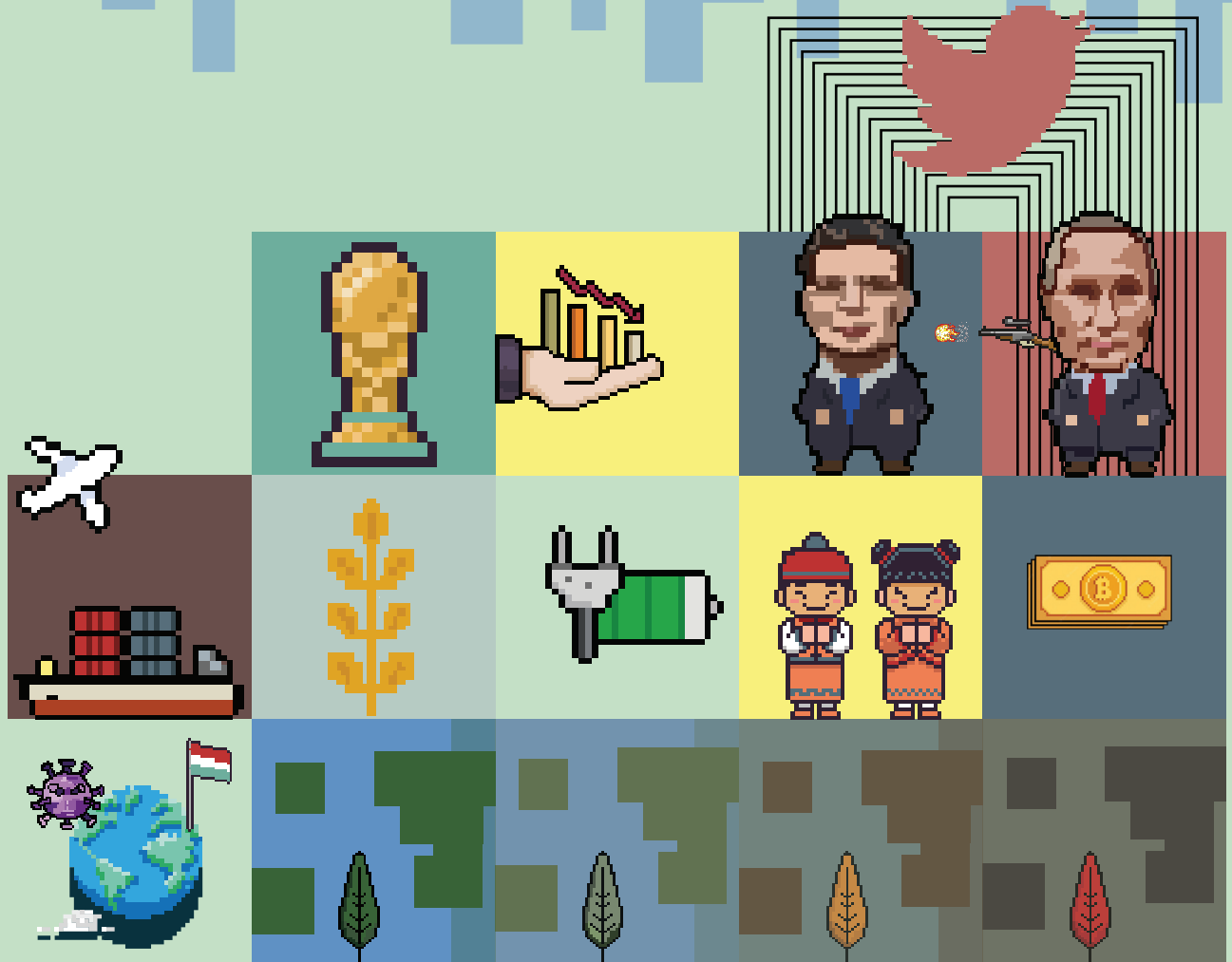

KOSAM
KALKINMA ODAKLI STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

2022

DÜNYA NE KONUŞTU?

OCAK 2023

KOSAM

KALKINMA ODAKLI STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

2022

DÜNYA NE KONUŞTU?

2022 DÜNYA NE KONUŞTU?

İmtiyaz Sahibi

Kalkınma Odaklı Stratejik Araştırmalar Merkezi adına
Lütfi Can BAŞARAN

Yayın Kurulu

Serkan SEÇKİNLİ
Veysel YAMAN
Mustafa HELVACIOĞLU
Doç. Dr. M. Levent YILMAZ

Hazırlayanlar

Ahmet ÇELİK
Koray GÜÇLÜ
Şerife İlknur KOÇAK
Gülmisar TAŞKIN
Gülşah ÖZDEGER

Grafik Tasarım & Kapak

Tülay AKBAŞ

Dizgi & Mizanpaj

Mustafa KÜÇÜKER

Baskı, Yeri ve Yılı

Adabalı Ofset
(Fevzi Çakmak Mah. Sıla Cad. No: 73/O Karatay/Konya)
Sertifika No: 63244
Konya - Şubat 2023

ISBN

978-605-74183-6-4

KOSAM

Akabe Mah. Alaaddin Kap Cad.
No:130 42020 Karatay / Konya
www.kosam.org

KTO Karatay Üniversitesi Yayınları
KONYA 2023

Bu yayının elektronik kopyasına
www.kosam.org adresinden ulaşabilirsiniz.

“Dünya Ne Konuşuyor?” Raporları, KOSAM’ın düşüncelerinden tamamen bağımsızdır ve KOSAM’ın kurumsal fikirlerini yansıtmamaktadır. Özeti hazırlanan her makalenin fikir ve yönlendirmeleri yayımlayan kurum ve yazarlara aittir, herhangi bir yatırım danışmanlığı anlamına gelmemektedir. Okuyucuyu bilgilendirmek amacıyla hazırlanmış olan bu raporların içeriği, hiçbir şekil ve surette “Dünya Ne Konuşuyor?” Raporlarının herhangi bir taahhüdünü tazammum etmediğinden, bu bilgilere istinaden her türlü özel ve/veya tüzel kişiler tarafından alınacak kararlar, varılacak sonuçlar ve oluşabilecek her türlü riskler bizatihi bu kişilere ait olacaktır. DNK Raporu genel anlamda bilgi vermeyi amaçlamakta olup şahıs ve şirketlere karşı herhangi bir sorumluluk doğurmaz.

Bu yayının tüm hakları KOSAM’a aittir. KOSAM’ın izni olmadan yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama vd.) yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek sureti ile alıntı yapılabilir.

COPYRIGHT © 2023

ÖNSÖZ

Belirlediği alanlarda araştırma raporları üreten, bilgi notları yayımlayan, farklı sorunlara çözüm sunma amaçlı projelere imza atan bir yapı hüviyetindeki **Kalkınma Odaklı Stratejik Araştırmalar Merkezi (KOSAM)**, Konya merkezli bir düşünce kuruluşu olarak 2022 yılının ilk çeyreğinde kuruldu.

Ekonomi, ticaret, sanayi, iç ve dış politika dinamikleriyle sosyal politikalar, tarım, çevre, akıllı şehir, sağlık, enerji vb. konularla ilgilenen KOSAM faaliyetlerini şehir, ülke ve dünya ekseninde farklı başlıklarda yürütür.

Merkez; uluslararası düşünce kuruluşlarının faaliyetlerini, raporlarını ve güncel değerlendirmelerini düzenli takip eder. Bu kapsamda 2022 yılı içerisinde KOSAM bünyesinde; dünya ve ülke gündemi hakkında bilgilenmek, düşünce kuruluşlarının raporlarından haberdar olmak ve en önemlisi **küresel fırsatlardan faydalanıp risklerden kaçınmak** için stratejik çalışmaları aktarmak amacıyla **“Dünya Ne Konuşuyor?” Raporları** hazırlandı.

“Dünya Ne Konuşuyor?” Raporu, her ayın ilk ve ikinci yarısını kapsamak üzere ayda iki defa okurlarıyla buluştu. Rapor için **Kuzey ve Latin Amerika, Euro Bölgesi, Orta ve Uzak Asya, Afrika, Orta Doğu, Avrasya** vb. çeşitli bölgelerde faaliyet gösteren düşünce kuruluşlarının gündemleri KOSAM’ın uzman kadrosu tarafından analiz edildi. Süreçte “hangi kuruluş ne tür konularda çalışmış, gündemde ne var ve gelecekte beklentileri neler?” sorularına cevap arandı.

“Dünya Ne Konuşuyor?” Raporu; **18 ülkede** faaliyet gösteren **97 düşünce kuruluşunu** güncel olarak takip edip, **459 çalışmayı** (rapor, makale vb.) ve **200’ün üzerinde etkinliği** tek tek inceleyerek **Ekonomi, Politika, Çevre ve Sosyal** olmak üzere dört ana başlıkta hazırlandı. Makale, rapor, bilgi notu, yorum vb. çalışmaların kısa özetleri okuyucuya yansıtılırken konu başlığı, makalenin hangi kurumdan alındığı ve bu merkezlerin hangi ülkede faaliyet gösterdikleri de raporda yer aldı. Her özetin sonunda konuyla ilgilenen okurların orijinal çalışmaya hızlı bir şekilde ulaşabilmesi için **erişim linkleri** açık şekilde paylaşıldı.

“**2022 Dünya Ne Konuştu?**” Raporu ise yukarıda amacı, muhtevası ve rakamları teferruatlı şekilde izah edilen yayınlardan bir seçki niteliğinde hazırlanmış olup, dünyaya yol gösteren düşünce kuruluşlarının 2022 yılı gündemine dair bir özet şeklindedir.

KOSAM olarak hedefimiz; “Dünya Ne Konuşuyor?” sorusunun cevabını ve bölgelerinde ulusal/uluslararası politikaya yön veren kuruluşların **“yarınların gündemi”** olarak gördükleri farklı başlıkları analiz ederek güncel hali ile aktarmaktır. Bu bağlamda **2023** yılında da ekonomi, siyaset, ticaret, sanayi, sosyal politika, eğitim, çevre vb. alanlarda yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası araştırma ve çalışmalar yürütmeye, **büyük veri analizi** ile mevcut durum değerlendirmeleri yaparak geleceğe ışık tutmaya ve sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlamaya devam edeceğiz.

KOSAM’ın kuruluştan itibaren desteklerinden dolayı **Konya Büyükşehir Belediye Başkanı Sn. Uğur İbrahim Altay’a**, **Konya Ticaret Odası Başkanı Sn. Selçuk Öztürk’e**, **Konya Ticaret Borsası Başkanı Sn. Hüseyin Çevik’e** ve **Konya Sanayi Odası Başkanı Sn. Mustafa Büyükegen’e** ayrıca teşekkür ederiz.

KOSAM Yönetim Kurulu

YÖNETİCİ ÖZETİ

2022’de pandeminin ulusal ve uluslararası etkileri süregelirken farklı başlıklar altında gelişmeler, tartışmalar ve dolayısıyla incelemeler de yıl boyunca devam etti. Süreçte **ABD ve Çin** arasında küresel ticaret yönetimi üzerine karşılıklı yaptırımlar ve mücadeleler ile birlikte Rusya’nın, Ukrayna’nın doğu sınırı boyunca askeri personel ve mühimmatını sevk ederek yarattığı gerginlik gündemin ana başlıklarını oluşturdu. **NATO, ABD** ve **AB**’den gelen çağrılara aldırış etmeyen **Rus Lider Putin** Ukrayna sınırına asker yığmaya devam etti.

2022’nin hemen başında; **Çin’in “Sıfır Covid”** politikalarını sıkı bir şekilde uygulaması, **küresel tedarik zincirinde** yaşanan sıkıntılar ve **küresel enflasyonun** yukarı yönde hareket etmesi dünya gündemini meşgul ederken, olası bir **Rusya-Ukrayna Savaşı’nın** sonuçlarına dair muhasebeler başladı. Rusya-Ukrayna arasında yaşanabilecek bir savaşın ekonomik, sosyal ve uluslararası ilişkiler boyutu farklı açılardan tartışılırken, olası enerji ve gıda krizinin getirileri de aynı zamanda tüm dünyanın odak noktası haline geldi.

Takvimler 24 Şubat 2022’yi gösterdiğinde Rusya Ukrayna’ya karşı fiili savaşı başlattı ve devamında kendilerine yönelik çeşitli yaptırımlar uygulamaya girdi. Rusya’nın AB’ye gaz akışını kesmesinin etkisiyle **enerji fiyatları** küresel çapta artarken dolaylı yoldan enflasyon tetiklendi ve birçok ülkede ciddi enflasyon artışlarına neden oldu. Diğer yandan Ukrayna savaşından kaçan insanların oluşturduğu dalga, **uluslararası göç problemini** bir kez daha gündeme getirdi.

Savaşın bir diğer önemli etkisi ise Ukrayna ve Rusya’nın dünya tahıl ihracatında sahip oldukları konum sebebiyle küresel **gıda krizini** tetikleme potansiyeli barındırmalarıydı. Rusya, Ukrayna’nın ihracat kapısı olan önemli limanlarını kullanıma kapatmak suretiyle küresel çapta **tahıl ihracat zincirini** engelleyerek bu krize sebebiyet verdi. Diğer yandan gübre konusunda Rusya’nın önemli bir ihracatçı konumunda olması da **gübre krizine** yol açtı ve iki krizin birleşimi yerkürede yeni **açlık tehlikesinin** ortaya çıkmasına sebep oldu.

Türkiye ve **NATO**’nun yoğun girişimleri sonucunda Ukrayna’nın önemli limanları tahıl sevkiyatına açılırken Ukrayna depolarında bekletilen tahıl ürünlerinin ihracatının yapılması da sağlandı. Yaşanan gıda krizi ve gıda enflasyonunda oluşturulan **Tahıl Koridoru** sayesinde belli bir seviyede çözüme ulaşıldı. Türkiye’nin konuyla ilgili üstlendiği stratejik rol, dünya basınında da yer aldı.

2022 yılı boyunca mevsim dönemlerinin değişmesi, yaşanan sel felaketleri ve tarımdaki zorluklar nedeniyle **iklim değişikliği** konusu gündemden hiç düşmedi. Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Konferansı’nın 2022 yılı toplantısında (**COP27**) yeşil dönüşüm için yatırımlar, teşvikler ve küresel sıcaklık artışı yeniden gündeme geldi. Aşırı sıcaklar birçok bölgede **iklim göçüne** sebep olurken küresel sıcaklık artışının ivmelenerek devam etmesinin uzun vadede daha büyük bir iklim göçüne sebep olacağı kamuoyunda tartışıldı.

Enerji fiyatlarının artması, gıda krizi, küresel enflasyon ve küresel tedarik zincirinde yaşanan sorunlar **navlun piyasasını** da etkiledi. Artan navlun fiyatları ile sevkiyatların pahalılaşması ürün fiyatlarına etki ederken tüketici enflasyonunu da tetikledi. Buna ek olarak **petrol sevkiyatlarında** maliyetlerin artması da 2022 gündeminde yerini aldı.

Avrupa, ABD ve bazı ülkeler tarafından Ukrayna Savaşı sebebiyle Rusya'ya uygulanan yaptırımlar, **Rusya** ile **Çin**'in yakınlaşmasıyla sonuçlandı. Elindeki enerji kaynaklarını Batı yerine Çin'e sevk eden Rusya, enerji gelirini **ruble** üzerinden elde ederken Çin'in eli de Batı'ya karşı güçlendi. Uzak Asya'da **Kuzey Kore'nin** füze denemeleri, Çin ve Rusya yakınlaşması, devamında da Çin'in **Tayvan'a** yönelik agresif politik tutumu hem Uzak Doğu hem de Batı'nın gündeminde yer aldı. **Çin'in Tayvan'ı işgal etme düşüncesi** sebebiyle ABD olası bir savaş durumunda Tayvan'ı savunacağını bildirirken bu durum Çin ile ABD arasında çatışmaların artmasına zemin hazırladı. ABD'nin Çin'e yönelik ekonomik yaptırım uygulamaları küresel tedarik zincirini etkilerken küresel enflasyonu da körükledi.

Ülkeler nezdinde enflasyonist baskıların ekonomiler üzerinde devam etmesi **resesyon** sürecini ortaya çıkartarak ülkeleri daha zorlu durumlarla karşı karşıya bıraktı. Artmaya devam eden enflasyon sebebiyle **FED, AB Merkez Bankası** ve birçok ülke **faiz artırımına** giderken Türkiye **faiz düşürme** uygulamasına başvurdu. Ülkelerin "enflasyonla mücadeleyi mi yoksa resesyonla mücadeleyi mi önceleyeceği" önemli bir tartışma konusu oldu.

2022 yılında iki önemli karakterin, **Birleşik Krallık Kraliçesi Elizabeth'in** ölümü ve **Japonya Eski Başbakanı Shinzo Abe'nin suikast** sonucu hayatını kaybetmesi kamuoyunda geniş yankı bulurken, bu ölümlerin ilgili ülkeleri gelecekte nasıl etkileyeceği de detaylıca tartışıldı.

Katar'da gerçekleştirilen **2022 Dünya Kupası'na** küresel medyada geniş yer verilirken, futboldan daha çok Dünya Kupası için inşa edilen stadyumların yapımı aşamasında Katar Hükümeti'nin çalışan işçilerin haklarını ihlal ettiği üzerinden tartışmalar devam etti.

Sosyal medya platformlarının en popülerlerinden biri olan **Twitter'ın Elon Musk** tarafından satın alınması da gündemi fazlasıyla meşgul ederken, bu değişikliğin kişilerin özel alanlarına ve medya özgürlüğüne zarar vereceği tartışmaları hala devam ediyor.

Rakamlarla "Dünya Ne Konuşuyor 2022 Raporları"

97

Takip Edilen
Uluslararası
Think Tank

18

Farklı Ülke

459

Konu Özeti

22

Rapor

2022 Dnyada En Çok Konuulanlar

Düşünce Kuruluşlarının Ükelere Göre Dağılımı

İÇİNDEKİLER

YÖNETİCİ ÖZETİ 06

EKONOMİ 15

Enflasyon, dünya yoksullarından intikam alabilir	17
Gıda fiyatları, enflasyonu enerji fiyatlarından daha çok artırıyor	18
Ekonomi uzmanları anketi: Küresel enflasyon beklentilerinde güçlü artış	18
Rusya ekonomisi yaptırımlara dayanabilir mi?	19
Ukrayna'nın yeniden inşa olabilmesi için sorulması gereken acil 10 soru	20
Bir sonraki dalga Covid-19 değil; gelişmekte olan ülkelerde borç sürdürülebilirliği	22
IFO Institute'ün gözünden Almanya tablosu	23
Resesyon, GSYH'de basit bir düşüş mü demek? Bu ne anlama geliyor?	24
ABD-Çin ticaret savaşı Asya ekonomilerini nasıl etkileyecek?	27
Tedarik zincirinde yeni başlangıçlar	29
Avrupa Birliği'nde enflasyon eşitsizliği ve etkenleri	32
2023 yılında takip edilecek beş şey	33
Dünya Ekonomi Gündeminde İlk 20	34

POLİTİKA 37

ABD'nin Ukrayna krizinde başarısız olması Orta Doğu ve Asya'da yangına neden olabilir ..	38
Normalleşme hareketi: Türkiye ve Ermenistan'ın yakınlaşma potansiyeli	39
ABD'yi sorunlara çekmek: Amerika Suudi Arabistan ve BAE ile olan bağlarını derinleştirmemeli.....	40
Kremlinoloji ve büyük güç yarışı	42
Çin, propagandalarını yaymak için arama motorlarını nasıl kullanıyor?	43
İsrail'in Ukrayna çatışması üzerindeki belirsizliğinin arkasında ne var?	44
Amerika'nın İran ile akılsız gölge çatışması	47
Liz Truss neden istifa etti? Kontrolü nasıl kaybetti?	48
Kaçış yolları: AB, Moldova'nın Rus gazına olan bağımlılığını sona erdirmek için nasıl yardım edebilir?	50
Türkiye, Afganları İran sınırına itiyor	51
Amerika Birleşik Devletleri-İsrail ilişkileri: Zorluklar ve tepkiler	52
2022 Yılı'nın Kişisi: Volodimir Zelenski	53
Dünya Politika Gündeminde İlk 20	55

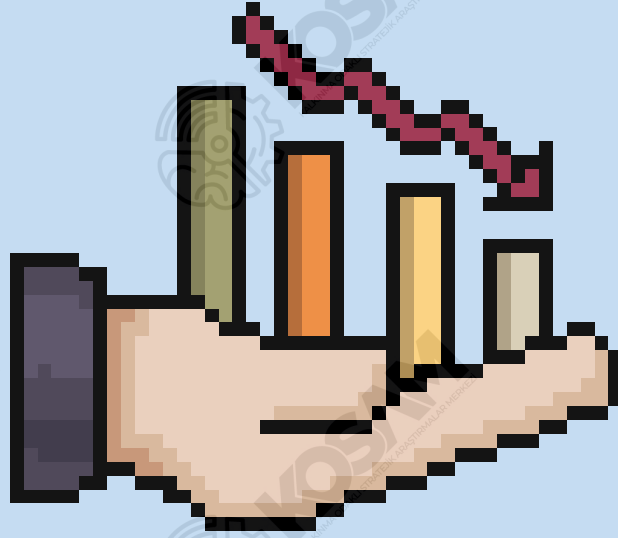
ÇEVRE 57

Elektrikli yolculuk	58
AB'nin 2030'a kadar yenilenebilir kaynakları artırma planı: Enerji sistemi için çıkarımlar ..	59
Türkiye'nin iklim fırsatları ve zorlukları	61
Kendi kömürümüz: Avrupa yeşil geçişini neden kaybedebilir?	63
Yeni iklim yasası neden Çin rekabetiyle ilgili?	64
AB'nin enerji şartı antlaşmasından vazgeçmesi stratejik bir hata olur	65
Küresel tahıl krizi ne zaman çözülecek?	67
Norveç Gazı: Boru hattının ucundaki yeni tedarik	69
Greenpeace bile sonunda aşıkâr olanı kabul etti: Plastiği geri dönüştürmek işe yaramıyor	70
COP27 Serisi - Başarı ve hayal kırıklıkları	71
Dünya Çevre Gündeminde İlk 20	73

SOSYAL 75

Bilim insanları kanserli hücreleri yok etmek için manyetik tohumlar geliştirdi	76
Asgari ücret, kendi hesabına çalışmadaki artışa katkıda bulundu	77
Siber dünyada son gelişmeler	78
Yeni nüfus sayım verileri beyaz ve genç nüfus kayıplarının ülke büyümesinin yavaşlamasına neden olduğunu ortaya koyuyor	80
Köprü aşılabilir bir duvara dönüşürse: İnternetin dili nedir?	80
Asya Kalkınma Bankası'nın (ADB) LinkedIn raporuna göre Asya ve Pasifik'te işe girmek için dijital beceriler çok önemli	82
Britanya'nın konut krizi yoksulluğun hala en büyük sebebi	83
Twitter'ın gazetecileri engellemesi, medya özgürlüğünü tehdit ediyor	85
Dünya Sosyal Gündeminde İlk 20	86

EKONOMİ

"Enflasyon, dünya yoksullarından intikam alabilir"¹

Amerika Birleşik Devletleri (ABD) merkezli Brookings'ın Mart 2022 açıklaması enflasyon artışının hane halkına yaşattığı zorluklara dikkat çekerken etkilerin eşit hissedilmemesine de değindi. Düşük ve orta gelirli haneler, zenginlere göre yüksek enflasyona karşı daha savunmasız olma eğilimindeyken, sürecin küresel yoksulluk sınırının altında yaşayan en yoksul haneleri doğrudan etkileyebileceği düşünülüyor. Bu sebeple makalede politika yapımcıların enflasyonun yoksulluk ve eşitsizlik üzerindeki potansiyel etkilerini de dikkate alması gerekliliği vurgulanıyor. Brookings Nisan ayında yayımladığı bir diğer raporda **"Pandemi ve kârlar: Hissedarların servetleri arttıkça işçiler arkada bırakıldı"**² açıklamasını yaptı. Hazırlanan raporda, fast food, perakende, oteller ve eğlence sektörleri arasında 22 şirket incelendi. Rapora göre, incelenen şirketlerin neredeyse tamamının daha kapsayıcı bir modele geçme vaatlerini karşılamadığı belirtilirken ezici boyutta finansal kazançlar şirket yöneticileri ve hissedarlara fayda sağlarken, çalışanlara neredeyse hiç katkısı olmadığı, pandemi öncesiyle karşılaştırıldığında maaş artışlarının çok küçük olduğu ve ortalama yaşam seviyesi için uygun olmadığı ifade edildi.

Temmuz ayında bir başka Amerikalı kurum **CATO Institute**, ülkelerin faiz ve enflasyon ilişkisine değinirken **"Faiz oranı yüksek ülkeler daha yüksek enflasyona sahiptir"**³ açıklamasını yaptı. BIS'e göre (Bank for International Settlements) en düşük merkez bankası faiz oranlarına sahip ülkeler arasında (sıfırın altında) olan İsviçre ve Japonya enflasyonist kolay para politikaları izlerken en yüksek politika faiz oranlarına sahip ülkeler sırasıyla %49, %14 ile Arjantin ve Türkiye oldu. Ekonomist Irving Fisher konuyla ilgili "Yüksek faiz oranlarının sürekli düşük enflasyonla sonuçlanmasını beklemenin paradoksal olacağını ve uluslararası bankaların yüksek faiz oranlarını düşük enflasyonla eşitlemeyi daha iyi bilmesi gerektiğini" söyledi.

Ağustos ayına gelindiğinde CATO Institute gündemine “**Enflasyonu Düşürme Yasası’nı**”⁴ aldı. ABD’de tüketici enflasyonunun %9’la son 40 yılın en yüksek oranına ulaşması nedeniyle, senatonun onayına sunulan yasa tasarısının, vergi artışları ve yeşil sübvansiyonlarla beraber, bütçe açıklarını kapatarak enflasyonla mücadele etmesi bekleniyor. Ancak iddialı ismine rağmen tasarının, arz tarafını zarara uğratacağı (şirketler üzerindeki vergilerin artırılmasının yatırım teşviklerinin azalmasına ve dolayısıyla üretimde daralmaya neden olacağı), mali açıklara etkisi olmayacağı, bu sebeple enflasyonu düşürmeyeceği de belirtiliyor. Penn-Wharton’daki bütçe modelleyicileri, Senato tasarısı sayesinde 2031 sonunda, bütçe açıklarının 86 milyar dolara kadar azaltılacağını tahmin ederken bu rakamın, o yıl için öngörülen açığın sadece %4’üne ve ABD Gayri Safi Yurtiçi Hasılasının sadece %0,2’sine tekabül ettiğine de dikkat çektiler.

"Gıda fiyatları, enflasyonu enerji fiyatlarından daha çok artırıyor"⁵

Aynı dönemde Birleşik Krallık’a ait **National Institute of Economic and Social Research** de enflasyon konusuna değinirken savaş ve yaptırımlarının gıda ve enerji başlıklarında tüketici fiyatları üzerine etkisini önceliklendirdi. Diğer yandan Çin’in Sıfır Covid politikasının 2022 yılında Çin ekonomisi ve küresel tedarik zincirleri üzerinde yarattığı etki dolayısıyla yaşam maliyeti krizinin, reel gelirleri etkilemesi ve isteğe bağlı tüketici harcamalarında azalmaya yol açmasının büyümeyi yavaşlattığına da değindi.

Eylül ayına geldiğimizde Rusya-Ukrayna Savaşı sebebiyle yüksek enflasyonla mücadele eden ABD’nin durumunu değerlendiren **The Center for American Progress**, Biden Yönetimi’nin yerli üretime yatırım yapma, ABD’nin üretken kapasitesini artırma, uzun süredir devam eden kurumsal yoğunlaşma sorunlarıyla mücadele etme ve enflasyonist baskıları azaltma yöntemlerini inceledi. “**Enflasyonu düşürmek için ücretlerin ve istihdamın düşürülmesi gerekmez**”⁶ açıklamasını yapan merkez, işçi ücretlerinin enflasyon artışına neden olduğuna dair herhangi bir kanıtın olmadığını da ifade etti. Önerilerini ise destek konusunda zor durumdaki hane halkına odaklamak, ekonominin üretim kapasitesini artırmak, daha esnek tedarik zincirleri oluşturmak ve şirketlerin vurgun yapmasını önlemek için maliye politikasını kullanmaya devam etmek olarak sıraladı.

"Ekonomi uzmanları anketi: Küresel enflasyon beklentilerinde güçlü artış"⁷

Almanya’dan **IFO Institute**’nin Ekim ayında yayınladığı ankete göre 2022 için beklenen ortalama küresel enflasyon oranı %9,5. Uzmanların haklı çıkması durumunda 2022 için enflasyon oranı, Dünya Bankası’nın son on yıldaki (2010-2019) ortalama enflasyon oranından 6,7 puan daha yüksek olacağı da açıklandı. Dolayısıyla, gelecekteki fiyat artışlarına ilişkin beklentiler yüksek kalmaya devam ederken kıtalar arasında da enflasyon beklentilerinin önemli bölgesel farklılık taşıdığı da belirtildi. 2022 için en yüksek fiyat artışlarının Doğu Afrika’da yaklaşık %60, Kuzey

Afrika'da %47, Güney Amerika ve Batı Asya'da %30 Güneydoğu Asya'da %5,6, Doğu Asya'da %5,9 ve Okyanusya'da %6,8, ayrıca Kuzey Amerika'da %7,2 ve Batı Avrupa'da %7,3 olarak beklendiği açıklandı.

Kasım ayında Amerika'daki toplam istihdamın 7 ayda üçüncü kez düşmesi ve 158 milyon mertebesine gerilemesinin işgücü piyasasındaki zayıflığın bir başka göstergesi olduğuna dikkat çeken **MISES Institute**, istihdam oranında yaşanan düşüşün, son dönemde tam zamanlı çalışanların azalmasından kaynaklandığını belirtti. **"İstihdam sayısı Ekim ayında düşerken, fiyat enflasyonu maaşları geride bırakmaya devam ediyor"**⁸ açıklamasını yapan enstitü Aralık ayında da **"Merkez bankaları neden enflasyon yerine durgunluğu seçecek?"**⁹ sorusunu sordu. Reel satışlardan ziyade, zayıflayan para birimi ve birikmiş tahvillerin fiyatının, büyük merkez bankalarının bilançolarındaki düşüşün büyük bölümünü oluşturduğuna dikkat çeken açıklamada likidite çıkışlarının, para politikası aktarım mekanizmasında likidite enjeksiyonlarının belirgin bir çarpan etkisine sahip olmasının bölücü bir etkisi olduğu da vurgulandı. Merkez bankaları bilançolarını büyötmeye ve likidite eklemeye devam ederek kamuoyunu neredeyse tüm kötü yatırım kararlarından kurtarıırken bu durumun enflasyonu da düşük tuttuğunun altı çizildi. Merkez bankalarının mevcut görevlerini yerine getirmeye mâni olan sürekli enflasyonu istemediği de ayrıca belirtildi.

"Rusya ekonomisi yaptırımlara dayanabilir mi?"¹⁰

2022 yılının en önemli gündem maddelerinden biri olan Rusya-Ukrayna Savaşı ekonominin de tartışma konularının başındaydı. İspanya'daki **Real Instituto Elcano** Nisan ayında yaptığı açıklamada Batılı ülkelerin Rusya'ya yönelik uyguladıkları yaptırımlara rağmen Ruble'nin kaybettiği değeri toplamasıyla Rus finansal sisteminin zayıflasa dahi sınıksız tutunmayı

başardığını aktardı. Raporda “Avrupa Putin’i zayıflatmak istiyorsa- özellikle enerji sektörüne yönelik- yaptırımların seviyesini daha da arttırmalı ve genişletmelidir. Fakat, buna rağmen her fırsatta Rusya için kaçış rotası oluşturan Çin ve Hindistan’ın, bundan kurtulmasına sebep olabileceği” ifade edildi.

Savaş gündeminde askeri harcamalara dikkat çeken İsveç’teki **Stockholm International Peace Research Institute**, “**Dünyanın askeri harcamasının ilk defa 2 trilyon \$ seviyesini geçtiğini**”¹¹ duyurdu. 2021 yılında en fazla harcama yapan ülkeler ABD, Çin, Hindistan, Rusya ve Birleşik Krallık olurken, bu ülkelerin askeri harcaması, toplam harcamanın %62’sini oluşturdu. 2021 yılı, askeri harcamaların art arda yükseldiği yedinci yıl olurken pandeminin kötü ekonomik koşulları ve enflasyon baskısına rağmen askeri harcamalar nominal olarak %6,1 arttı.

Italian Institute for International Political Studies, Mayıs ayına geldiğimizde “**Yatırım savaşının kazananları ve kaybedenleri**”¹² makalesinde yabancı büyük yatırımcı ve üreticilerin son 20 yıldır buldukları Rusya’dan yaptırımlar sebebiyle Ermenistan ya da Kazakistan gibi ülkelere yönelmek zorunda kaldığına değindi. Rusya’nın GSYH’sının %31’ine denk gelen yatırımların katma değeri yüksek endüstrilerden oluşması yaptırımların Rus ekonomisini etkilemesine de neden oldu. Küresel boyutta arz sıkıntısı ve fiyatlara yansıyan yaptırımlar sonucunda ise Çin’in süreçten kazançlı çıkması bekleniyor.

Finansal yaptırımların sadece yatırıma uğrayan ülkeyi değil aynı zamanda yaptırımı uygulayan ülke ve yatırıma maruz kalan ülkeyle ilişkileri olan diğer ülkeleri de etkilediğine değinen Brookings, Mayıs’ta “**Rusya’ya uygulanan para birimi yaptırımları Afrika ile olan ticareti nasıl bozabilir?**”¹³ sorusunu gündeme taşıdı. Rusya ile 14 milyar dolar ticaret hacmi anlaşması olan Afrika; ABD ve Euro Bölgesi’ndeki herhangi bir kuruluşun Rusya adına dolar ve avro cinsinden işlem yapmasının engellenmesi dolayısıyla ciddi bir sorunla karşılaştı. Dolayısıyla bu durumun tüm Afrika’nın %1,8’ini, bazı Afrika ülkelerinin ise %5’inin ticaretini bozması beklenebilir.

“Ukrayna’nın yeniden inşa olabilmesi için sorulması gereken acil 10 soru”¹⁴

Haziran ayında Ukrayna’da savaş devam ederken ABD merkezli **Center for Strategic & International Studies** yeniden inşa konusunda tartışmalarının başladığına dikkat çekti. Özgür bir Ukrayna’nın yeniden inşa olabilmesi için Batı ile yeni bir ortaklığa girmesi gerekeceğinin aktarıldığı çalışmada AB ile ABD gibi güçlerin bu yeniden inşa çabalarına ne şekilde destek verebileceğinin tartışılmaya başlanmasının önemli olduğuna inanıldığı da ifade edildi. Cevap aranan başlıca sorular arasında “Maliyetin sınırları, kimin ödeyeceği, kapsamlı güvenlik çerçevesi meselesi ve Rus varlıklarının yeniden inşa faaliyetlerinin bir kısmını finanse edip edemeyeceği” benzeri başlıklar yer aldı.

Aynı dönemde IFO Institute, “**Almanya inşaat sektöründe rekor kıran malzeme kıtlığı**”na¹⁵ dikkat çekti. 1991 yılından bu yana Alman inşaat sahalarında görülen en ciddi malzeme kıtlığının

en önemli sebepleri arasında Ukrayna-Rusya savaşı ile ortaya çıkan inşaat malzemelerindeki arz problemi de sayıldı. Yaşanan kıtlık ve enerji fiyatlarındaki artışlar inşaat malzemelerindeki fiyatların da ciddi şekilde artmasına neden olurken eş zamanlı biçimde artan faiz oranları siparişlerin büyük bölümünün iptal edilmesine neden oldu.

Savaşın etkileri gündeminde Rusya'dan **Valdai Discussion Club** Temmuz ayında global finans sistemlerini ele aldığı bir çalışma yayımladı. Yaptırımların diğer ülkelere etkisine değinilen makalede Amerika'nın konu hakkındaki tutumunun küresel bir finans sisteminin varlığına yönelik tüm umutları yıktığı belirtildi. **"Uluslararası alanda ulusal para birimleri"**¹⁶ başlıklı yazı ABD'nin global finans sistemi üzerindeki kontrolü ve doların küresel rezerv birimi olması, dünya genelindeki para sirkülasyonunun Amerikan finans sistemi tarafından belirlenmesi, bu durumun ulusal ve uluslararası alanda yoğun bir dolar akışını beraberinde getirip finansal dengesizlik doğurduğuna dikkat çekildi. Çalışmada, bu dengesizlikle birlikte mevcut bazı durumların ülkeleri uluslararası işlemlerde ve ticarete ulusal para birimlerini kullanmaya teşvik ettiği ve finansal dengesizliğin giderilmesi için en güvenilir rezerv kaynağının altın olduğu vurgulandı.

Amerikalı **International Food Policy Research Institute**, sonbaharda **"Rusya ve Beyaz Rusya'ya yönelik yaptırımlar tarım ürünleri ve gübre ihracatını nasıl etkiliyor?"**¹⁷ sorusuna cevap aradı. Makalede Rusya'nın buğday da dahil olmak üzere başlıca temel gıda maddelerinin küresel tedarikçisi, her iki ülkenin de önemli birer gübre üreticisi ve ihracatçıları olmaları sebebiyle yaptırımların ticareti daha da zorlaştırdığı vurgulandı. Bu bağlamda Birleşmiş Milletler (BM) Genel Sekreteri Antonio Guterres, Rusya'nın gıda ve gübre ihracatının önündeki engellerin

kaldırılması gerektiğini belirtti. Aynı dönemde Meksika'dan **International Maize and Wheat Improvement Center** da buğdayı konu aldı. **“Çatışmanın körüklediği buğday fiyat artışı ile mücadele”**¹⁸ adlı çalışmada bölgeden tedarik edilen buğday miktarının azalmasıyla fiyatların büyük oranda arttığına dikkat çekildi. Rusya ve Ukrayna'nın küresel buğday ticaretinin neredeyse %25'inden fazlasını kontrol ettiği düşünülürken, BM Gıda ve Tarım Organizasyonu'nun tahminlerine göre; 2023 yılında 11 ile 19 milyon insanın kronik açlık sorunu ile mücadele edeceği, mevcut durumda 193 milyon insanın gıda güvensizliğine maruz kaldığı ve 47 ülkenin BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinden biri olan “Sıfır Açlık” hedefinin altında kalmasının beklendiği aktarıldı.

“Bir sonraki dalga Covid-19 değil; gelişmekte olan ülkelerde borç sürdürülebilirliği”¹⁹

Enflasyon ve savaş gündeminin dünya ekonomisinin en kritik başlıklarını oluşturduğu 2022 yılında Center for Strategic & International Studies Nisan ayında dikkatleri küresel borçluluk seviyesindeki yükselmeye çekti. IMF ve Dünya Ekonomik Forumu tarafından yapılan analizler doğrultusunda kamu borçlarının payı; gelişmiş ülkelerde %72'sinden %105'ine, yükselen ekonomilerde GSYH'nin %35'inden %54'üne; düşük gelirli ekonomilerde ise GSHY'nin %14'ünden %44'üne yükseldi.

Merkezin Mayıs ayı raporu ise **“Gelişmekte olan piyasalarda ekonomik güvenlik: Hindistan, Vietnam ve Endonezya'ya bir bakış”**²⁰ başlığını taşıyordu. Covid-19 pandemisinin başlamasıyla birlikte tedarik zinciri esnekliği, çok uluslu firmalar için üretim platformu olarak Çin'e olası alternatifler sunan gelişmekte olan ekonomilerin profilini de yükseltti. Hindistan, Vietnam ve Endonezya, Çin'in yükselişinin oluşturduğu ekonomik güvenlik risklerini dengelerken tedarik zinciri direncine yönelik bu yeni odaktan yararlanılmaya çalışıldığını da tespit etti. ABD ve müttefiklerinin; ticaret, yatırım ve teknoloji politikaları hakkındaki kararlarını karşılıklı ekonomik güvenliği teşvik etmek ve uluslararası ekonomik kural ve normları geliştirecek şekilde sağlamak için gelişmekte olan bu ekonomilerle çalışma fırsatına sahip olduğu da raporda ayrıca belirtildi.

Temmuz ayında MISES Institute, Lionel Robbins'in “Büyük Buhan” üzerine yürüttüğü çalışmadan yararlanarak **“Büyük buhrana kapitalizm mi neden oldu?”**²¹ sorusunu cevaplamayı denedi. ABD ve Britanya başta olmak üzere banka kredilerinin genişlemesinin medeni dünyayı nasıl büyük bir buhrana sürüklediğini ifade eden Robbins kitabında Birinci Dünya Savaşı'na değinerek serbest piyasadaki aksaklıkları göz önüne getiriyor. Uluslararası paranın bozulup geri getirilemediğinden ve tarımsal üretimin endüstriyel üretimle yer değiştirdiğinden bahseden Robbins yaşanan toparlanmanın kapitalizme bir zemin hazırlayıp hazırlamadığını sorguluyor. Hazırlanan yazının amacı ise Robbins'in kitabından yola çıkarak iyileşmelerin devam etmesi ve gelecekte güvence altına alınması için hükümet teşebbüsünün gerekliliğini kapitalizm bağlamında göstermek şeklinde açıklanabilir.

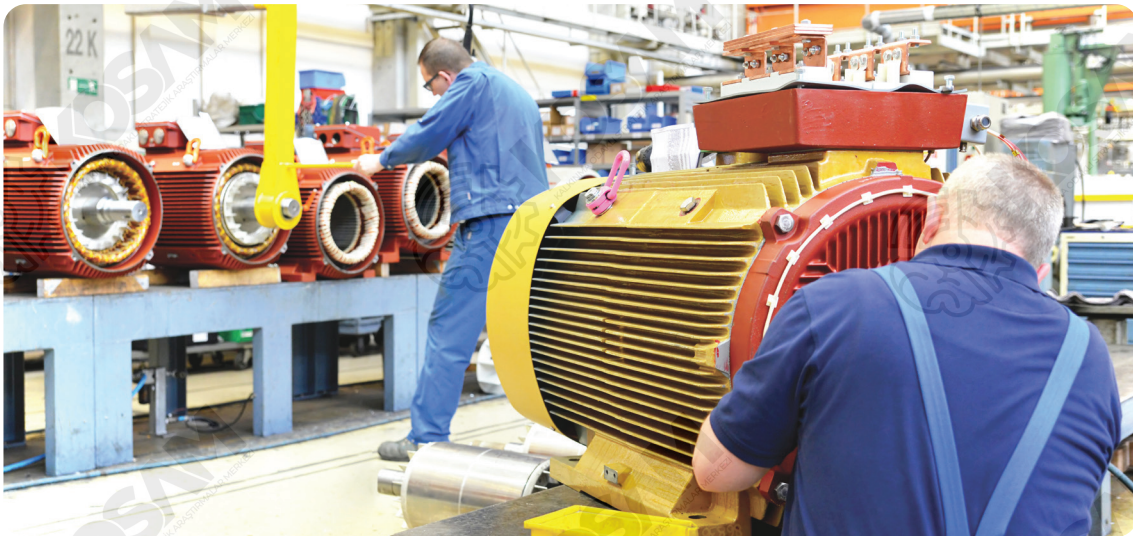

Bir başka ABD kurumu olan **American Enterprise Institute**, Temmuz ayında **“Ulusal Konut Fiyat Takdiri Endeksi - HPA”²²** üzerine yaptığı çalışmada 2021’e nazaran konut fiyatlarındaki artışın yüksek olduğunu saptadı. HPA açısından en büyük 50 metropol arasında önemli ölçüde farklılıklar olduğu belirtilirken ev fiyatlarındaki artışın San Jose’de %4, Cape Coral’da ise %30,3 olduğu açıklandı. Raporun sonunda, arz-talep dengesizliği ve ülke çapındaki alıcı-satıcı pazarı arasındaki sınır noktası temel alınarak zamanla oluşacak ulusal yıllık düşüş tahmini yapıldı.

Büyük Buhran, Büyük Depresyon veya 1929 Dünya Ekonomik Bunalımı, 1929’da başlayan (etkilerini ancak 1930 yılının sonlarında tam anlamıyla hissettiren) ve 1930’lu yıllar boyunca devam eden ekonomik buhrana verilen isimdir. Kuzey Amerika ve Avrupa’yı merkez alan buhranın, dünyanın geri kalanında da (özellikle de sanayileşmiş ülkelerde) yıkıcı etkileri oldu.

Ifo Institute’ün gözünden Almanya tablosu

Ağustos 2022’de dört ayrı rapor yayımlayan Ifo Institute, öncelikle **“Almanya’nın nitelikli işçi eksikliğinin tüm zamanların en üst seviyesine ulaştığını”²³** duyurdu. Ifo’nun 2009’dan bu yana topladığı veriler ışığında nitelikli işçi sayısındaki eksiklik Temmuz’da %49,7’ye kadar yükseldi. Ifo’da işgücü piyasası uzmanı olan Stefan Sauer, giderek daha fazla şirketin personel bulamadıklarından ötürü işlerinde kısıtlamaya gitmek durumunda kalmalarının yanı sıra orta ve uzun vadede bu durumun daha ciddi bir hal alacağını da bildirdi. Hizmet sektörü, Nisan’dan Ağustos’a nitelikli işçi sıkıntısının %47,7’den %54,2’ye yükselmesiyle en ağır darbeyi alan sektör oldu. Konaklama ve etkinlik sektörleri %64’lük oranla ortalamanın üzerine çıkarken, depolama işletmelerinin %62,4’ü bu durumdan etkilendi. **“Alman makine ve ekipman üreticileri için nitelikli işçi eksikliği kötüleşiyor”²⁴** isimli bir rapor daha yayımlayan Ifo’nun Endüstri Uzmanı Nicolas Bunde; makine ve ekipman üreticilerinin, pandemi öncesinde ve sırasında yaptıkları işten çıkarmaların etkilerini şimdi hissettiklerini, umutsuzca uygun eleman arayışında olduklarını bildirdi.

Enstitü otomotiv sektörünü değerlendirdiği üçüncü raporunda ise **“Alman otomobil üreticilerinin durumu kötüleşiyor”**²⁵ açıklamasını yaptı. IFO Institute Endüstriyel Organizasyon ve Yeni Teknolojiler Merkezi Direktörü Oliver Falck, otomobil üreticilerinin artan malzeme maliyetlerini tüketicilere yansıtma seçeneklerinin tükendiğini bildirirken yaşanabilecek olası bir gaz sıkıntısının ve pandemiden kaynaklı zayıflamış olan Çin ekonomisine yönelik endişelerin, Alman otomobil üreticilerinin gelecekteki işlerini olumsuz etkileyebileceğine de dikkat çekti.

IFO Ağustos ayındaki son raporunda daha önce inşaat sektöründe ifade ettiği gibi bu sefer de imalat sektöründeki malzeme kıtlığına değindi. **“Alman imalat sektörü malzeme kıtlığı çekmeye devam ediyor”**²⁶ isimli raporda ham madde ve ara ürün imalatı, Alman imalatında büyük bir sorun olmaya devam ediyor açıklamasına yer verildi. IFO Institute araştırmalarının lideri Klaus Wohlrabe, “Elektronik bileşen sıkıntısının yanı sıra, küresel lojistikteki ve nakliyedeki sorunlar da tedarik sıkıntılarına katkıda bulunuyor” diye belirtirken Alman imalatının çekirdek endüstrilerinde görülen sıkıntıların kritik düzeyde devam etmekte olduğunu da vurguladı. Duruma en çarpıcı örneklerden olarak elektrik - elektronik sektöründe, makine ve teçhizat imalatçıları ve otomotiv endüstrisinde faaliyet gösteren firmaların %90’ı ihtiyaç duyulan malzeme ve ara ürünlere ulaşamadıklarını ve alamadıklarını bildirdi.

“Resesyon, GSYH’de basit bir düşüş mü demek? Bu ne anlama geliyor?”²⁷

Resesyon; ekonominin tamamında görülen, birkaç aydan uzun süren, reel gelir, endüstriyel üretim ve toptan-perakende satışlarda görülen önemli bir düşüşü ifade eder. MISES Institute üçüncü çeyrekte, Ulusal Ekonomi Araştırmalar Bürosu’nun, durgunluğun ekonomiyi büyük ölçüde kötü etkilediğini ve olumsuz etkilerin tek bir sektör ile sınırlı kalmadığını ifade etmesini raporuna taşıdı. Açıklamada durgunluk art arda görülse de GSYH’de negatif bir büyüme olarak görülmediği de belirtildi. Raporda ayrıca reel GSYH gücü yerine, para arzındaki büyüme oranlarına odaklanmanın ekonominin ve durgunluğun nereye gittiğini anlamak için daha önemli olduğu ifade edildi.

G20, Uluslararası sistemde başlıca gelişmiş ülkeler ile önemi ve ağırlığı artmakta olan yükselen ekonomilerin küresel ekonomik karar alma süreçlerinde daha fazla temsil edilmesi ve uluslararası mali sistemin daha istikrarlı bir yapıya kavuşturulması amacıyla, 1997’deki Asya ve 1998’deki Rusya krizlerinin ardından 1999 yılında Maliye Bakanları ve Merkez Bankası Başkanları düzeyinde oluşturulmuş bir platformdur.

2022’nin Kasım ayında resesyona değinen bir diğer kurum olan Valdai Discussion Club **“Önümüzdeki resesyon: Çareleri nelerdir?”**²⁸ başlıklı makalesinde “IMF’ye göre küresel piyasa merkezlerinin yaşadıkları zorluklar ile dünya ekonomisinin korumasızlığı yaklaşmakta olan resesyon ile artış gösteriyor” ifadesine yer verdi. Açıklamada ABD’de yaşanan yüksek enflasyon ve FED’in faizleri yukarı çekmesi ABD ekonomisini olumsuz etkilerken Avrupa’da yüksek enflasyon endişeleri bir kenara bırakılsa da enerji kıtlığı tehdidinin bölge için önem

arz ettiğine değinildi. Çin'in, gelişmekte olan diğer ülkeler ile olan ticaret anlaşmalarını güçlendirerek küresel ekonomi dinamiklerine pozitif etki sağlaması beklendiği de duyuruldu. Çin, önceki dönemde yaşanan kriz durumlarında, krizi kendi lehine çevirerek ulusal ekonomiyi modernize etme, altyapıları ve teknoloji sektörlerini geliştirme yolunu tutmasıyla birlikte emlak sektöründeki sıkıntılar ve bazı sektörlerde şirketlerin büyük ölçüde borçla mücadele etmesi küresel ekonomi açısından önemli bir husus olduğunun da altı çizildi. Çin'in yanı sıra küresel ekonomide önem arz eden bir diğer ülkenin ise G20'de başkanlık edecek olan Hindistan olduğu da belirtildi.

Amerikalı **National Bureau of Economic Research** Ağustos ayında "**E-ticaret genişlemesinin yerel perakendeye etkisi**"²⁹ üzerine bir makale yayımladı. 2021 yılında %13,3'e yükselen çevrimiçi satışların fiziksel perakende satışları ve fiziksel kurumları nasıl etkilediğine dair yürütülen çalışmada araştırmacılar 2,6 milyon perakende çalışanını kapsayan işveren ve işçiden veri topladı. Araştırmada incelenen bir e-ticaret şirketinin, 2000 yılında üç merkezi bulunurken 2016 yılı sonunda 90'dan fazla merkezi olduğu görüldü. Bununla birlikte bir çevrimiçi sipariş dağıtım merkezinin kurulmasının, aynı ilçedeki saatlik perakende çalışanlarının gelirinde ortalama %2,5 veya yıllık yaklaşık 825 dolarlık bir düşüşe neden olduğu da belirtildi. Yeni bir e-ticaret merkezi kurulmasının dört ay içinde, aynı bölgede bulunan yaklaşık olarak 1.000 iş olanağını azalttığı da altı çizildi. Mağaza satışlarının düşmesi ile 100 mağaza başına 36 işçi (bir mağazada %2,1) çıkarılıyor ve çevrimiçi satışların artması sebebiyle en fazla etkilenenlerin yeni ve küçük mağazalar olduğu görülüyor.

Yine Ağustos'ta Hindistan'daki **Observer Research Foundation**, “**Sri Lanka'nın vergi indirimleri ekonomisini nasıl felç etti?**”³⁰ sorusuna cevap aradı. 2021'de; organik tarıma geçiş politikaları, dış borçlar, Çin hegemonyası, pandemi baskısı ve devam eden Ukrayna-Rusya çatışmasının Sri Lanka'nın politikalarını felakete sürüklediğini aktaran raporda, mevcut mali yükler düzeltilmek istenirken, Sri Lanka hükümetinin vergi indirimleri yapacağını duyurmasının ekonomiye yeni bir çöküş getirdiği de ifade edildi. Değişen ekonomide vergi kaçakçılığının GSYH oranlarına zarar vermesi ve düşük vergilerin pozitif bir etki yaratacağı beklentisinin ekonomiye zarar verdiğini savunan kurum, düşük vergiler bütçe açığını iyice kötüleştirirken, Sri Lanka'yı dış şoklara karşı savunmasız hale getirdiğini de aktardı. Raporda ayrıca Mayıs 2022'de göreve başlayan Başbakan Ranil Wickremesinghe'nin, yeni vergi revizyonunu açıklamasıyla kısa vadede ekonomiyi istikrara kavuşturmayı amaçladıklarına da değinildi.

Kurum Eylül'de yayımlandığı bir diğer araştırmasında ise “**Göçmenler ekonomik büyümeye nasıl yardımcı olabilir?**”³¹ diye sordu. Raporda G20 ülkelerinin değişmekte olan demografilerinin arka planında, göçmenlerin ekonomik büyümede umut vaat eden oyuncular olduğundan bahsedildi. Göçmenlerin, ekonomik toparlanmanın tek çözümü olmasa da azalan işgücü etkisini hafifletmeye, mali sürdürülebilirliği iyileştirmeye ve nüfus oranını dengelemeye katkı sağlayabilecek kapasitede olduğuna değinilirken mali katkılar sağlayan emek göçmenleri ile mali katkısı negatif olan insani göçmenler arası farklılığın kaybolduğu da ifade edildi. Observer Research Foundation aynı ayda “**Çip endüstrisini geliştirmek: İnsan kaynağını insan sermayesine dönüştürmek**”³² isimli bir rapor daha yayımladı. Açıklamada “dijital devrim” ve “endüstri 4.0” meselesinin kalbinde Çinlilerin yattığı ve ancak Hindistan'ın nüfusuna ve işgücüne bakıldığında, bir sonraki AR-GE merkezi olabilmesi için işgücü yeteneklerini geliştirerek sahip

olduğu yetenek havuzunu kullanması gerektiği belirtildi. Özellikle, çip endüstrisinde yetenekli vasıflı işçilerin yoksunluğu sadece Hindistan'ı değil dünyayı da tehdit ettiğine dikkat çeken raporda, yarı iletken ve elektronik sistem tasarım ve üretim (ESDM) endüstrisi konularında beceri sahibi olmanın meşakkatli bir iş ve basit sertifikasyon süreçlerinin ötesinde olduğu ifade edildi.

Aynı dönemde Amerikalı **Centre for Strategic International Studies** benzer bir araştırmaya yöneldi. **“Yarı iletkenlerin yeniden yurt içinde üretilmesi, ABD’de imalat rönesansını başlatabilir mi?”**³³ başlığı taşıyan çalışmada Biden Yönetimi’nin başta yarı iletken imalatı olmak üzere birçok sanayi sektörünün “yeniden desteklenmesi” için girişim başlattığına değinildi. Süreçte çip üretiminin genişlemesini teşvik etmek için benzeri görülmemiş 52 milyar dolarlık federal fonu içeren 280 milyar dolarlık kapsamlı bir anlaşma imzalandı. CHIPS Yasası beklentisi ve güçlü teşvikler ile cesaretlenen ABD’de, çok sayıda yarı iletken üretim tesisinin yapım aşamasında olduğu veya yapımının planlandığı da aktarıldı. Çip üretiminin, bölgedeki imalat sektörü üzerindeki etkileri göz önüne alındığında Teksas, New York, Arizona, Ohio ve diğer eyaletlerdeki çok sayıda yeni ve kurulması planlanan çip fabrikasının ABD’nin imalat sektöründe gerçekleşmesi istenen yeniden canlanmaya güç vereceği de öngörülüyor.

“ABD-Çin ticaret savaşı Asya ekonomilerini nasıl etkileyecek?”³⁴

Temmuz 2018’de ABD Başkanı Donald Trump’ın 34 milyar dolar değerindeki 818 çeşit Çin ürününe yüzde 25 tarife uygulamasıyla başlayan ABD-Çin ticaret savaşını gündeme taşıyan Japon **IDE-JETRO** iki çeşit ticaret savaşı senaryosunu analiz etti. Bu senaryolardan ilki ABD ve Çin arasındaki tarifelerin 2018 öncesi seviyelere kıyasla tüm kalemlerde 2019’dan başlayarak üç yıl boyunca yüzde 25 artırıldığı “en kötü durum”, ikincisi ise ABD ve diğer tüm ülkelerin 2019’dan itibaren üç yıl boyunca tüm mallara %10 ek tarife uyguladığı “Dünyaya Karşı ABD”

ticaret savaşıydı. Ekonomist İstihbarat Birimi (EIU), ABD-Çin ticaret savaşının ekonomik sektöre göre Malezya, Bangladeş, Tayland, Vietnam ve Hindistan'ı önemli avantajlar kazananlar olarak aday gösterirken ticaret savaşından en çok zarar gören ülkelerin ABD, Çin, Tayvan, Malezya, Güney Kore ve Japonya olduğu da belirtildi. Yazının devamında, ABD-Çin ticaret savaşı Doğu Asya ülkeleri için bir "iş fırsatı" olsa da Çin'in talihsizliğine sevinilmemesi gerektiği, sebebinin ise ABD ile bir ticaret savaşının oluşturacağı olumsuz sonuçların bu ülkelerde Çin'e göre çok daha şiddetli olacağı belirtildi.

Eylül ayında Valдай Discussion Club, "**BRICS Yeni Kalkınma Bankası: İkinci bir Bretton Woods mu yoksa kendi geleceği olan yeni bir trend mi?**"³⁵ makalesini yayımladı. Sistemin İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana var olan ekonomik ağırlığını hızla kaybettiğini vurgulayan açıklama, Bretton Woods Uluslararası Para Fonu ve Dünya Bankası'nın, ülkelere kredi verirken siyasi talepleri öne süren uygulamasına katılmayan BRICS ülkelerinin "Yeni Kalkınma Bankası'nı (NDB)" kurduğuna değindi. Yazının devamında verilen bilgiler ise şöyle: "NDB hükümet programlarına dokuz milyar dolardan fazla tahsis ederek ekonomiyi canlandırdı, pandemi sonrası yeni gerçeklere uyumu kolaylaştırdı ve böylece küresel zorluklar karşısında etkinliğini teyit etti. Ana faaliyetleri; yerel para birimi finansman girişimi, üyelik artışını sağlamak, ekonomik ve finansal iş birliğinin ötesinde olmak, sürdürülebilir kalkınma ve yeşil projelerin profilini yükseltmek ve özel sektöre ortaklıklar kurmak". NDB'nin Bretton Woods kurumlarına alternatifler yaratma yolculuğunun henüz başında olsa da başarıyla ilerlediği de ayrıca belirtildi.

Bretton Woods Sistemi, 1944 yılında ABD'nin New Hampshire eyaletinin Bretton Woods kasabasında gerçekleşen konferansta kabul edilen iktisadi sistemdir. IMF ile Dünya Bankası'nın kuruluşu bu anlaşmanın sonucu olarak gerçekleşir.

Yılın son çeyreğine girerken IFO Institute Almanya ekonomisi üzerine iki rapor daha yayımladı. "**Alman perakendecileri tedarik malzemelerinin arzı hususunda endişeli**"³⁶ başlığını taşıyan ilk raporda IFO başkanı Wohlrabe, Noel dönemine kadar sorunların düzelmeyeceğini ifade etti. Özellikle tüketici elektroniği perakendecilerinin tedarik sorunu yaşaması (%95,7) mevcut durumda endişe verici olduğu belirtilirken ev aletleri perakendecileri ve bisiklet perakendecilerinin de aynı oranda (%95,5) tedarik sorunu yaşadığı duyuruldu. "**Alman cam sanayisinin karanlık geleceği**"³⁷ isimli ikinci raporda ise Almanya'daki cam, seramik, taş ve diğer metalik olmayan mineral üreticilerinin piyasa beklentileri 1991'den bu yana en düşük seviyeleri gördüğü ifade edildi. İnşaat sektöründeki kasvetli ruh hali, hızla yükselen enerji fiyatları ve gaz kaynağı tedarikinde yaşanan istikrarsızlıklar, cam sektörünün gelecek kaygısını giderek derinleştirdiği de ayrıca belirtildi.

Bir diğer Alman kurumu **KIEL Institute for the World Economy**, aynı dönemde "**Afrika'nın serbest ticaret planları yeni fırsatlar sunmakta**"³⁸ başlıklı açıklamasında Afrika'nın yeni serbest ticaret anlaşmasının Avrupa Birliği bölgesinde ve özellikle Alman firmalar için birçok yeni fırsat sunduğunu ifade etti. 2019 yılında yürürlüğe giren Afrika Kitası Serbest Ticaret Alanı

anlaşmasının ticari liberalleşme ve kıtanın refahını artırma hususunda önemli bir kilometre taşı olduğu belirtilirken anlaşmanın etkili olabilmesi için bürokratik engellerin ve tarife dışı uygulamaların kaldırılması gerekliliğini de vurgulandı. Raporda ayrıca son dönemlerde Avrupa ile Afrika arasında gerçekleşen ticaret miktarında düşüş yaşanırken, Asya bölgesi ile Afrika bölgesi arasında ticaretin yoğunlaşarak arttığı da ifade edildi.

Belçikalı Centre for European Policy Studies Ekim ayında takipçilerine uyarıda bulundu: **“Evet, piyasadaki mevcut türbülans farklı ancak yeni bir finansal kriz de kaçınılmaz değil.”**³⁹ Özünde ülkelerin uzun vadeli istikrarı sağlayabilmesi için politikalarını değiştirmesi gerektiğine dikkat çekilen yazıda Avrupa Merkez Bankası'nın (ECB), ABD Merkez Bankası'nın faiz hamlesine uygun olarak, kilit faiz oranını 75 puan artırdığına değinirken finansal piyasaların bu eylemlere beklendiği gibi tepki verdiği de aktarıldı.

“Tedarik zincirinde yeni başlangıçlar”⁴⁰

Centre for Strategic International Studies, ekonomik risklerin yeniden değerlendirilmesinin istikrarsız politikalar, Covid-19, iklim değişikliği ve savaş tarafından yönlendirildiğine dikkat çektiği raporunda tedarik zincirlerinin siyasi misilleme, salgın hastalıklar, depremler ve sel gibi dış olaylara karşı savunmasızlığını ortaya koydu. Mevcut durumda, arz ve talebin dengesiz görüldüğü ve ticaret sisteminin istikrarlı bir dengeye dönmekte zorlandığı aktarılırken enerjiye etkisi de tartışma konusuydu. Açıklamada bir yanda genişletilmiş fosil yakıt üretimine duyulan ihtiyaçlardan, diğer yanda enerji alternatiflerine geçişin savunulmasından da bahsedildi.

Enerji ile ilgili bir diğer açıklama yine ABD merkezli **TIME** tarafından yapıldı: **“Beklentileri açıklıyoruz; bu kış evleri ısıtmak çok daha pahalı olacak”**⁴¹ başlığını taşıyan makalede ABD'de doğalgaz maliyetlerinin %34 artması ve faturaların ortalama 952 dolara çıkmasının beklendiği ifade edilirken, ısıtma elektrik şebekesinden alan evlerin ise %7 artışla daha mütevazı bir maliyet artışı göreceği vurgulandı. Ulusal Enerji Yardım Direktörleri Derneği tarafından 12 Eylül'de yayımlanan rapora göre, ısıtma faturalarının ülke genelinde %17 artması bekleniyor. NEADA, Amerikan hanelerinin bu kış 2021-2022 sezonuna göre 22 milyar dolar daha fazla

ısıtma maliyeti ödeyeceğini de tahmin ediyor. Bu arada ısıtma maliyetlerinin artış nedeninin Rusya-Ukrayna Savaşı'nın yanı sıra yaz döneminde klimalar ile harcanan fazla enerji olduğuna da dikkat çekiliyor.

Avrupa'dan Belçika merkezli **Bruegel** de dördüncü çeyrekte enerji konusunu gündeme taşıyan bir diğer kurum oldu. **“Tüketicileri yükselen enerji fiyatlarına karşı korumaya yönelik ulusal politikalar”**⁴² üzerine yapılan çalışmada Avrupa'daki hükümetlerin enerji krizinin ortaya çıktığı Eylül 2021'den bu yana ulusal düzeyde farklı politikalarına “tartışılacak, önerilen, yasalaştırılmış” şeklinde kategorize edilerek bakıldı.

Kasım ayında **“İngiltere'nin ekonomik görünümü, üçüncü çeyrekteki daralmanın ardından daha da kötüleşiyor”**⁴³ açıklamasını yapan National Institute of Economic and Social Research, GSYH'de %0,2'lik daralma gerçekleştiğine dikkat çekti. Gerçekleşen küçülmenin, bilgisayar programlama ve danışmanlık gibi faaliyetlerde yaşanan düşüşlerden kaynaklandığı belirtilirken ekonomik görünümün kötüleşmesiyle iş dünyasının güveninin de düşmeye devam ettiği ifade edildi. Makalede agresif para politikası, inatçı enflasyon, imalat ve hizmet sektörlerindeki cansız aktivitelerin dördüncü çeyrek için de kötüye gidişi işaret ettiğini ve daralma riski olduğu vurguladı.

Hindistan merkezli Observer Research Foundation Kasım ayında bir kez daha Çin'i gündemine aldı. **“Çin'in güneş fotovoltaik değer zincirindeki hakimiyeti”**⁴⁴ başlıklı yazıda: “En önemli

yenilenebilir enerji kaynaklarından biri olan güneş enerjisi, dünyanın tüm bölgelerinde yararlanılabilen bir doğal kaynaktır. Fakat, bazı bölgeler konumları itibariyle güneş enerjisi ile elektrik üretebilmek için diğer yerlere nazaran daha uygundur. Doğru akım (DC) çıkışını alternatif akıma (AC) dönüştüren invertörlerin yanı sıra güneş panellerini monte etmek için kullanılan alüminyum ve çelik çerçevelerin üretimi de Çin'de yoğunlaşıyor" bilgisi verildi. Çin'in polisilikon üretim payı yaklaşık olarak %30'dan (10 yıl önce) 2022'de %80'in üzerine çıktığına değinilirken güneş enerjisi sektörünün devam eden genişleme planları tamamlandığında değer zincirinin tüm segmentlerindeki pazar payının %90-95'e çıkmasının öngörüldüğüne de dikkat çekildi.

IFO Institute yeni yıl öncesinde Almanya'dan araştırmalar yayımlamaya devam etti. **"Alman şirketleri artan maliyetleri müşterilerine gecikmeli olarak yansıtıyor"**⁴⁵ raporunda IFO'nun anket bulgusuna göre şirketler, son birkaç ayda yaşanan satın alma fiyatlarındaki artışların %34'ünü tüketicilere yansıttı. Nisan ayına kadar bu oranın %50'ye çıkarılacağı da tahmin ediliyor. IFO araştırmacısı Manuel Menkhoff, fiyat artışının satıcıdan alıcıya yansıtılması durumunun önümüzdeki aylarda tüketici fiyatları üzerinde daha fazla enflasyonist baskıya yol açabileceğini belirtirken şirketler ise zayıflayan talep, artan rekabet baskısı ve uzun vadeli sözleşmeler nedeniyle fiyatlarını artıramadıklarını bildirdi.

İkinci raporunda ise **"Alman Endüstrisi Depolamayı Artırıyor"**⁴⁶ diyen IFO, Alman endüstrisinin 2020'den bu yana uluslararası tedarik zincirlerinde yaşanan aksamalara karşı depolama kapasitelerini artırarak önlem aldığını bildirdi. IFO Institute anketine göre, katılan şirketlerin %68'inin mevcut depolarının boyutunu büyüttüğü, %65'inin ek tedarikçiler aradığı ve %54'ünün ise artık tedarik zincirlerini eskisinden daha iyi izlediği tespit edilirken imalat sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin %38'i mevcut tedarikçi listelerini yeniden düzenledi. Anket sonuçları şirketlerin büyüklüklerine göre de farklılık gösterdi. Çoğunlukla küçük ve orta ölçekli işletmeler (KOBİ'ler) stok düzeylerini artırırken (%73), büyük ölçekli şirketler %64 oranında kaldı. Büyük şirketler önceliklerini yeni tedarikçiler aramaktan yana kullanırken (%72), KOBİ'lerin ise yalnızca %55'i bunu yaptı.

Yılın son ayında **"Alman otomotiv endüstrisinde durum bir miktar iyileşme kaydetti"**⁴⁷ açıklamasında bulunan IFO'nun anket verilerine göre Alman otomotiv üreticileri ile tedarikçileri arasındaki durum Kasım ayında bir miktar iyileşme gösterdi. IFO Endüstriyel Organizasyon ve Yeni Teknolojiler Merkezi Direktörü Prof. Oliver Falck, önümüzdeki kış döneminde gaz kıtlığı riskinin ve otomotiv sektöründeki derin durgunluk riskinin azaldığını bildirdi. Diğer yandan **"Yaşanan enerji krizi, Alman imalat sektöründeki kısa süreli çalışmanın artışını tetikliyor"**⁴⁸ makalesini de yayımlayan IFO anketlerine ve Alman Federal İstihdam Kurumu'ndan alınan verilere göre Ağustos'ta 76.000 olan kısa süreli çalışan sayısı Kasım ayında 187.000'e yükseldi. En çok artış, 59.000'den 151.000'e çıkarak imalat sektöründe kaydedildi.

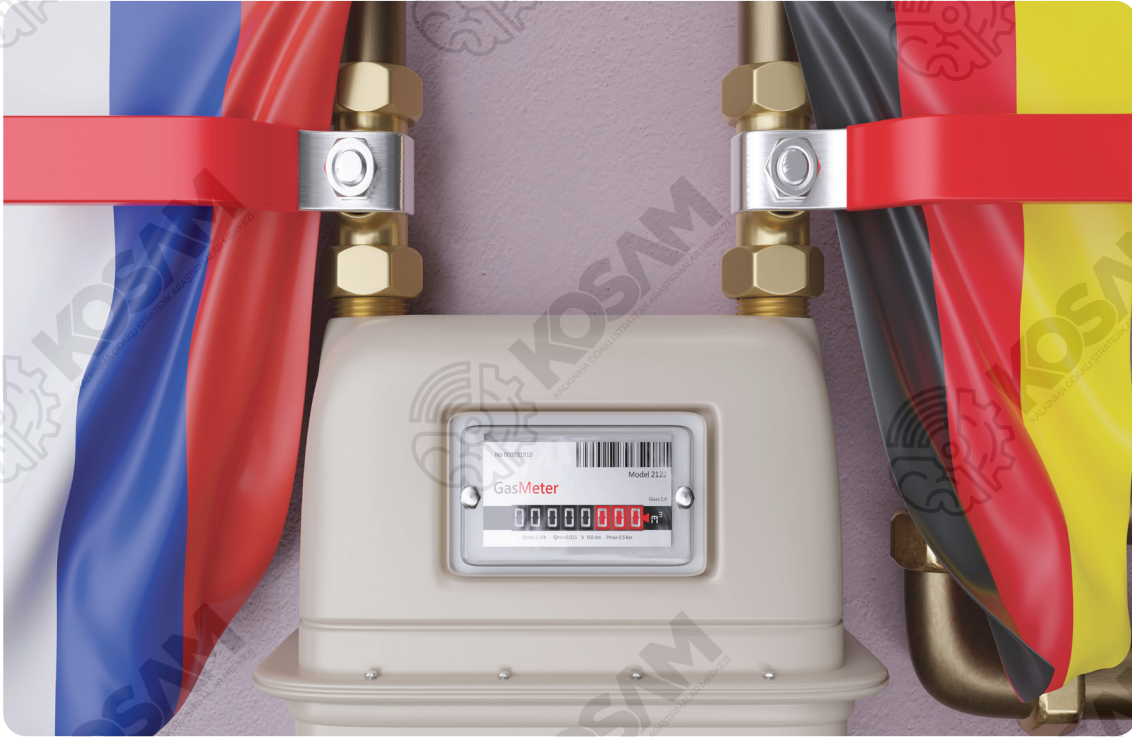

IFO yılbaşı öncesi yayımladığı son anketinde **“Ekonomik hayatı tehdit altında olan Alman şirketlerinin oranı artıyor”**⁴⁹ dedi. Alman şirketlerinin %7,9’u ekonomik varlıklarının tehdit altında olduğunu düşünürken bir önceki ay yapılan ölçümlere göre bu oran %7,5 olarak gerçekleşmişti. IFO Institute Anket Başkanı Klaus Wohlrabe anket bulgularını yorumlarken; yaşanmakta olan ekonomik yavaşlamaya rağmen şirketlerin büyük bir dayanıklılık gösterdiğini dile getirdi. Araştırma kapsamında perakende en çok etkilenen sektör olarak bildirilirken, perakende işletmelerinin %11,8’i ayakta kalma durumlarının tehdit altında olduğunu ifade etti. Hizmet sektöründe ise tehdit altında olan şirket oranı %7,7’den %8,9’a yükseldi. Birçok enerji yoğun endüstride endişelerin bulunduğu raporda kimya endüstrisinde payın %5,9’dan %12,4’e yükselerek iki kat arttığı da kayda geçti.

“Avrupa Birliği’nde enflasyon eşitsizliği ve etkenleri”⁵⁰

Aralık ayında yılsonu değerlendirmesi ile karşımıza çıkan Bruegel, enflasyonun ortalama hane halkının tüketim harcamalarındaki fiyat değişimini takip etmesine rağmen hanelerin değişen gelirlerinden dolayı herkesin enflasyondan farklı oranda etkilendiğini duyurdu. Avrupa Birliği’nde enflasyon oranı en yüksek ülke olan Estonya, Ağustos ayında %29,93 ile zirveyi gördü. Enflasyona en fazla katkısı olan tüketim ürünleri su, elektrik, gaz ve diğer yakıtlar olurken, bunları gıda ürünleri takip etti. Enflasyona en az etkisi olan ürün ise ulaşım oldu. Çalışmaya göre enflasyon oranı en düşük olan AB ülkesi Lüksemburg, en yüksek enflasyonu (%9,14) Haziran’da gördü.

Dünyanın en büyük tek pazar alanı ve en dışa dönük ekonomileri arasında yer alan Avrupa Birliği'nin, serbest ticareti temel ilkelerden biri olarak kabul ettiğini vurgulayan Observer Research Foundation, **"Avrupa serbest ticaret gündemini hızlandırıyor"**⁵¹ makalesini yayımladı. Avrupa Komisyonu'nun 2022 Ekim ayında yayınladığı rapora göre, AB'nin Serbest Ticaret Anlaşmaları (STA) kapsamında gerçekleştirdiği ihracat miktarı ilk kez 1 trilyon avroyu aştı. Diğer ülkelerle ticari iş birliğini ilerletmenin yalnızca bariz ekonomik faydalar sağlamakla kalmadığı, aynı zamanda daha geniş bir jeopolitik stratejiye de uymakta olduğu belirtilen açıklamada AB'nin en büyük ticaret ortaklarından olan Çin ve ABD ile ticaret anlaşmalarının dondurulmasının ardından dikkatlerin başka bölgelere kaydığı da ifade edildi.

"2023 yılında takip edilecek beş şey"⁵²

2022 yılının çalkantılı gündeminin ardından Center for Strategic International Studies Ekonomi Programı, 2023 yılında ABD için beş tahmin paylaştı. Bunlardan ilki küresel ekonomik büyümenin, ılımlı olsa da kalıcı enflasyon nedeniyle önümüzdeki yıl yavaşlama göstermesi beklenmesi. İkinci tahmin Biden Yönetiminin Hint-Pasifik Refah Ekonomik Çerçevesinde (IPEF) önümüzdeki yıl boyunca kaydedilen ilerlemesinin, Beyaz Saray'ın daha geniş Asya ve ekonomik stratejilerinin bir sınavı olacağını öngörülmesi. Teknoloji ihracat kontrollerinde Biden Yönetimi, Çin ile artan stratejik rekabet ortamında kritik teknolojileri korumaya ve teşvik etmeye giderek daha fazla odaklandığından, önümüzdeki yıl ihracat kontrolü uygulamalarında bir genişleme yaşanması beklenmekte. Altyapı ve kalkınma finansmanı politikalarına bakıldığında; Küresel altyapı, Küresel Altyapı ve Yatırım Ortaklığı (PGII), IPEF, Blue Dot Network (BDN), Üçlü Altyapı Ortaklığı (TIP) ve Dörtlü Güvenlik Forumu gibi girişimler gerçekleştirildi. Bu çabalar, Çin'in Kuşak ve Yol Girişimi ile rekabet ederken aynı zamanda kaliteli altyapı standartlarını belirlemek için tasarlandı. İklim finansmanı bakımından; yurt içinde temiz enerjiye yatırımı harekete geçiren Enflasyon Azaltma Yasası'nın kabul edilmesiyle birlikte, 2023'te küresel olarak iklim değişikliğini hafifletme ve uyuma yönelik yatırımları artırmaya dönük çabaların güçlenmesi de beklentiler arasında.

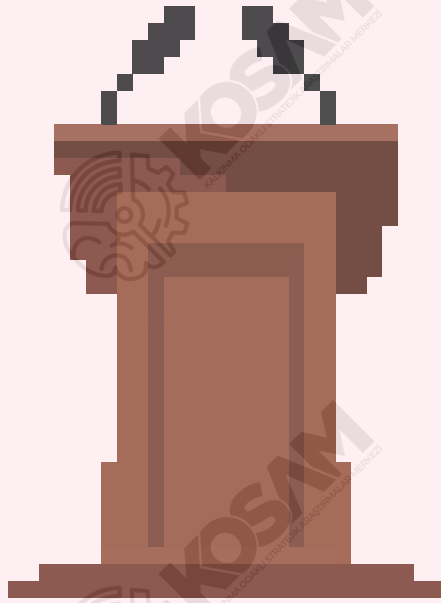
2022 Dünya Ekonomi Gündeminde İlk 20

1. <https://www.brookings.edu/blog/future-development/2022/03/18/inflation-could-wreak-vengeance-on-the-worlds-poor>
2. <https://www.brookings.edu/research/profits-and-the-pandemic-as-shareholder-wealth-soared-workers-were-left-behind/>
3. <https://www.cato.org/blog/countries-higher-interest-rates-have-higher-inflation-1>
4. <https://www.cato.org/blog/inflation-reduction-act>
5. <https://www.niesr.ac.uk/blog/food-fuelling-inflation-more-energy-prices>
6. <https://www.americanprogress.org/article/wages-and-employment-do-not-have-to-decline-to-bring-down-inflation/>
7. <https://www.ifo.de/en/facts/2022-10-17/economic-experts-survey-q3-2022>
8. <https://mises.org/wire/number-employed-workers-fell-october-and-price-inflation-continues-outpace-wages>
9. <https://mises.org/wire/why-central-banks-will-choose-recession-over-inflation>
10. <https://www.realinstitutoelcano.org/en/analyses/can-the-russian-economy-withstand-the-sanctions/>
11. <https://www.sipri.org/media/press-release/2022/world-military-expenditure-passes-2-trillion-first-time>
12. <https://www.ispionline.it/en/publicazione/winners-and-losers-sanctions-war-34899>
13. <https://www.brookings.edu/research/how-currency-sanctions-on-russia-could-disrupt-trade-with-africa/>
14. <https://www.csis.org/analysis/10-most-pressing-questions-ukraines-economic-reconstruction>
15. <https://www.ifo.de/en/node/69812>
16. <https://valdaiclub.com/a/highlights/national-currencies-in-international-settlements/>
17. <https://www.ifpri.org/blog/how-sanctions-russia-and-belarus-are-impacting-exports-agricultural-products-and-fertilizer>
18. <https://www.cimmyt.org/news/tackling-wheat-price-rises-instigated-by-conflict/>
19. <https://www.csis.org/analysis/next-wave-not-covid-19-wave-debt-sustainability-developing-countries>
20. <https://www.csis.org/analysis/economic-security-emerging-markets-look-india-vietnam-and-indonesia>
21. <https://mises.org/library/did-capitalism-cause-great-depression>
22. <https://www.aei.org/research-products/report/national-home-price-appreciation-hpa-index-july-2022/>
23. <https://www.ifo.de/en/press-release/2022-08-02/shortage-skilled-workers-germany-reaches-all-time-high>
24. <https://www.ifo.de/en/press-release/2022-08-16/shortage-skilled-workers-worsens-german-manufacturers-machinery-and>
25. <https://www.ifo.de/en/press-release/2022-08-03/situation-german-automakers-worsens-slightly>
26. <https://www.ifo.de/en/press-release/2022-08-01/german-manufacturing-continues-suffer-material-shortages>
27. <https://mises.org/wire/recession-simply-decline-gdp-what-does-mean>
28. <https://valdaiclub.com/a/highlights/recession-ahead-what-are-the-remedies/>
29. <https://www.nber.org/digest-202208/effect-e-commerce-expansion-local-retail>
30. <https://www.orfonline.org/expert-speak/how-sri-lankas-tax-cuts-crippled-its-economy/>
31. <https://www.orfonline.org/expert-speak/g20-countries-how-migrants-can-aid-economic-growth/>
32. <https://www.orfonline.org/expert-speak/upskilling-the-chip-industry/>
33. <https://www.csis.org/analysis/can-semiconductor-reshoring-prime-us-manufacturing-renaissance>
34. https://www.ide.go.jp/English/ResearchColumns/Columns/2022/kumagai_satoru.html
35. <https://valdaiclub.com/a/highlights/brics-new-development-bank-a-second-bretton-woods-/>
36. <https://www.ifo.de/en/press-release/2022-09-20/german-retailers-concerned-about-getting-hold-supplies>
37. <https://www.ifo.de/en/press-release/2022-10-20/germanys-glass-industry-sees-bleak-future>
38. <https://www.ifw-kiel.de/publications/media-information/2022/africas-free-trade-plans-open-up-new-opportunities/>
39. <https://www.ceps.eu/yes-this-market-turbulence-is-different-but-a-new-financial-crisis-is-not-inevitable/>
40. <https://www.csis.org/analysis/supply-chain-new-beginnings>
41. <https://time.com/6218281/heating-costs-rising-2022/>
42. <https://www.bruegel.org/dataset/national-policies-shield-consumers-rising-energy-prices>
43. <https://www.niesr.ac.uk/publications/uk-economic-outlook-worsens-following-q3-contraction?type=gdp-trackers>
44. <https://www.orfonline.org/expert-speak/chinas-dominance-of-the-solar-photovoltaic-value-chain/>
45. <https://www.ifo.de/en/press-release/2022-11-21/german-companies-pass-increased-costs-customers-time-lag>
46. <https://www.ifo.de/en/press-release/2022-11-23/german-industry-increases-warehousing>
47. <https://www.ifo.de/en/press-release/2022-12-05/situation-german-automotive-industry-somewhat-improved>
48. <https://www.ifo.de/en/press-release/2022-12-02/energy-crisis-triggers-slight-increase-short-time-work-german>
49. <https://www.ifo.de/en/press-release/2022-12-16/share-german-companies-whose-survival-threatened-increases-only-slightly>
50. <https://www.bruegel.org/dataset/inflation-inequality-european-union-and-its-drivers>
51. <https://www.orfonline.org/expert-speak/europe-accelerates-its-free-trade-agenda/>
52. <https://www.csis.org/analysis/five-things-watch-2023>

POLITIKA

"ABD'nin Ukrayna krizinde başarısız olması Orta Doğu ve Asya'da yangına neden olabilir"¹

2022 yılının politika gündeminin ana başlığı da aynı ekonomideki gibi Rusya-Ukrayna Savaşı oldu. İsrail'den **The Jerusalem Institute for Strategy and Security**'nin hazırladığı raporda, Rusya'nın dünyada eski Sovyetler Birliği gibi muamele görmek ve Avrupa'nın güvenlik yapısında da söz sahibi olmak istediği belirtildi. Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) herhangi bir askeri müdahaleden yana olmadığı ve büyük ekonomik yaptırımlarla ilerleyeceğine dikkat çekilen açıklamada ayrıca ABD'nin gücünün azaldığını gösteren her durumu Çin'in kendi lehine kullanarak Tayvan'ı işgal etmesiyle sonuçlandırabileceği de aktarıldı.

Hindistan'dan **Observer Research Foundation** yılın başında gözünü İsrail ile Orta Doğu ülkeleri arasındaki siyasi temaslar gündemine çevirdi. "**İsrail ve değişen Orta Doğu**"² başlıklı makalede Orta Doğu'da politikaların körfez ülkeleri tarafından belirlendiği, İsrail'in yavaş yavaş bu ortama dahil edilirken, İran'ın ise yine yavaşça bölge siyasetinin dışına itildiği belirtildi. Suudi Arabistan'ın İsrail ile yakın ilişkiler kurması, kendisinin İslami kimliğe sahip olması, diğer taraftan da İsrail'in Filistin'e olan müdahalelerini azaltması ve sakinleştirmesinin İsrail'in diğer Arap ülkeleri tarafından kabul edilmesini kolaylaştıracağı görüşüne de yer verildi.

Şubat ayında Amerika'da yer alan **Belfer Center** genel bir dış politika değerlendirmesi yaptı. Süper güçleri derecelendiren merkez, "**Dış politikada altın madalya Almanya'ya gidiyor**"³ dedi. Çin'in uluslararası statüsünü geliştirmesi, ekonomik ve askeri büyümesine nazaran komşularını tehdit etmesi bronz madalya almasına sebep olurken yıllardır dış politikada kendini

güçlendirememesi, yarattığı Ukrayna krizi ve saldırgan tutumu dolayısıyla Rusya madalya alamadı. Aynı şekilde Birleşik Krallık ve ABD, hükümetlerinin yanlış politika uygulamalarıyla hem içeride hem küresel boyutta tökezlemeleri sonucu madalya alamazken; Almanya'nın dış politika tutumunda çevreye zarar vermeden ya da en az zarar ile kendini geliştiren, büyüten politikalarıyla altın madalyayı hak ettiği belirtildi.

Aynı dönemde Birleşik Krallık'tan Chattam House, **“Rusya'nın bitirme oyunları ve Putin'in ikilemleri”**⁴ makalesini yayımladı. Rusya'nın olası savaş öncesi kendisini ekonomik açıdan korumaya aldığından bahsedilen açıklamada, ABD ve Avrupa bölgesinden gelebilecek ekonomik yaptırımlara karşı direnebilmek için yaklaşık 630 milyar dolar rezerv biriktirdiğinin ortaya çıktığı da belirtildi. Bilgilendirmede ayrıca “Putin Devlet Başkanı olarak eski Varşova Paktı üye ülkeleri ile sınırların kaldırılmasını, Ukrayna'yı kendi himayesine katarak NATO ile arasında olan kırmızı çizgiyi silmek istiyor” öngörüsüne de yer verildi.

Observer Research Foundation, Şubat ayı içinde İsrail'den sonra Japonya'yla ilgili de bir değerlendirme yaptı. **“Japonya'nın Afganistan Krizi'ndeki kaygıları”**⁵ başlıklı makalede 2001 yılında ABD'nin bölgeye müdahalesiyle başlayan süreçte, Japonya'nın ekonomik, güvenlik ve insani değer yardımları aldı altında destek harcamalarının 6,9 milyar dolar seviyesine ulaştığı bildirildi. Raporun devamında ise ABD'nin Afganistan'dan çekilmesinden sonra Japonya'nın duyduğu endişeler aktarıldı. 2022 baharına gelindiğinde Japonya'yı gündeme taşıyan bir diğer merkez de The Jerusalem Institute for Strategy and Security oldu. Japonya, Ukrayna savaşı başladıktan kısa bir süre sonra yeni yıl için yayınlayacağı Ulusal Güvenlik Stratejisinde Rusya'yı 'partner' kategorisinden çıkartarak 'güvenlik sorunu' kategorisindeki Çin ve Kuzey Kore'nin yanına koyacağını duyurdu. **Japonya ve Ukrayna Savaşı**⁶ makalesinde savaşın başlamasından itibaren ABD ve Avrupa Birliği'nin arkasında yer aldığına değinilen Japonya'yı endişelendiren iki konu da açıklandı: Rusya ile yaşadıkları Kuril Adaları sorunu ve Çin'in agresif tavırlarıyla Senkoku Adaları ve Tayvan'ı işgal etme potansiyeli.

“Normalleşme hareketi: Türkiye ve Ermenistan'ın yakınlaşma potansiyeli”⁷

Avrupa Dış İlişkiler Konseyi'nin web sitesinde yayımlanan bir yazıda 2020 yılında Azerbaycan'la Ermenistan arasında başlayan savaşın, Türkiye için Ermenistan'la olan kötü ilişkilerin normalleştirilmesi açısından bir şans doğurduğu belirtildi. Yaklaşık yüz yıllık süreçte iki ülke arasında sürekli sorunlar çıktığı, sağlıklı bir ilişkinin kurulamadığı ve sınırların kapalı tutulduğu aktarıldı. Özellikle Azerbaycan savaşı sonrası Türkiye ve Ermenistan'ın ilişkileri normalleştirme çabalarının, sınırları tekrar açma, ticaret ağlarını geliştirme ve bölgedeki Rus etkisini kırmak için elzem olduğuna da değinildi.

Haziran ayına geldiğimizde İsrailli **The Institute for National Security Studies**, Fransa hakkında bir makale yayımladı. **“Makron'un problemi var, dolayısıyla Avrupa'nın da”**⁸ başlığını taşıyan yazıda ikinci referandumun sonuçlarından memnun olunmadığı aktarıldı. Makron'un, seçimi

kazansa da partisinin parlamentoda çoğunluğu sağlayamayacağı, liderliğini devam ettirebilmesi için bir koalisyon kurması gerektiği de ifade edildi. Yapılan değerlendirmede; oy kullanan kesime bakıldığında özellikle son üç döneme nazaran artık merkezîyetçi bir yönetimin Fransa yasama gücü üzerinde kontrol sağlamasının istenmediği, bunun aşırı sağ olan Le Pen'in 85 koltuk kazanmasına neden olacağı, ülkedeki en büyük ikinci partinin (Yeni Halk Birliği sosyalist bloğunun) 149 koltuk alması beklendiği de ifade edildi.

İsrail'den bir diğer kurum olan The Jerusalem Institute for Strategy and Security aynı dönemde bir iç değerlendirme yaptı. **"Yeni bir küresel düzen mi? Ukrayna savaşı ışığında İsrail'in Çin ve Rusya ile ilişkileri"**⁹ sorusuna yanıt aranırken Rusya ve Çin'in, Ukrayna savaşı boyunca karşılıklı birbirlerine destek çıkmalarına rağmen hala çakışan çıkarlara sahip oldukları belirtildi. Soğuk savaş döneminde düşman iki taraf olan ülkelerin, 2000 yılında sekiz milyar doları bulan iş birliğinin Putin ile Xi Jinping'in dostluğuyla 2021 yılında 200 milyar doları aşmasının beklendiğine de vurgu yapıldı.

"ABD'yi sorunlara çekmek: Amerika Suudi Arabistan ve BAE ile olan bağlarını derinleştirmemeli"¹⁰

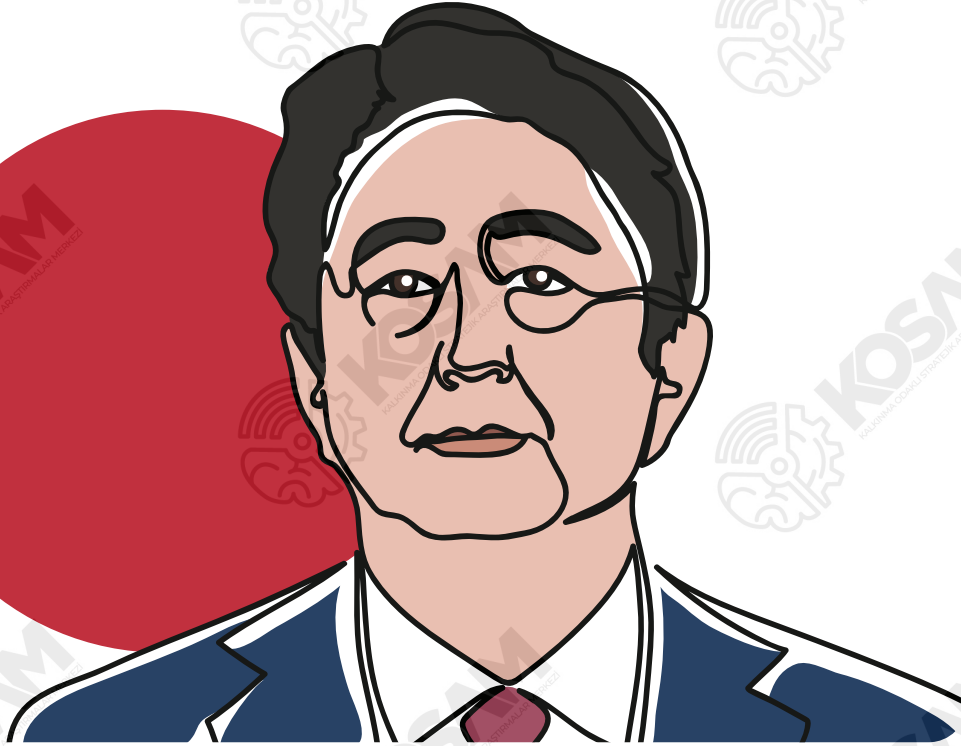
Amerikalı **CATO Institute** Suudi Arabistan ve BAE'nin sahip oldukları petrol rezervi ve üretimiyle birlikte ABD'nin düşmanlarıyla yakınlıkları düşünüldüğünde dünya politikasının anahtar oyuncularını haline geldiklerini belirtti. Biden'in, BAE ile Ukrayna savaşındaki anlaşmazlıklar üzerine stratejik güvenlik anlaşması yapmayı düşündüğüne değinen makale yönetimin hedeflerini de Suudiler ile olan donmuş ilişkileri yeniden başlatmak, İran'ın nükleer güç kazanımını caydırmak ve petrol üretiminin artırılarak Rusya ambargosu sebebiyle artan enerji sorununun hafifletilmesi olarak sıraladı. Bu arada açıklamada Suudilere satılan savaş uçaklarının ve teknolojilerin, Yemen savaşında açıkça kullanılarak binlerce sivilin ölmesinden sorumlu olması, ABD tarafından satılan ekipmanların kullanımı için verilen eğitimlerin de dolaylı yoldan bu ölümlere katkısı olduğuna dikkat çekildi.

Aynı dönemde ABD merkezli diğer bir kurum olan **Brookings**, Tayvan'ı gündeme taşıdı. Tayvan Boğazı'nda gerilimlerin gittikçe arttığı ve kurulan iletişim ağlarının çöktüğünün belirtildiği **"Tayvan'ın ABD-Çin ilişkilerindeki rolüne ABD'nin bakış açısı"**¹¹ başlıklı makalede Çin, Tayvan ve ABD boğazda yaşanan gerginlikler karşısında çıkarlarını korumak adına çabalamaktadır denildi. Çin'in vazgeçmeyeceği göz önünde bulundurularak; Tayvan halkının direnişe devam etmeleri ve Boğaz'daki gerginlikleri yatıştırmak için barışçıl yöntemlerle demokratik özerkliklerini korumaları teşvik edilmelidir tavsiyesinde bulunan yazıda ABD'nin Tayvan'da barışı sağlama ve çıkarlarını koruma adına askeri birliklerini bölgede bulundurmasının yetersiz kaldığı da ayrıca belirtildi.

8 Temmuz 2022'de suikasta uğrayan Japonya Eski Başbakanı hakkında bir değerlendirme kaleme alan Observer Research Foundation, **"Shinzo Abe: Geleceği Görmüş Devlet Adanı"**¹² derken, hazırlanan yazıda Shinzo Abe'nin disiplinli, çalışkan ve yenilikçi kimliği ile ön planda olduğu, politikalarıyla İkinci Dünya Savaşı'nın ve iki nükleer saldırının Japonya'da yarattığı yıkımın üstesinden gelmesinde önemli rol oynadığına değinildi. Japonya'nın küresel sahnedeki rolünü yeniden şekillendirmek isteyen önemli bir siyasi aktör olarak anılan Abe, milliyetçi bir politikacı olmasının yanında Japon ordusunu destekleyerek Japonya'yı yeniden askeri güce kavuşturmayı hedeflemişti. Makalede Abe suikastının küresel öfke ve üzüntüye sebebiyet vermesiyle birlikte Japonya'da siyasi şiddetin çok nadir görülen bir durum olduğu, önceki suikast girişiminin 1960 yılında yaşandığı da belirtildi.

"Kremlinoloji ve büyük güç yarışı"¹³

Birleşik Krallık'tan **The Royal United Services Institute**, Rusya-Ukrayna konusunda yorumların çoğunlukla Rusya lideri etrafında döndüğüne dikkat çekerken Kremlinoloji'nin Rus yöneticilerinin davranışlarını inceleyen bir bilim dalı olduğunu da ifade etti. Enstitü, Putin üzerinden yapılan tartışmaların yanlış olduğunu ve geçmişte tekrarlanan olaylara benzediğini, 2000'lerin ortalarından bu yana Putin'in sonunun ilan edildiğini ve hala görevde olduğunu hatırlatarak Rus gemisinin batacağı söylentilerinin hüsnükuruntu olarak kaldığını belirtti.

Eş zamanda **Italian Institute for International Political Studies**, "**Putin'in, Reisi ve Erdoğan ile görüşmesi: Suriye için sırada ne var?**"¹⁴ sorusuna cevap aradı. Yazıda, Ukrayna Savaşı ve Suriye'deki ihtilaflar üzerinden Tahran'da bir araya gelen Rusya Devlet Başkanı Putin ve Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın görüşmeleriyle ilgili olarak; Putin'in önceliği Rusya'nın imajyken, Erdoğan'ın amacının ise Suriye'de yeni bir askerî harekât için Rusya ve İran'ın onayını almak olduğu fakat bu konuda sonuca varılamadığı aktarıldı. Reisi'nin ise yapılan görüşmede birçok hedefinin olduğu belirtilirken İran'ın küresel ölçekte statüsünü güçlendirmek istediği yorumuna da yer verildi.

İran ve Türkiye ilişkileri ile yakından ilgilenen **The Jerusalem Institute for Strategy and Security**, Türkiye'nin son zamanlarda özellikle turizm için İsrail, BAE, Suudi Arabistan ve bir dereceye kadar Mısır ile olan bağlarını düzeltmesinin İran'ı daha da izole ettiği ve bu durumun Türkiye'deki İsraililere yapılan saldırılara bir misilleme olduğunu belirtti. "**Türkiye ve İran: Dostlarını yakın tut, düşmanlarını daha da yakın**"¹⁵ başlıklı yazıda geçmiş dönemlere de değinildi. Yazının devamında, Türkiye ve İran arasındaki ilişkilerin gerilimli olmasına rağmen 1639'dan beri savaşa girilmediği ve ancak masa üzerinde iyi görüntü verseler de masanın altında birbirlerinin ayaklarına basmaya çalıştıkları ifade edildi.

Dünya gündemini terminoloji hatırlatmasıyla yorumlayan Birleşik Krallık'tan **Chatham House**, "**Kleptokrasi nedir ve nasıl çalışır?**"¹⁶ makalesine kelimenin Yunanca hırsız anlamında kullanıldığı ile başladı. Üst düzey siyasi güçlerin büyük yolsuzluk tarafının vurgulandığı raporda oligarşinin genellikle Rusya'nın kleptokrasi yönü olarak görüldüğüne de değinildi. İyi işleyen bir kleptokraside devlet başkanının ganimetleri çeşitli gruplar veya aile üyeleri arasında bölüştürerek, elitler arası çatışmayı önlemeye çalışıp para kazanan işletmeleri ve doğal kaynakları da kontrol ederek sistemi koruduğuna değinildi. "Kleptokrasiler istikrarlı görülebilir ancak kırılmandır" ifadesinin de bulunduğu çalışmada 2022 yılında Kazakistan'daki ayaklanmanın şiddete dönüşmesi bunun örneği olarak yorumlandı.

Kleptokrasi, ülkenin her türlü ulusal kaynağını ve hazinesini kendi çıkarları doğrultusunda kullanan diktatörlükleri tanımlamak üzere geliştirilen bir kavramdır.

"Çin, propagandalarını yaymak için arama motorlarını nasıl kullanıyor?"¹⁷

Amerikalı Brookings üçüncü çeyreğin başında "Çin gibi otoriter ülkelerde arama motorları, demokratik propagandaların dünyanın dört bir yanına yayılmasını sağlayan çevrimiçi platformlardır" açıklamasını yaptı. Çin'in Uygurlara yönelik insan haklarını ihlal edici eylemleri veya COVID-19 ile ilgili bilgi almak için arama motorlarına başvuruları değerlendiren Brookings, dört aylık bir araştırma süreci sonucunda bu konularla ilgili bilgilerin büyük bir kısmının Çin medyası tarafından kullanıcılara sunulduğunu ortaya çıkardı. Bu durum en tarafsız kaynakların bile devlet destekli olduğunu kanıtlar diyen merkez, devlet destekli olmayan kaynakların dahi devlet destekli bir şekilde yeniden yazılarak yayımlandığını tespit ettiklerini duyurdu.

Amerikalıların Çin ilgisi Ağustos ayında da devam ederken **Center For Strategic & International Studies (CSIS), "Çin, ABD için yanlış bir sanayi politikası modelidir"**¹⁸ makalesini yayımladı. CHIPS (Takas Odası Bankalararası Ödeme Sistemi) ve Bilim Yasasının kabul edilmesinin, ABD'nin ekonomi politikaları açısından önemli bir dönüm noktası olduğuna değinen merkez, bu durumun sebebinin de ABD'de sanayide rekabet gücünün artırılması için devlet desteğine eskisine oranla daha fazla ihtiyaç duyulan yeni bir döneme girilmesi olarak açıkladı. "ABD'nin endüstri politikalarına duyduğu ihtiyacın gerekçesi Çin'e yetişmek değil; kendisi ve dünya için araştırma, üretim ve tüketim bazında ekonomik bir dönüşümün gerçekleşmesini sağlamaktır" ifadelerini kullanan CSIS, ABD'nin Çin'in yapmış olduğu stratejik hatalardan uzak durması gerektiğini de ifade etti. Bu hatalar sırasıyla; Çin'in endüstri politikaları için yüksek miktarda para harcaması, Çin'in harcamalarının rasyonel ekonomik analizlere değil, politik bağlılıklara dayanıyor olması, Çin'in büyük teknolojilerine ve teknolojik gelişmelerine şiddetle vurgu yaparken, bu gelişmelerin üretkenlikten değil, çeşitli yatırımlar sayesinde elde edilmiş olması, Çin'in teknolojik gelişmelerde son derece milliyetçi bir tutum sergileyerek büyümeyi beklerken aksine büyümede bir yavaşlamaya sebep olması.

Aynı dönemde Çin'in Tayvan çevresinde yaptığı tatbikatların daha geniş bir askeri çatışmaya neden olup olmayacağını tartışmaya açan Royal United Services Institute, **"Yeni Tayvan Boğazi krizinde Çin'in seçenekleri ve hedefleri"**¹⁹ makalesini yayımladı. Yazıda Çin ekonomisi, sıfır covid etkileri ve iç sorunlar sebebiyle sarsıldığı için ülkenin savaş başlatma motivasyonunun olmadığı iddia edilirken kaybedebileceği bir süper güç çatışmasına girmeyeceği, sadece oyalayıcı bir savaş aradığı da ifade edildi. Geçmişte yaşanan krizlerin Tayvan borsasında sermaye kaçışına ve telaşa neden olduğunun hatırlatıldığı açıklamada ABD'nin, itibarını kazanmaya çalışan Tayvan'a bağımsızlık konusunda destek verdiğinin ve Çin'i provoke ettiğinin de diğer iddialar arasında olduğu aktarıldı.

Observer Research Foundation da aynı ayda **"Hindistan-Çin rekabeti: Komşuluk üzerinden perspektifler"**²⁰ adını verdiği makalesini yayımladı. İki ülke stratejik hakimiyet için hem bölgesel hem uluslararası alanda rekabet ederken sınır anlaşmazlıklarının da devam ettiğini ifade eden yazıda farklılıklara ve rekabete rağmen geçmişte bölgesel ve çok uluslu forumlarda iş birliği içinde bulunulduğunun da altı çizildi.

Ağustos ayının önem arz eden son makalesinde The Institute For National Security Studies, Putin ve Erdoğan buluşmasına dikkat çekti. **“Putin ve Erdoğan Sochi’de buluştu: Batı bloğuna bir başka meydan okuma”**²¹ başlığını taşıyan yazıda görüşülen konular arasında Ukrayna’yla ticaret, enerji ve tahıl anlaşması, Suriye ve Dağlık Karabağ çatışmalarının yer aldığı bildirildi. Erdoğan, Türkiye’nin çıkarlarını korurken, Rusya ile Batı arasında dengeleme çabalarını ortaya koydu ifadesine yer verilen açıklamada Batılı ülkelerin Türkiye’nin NATO üyeliğinin ve Karadeniz’deki konumunun önemini göz önünde bulundurarak Moskova-Ankara arasındaki yakınlaşmaya hareket alanı tanıdıkları bildirildi. Yazar, Sochi’deki toplantının Rusya ve Türkiye’nin aralarındaki iş birliğini yoğunlaştırmaya çabaladıklarını gösterdiğini ve Batı yaptırımlarının yoğun baskısı altında olan Rusya’nın, ekonomisini ve ülkesini rahatlatılmak için Türkiye’ye önemli bir rol verdiğini belirtti.

Fotoğraf: Murat Kula/AA

“İsrail’in Ukrayna çatışması üzerindeki belirsizliğinin arkasında ne var?”²²

Batı’nın Orta Doğu’da stratejik ortağı olarak görülen İsrail’in, Rusya-Ukrayna sürecinde tarafsız kalmasını dolayısıyla silah transferi ve Rusya’ya yönelik yaptırımlardan uzak durmasını gündeme alan **The Japan Institute of International Affairs**, Başbakan Bennett’in “insani yardımlar” üzerinde durduğunun ve Rusya’yla arabuluculuk yapmaya heveslendiğinin görüldüğünü bildirdi. Makalede Suriye’de yaşanan savaş sebebiyle, İran ve Rusya’nın Esad rejimine destek vermesinin sorunun güvenlik ve demografik yanını oluşturduğu, İran kuvvetlerinin Suriye topraklarında olmasının ise İsrail için rahatsız edici olduğu belirtildi. Makalede ayrıca “İran Nükleer Anlaşmasının ABD Başkanı Joe Biden tarafından yeniden tesis edilmesi İran’ın Orta

Doğu'da hareket özgürlüğünü artıracığı için Rusya bu durumda kendi yaptırımlarının da kaldırılmasını talep edecek, böylece bu anlaşmayı önlemek ve geciktirmenin İsrail'in istekleriyle örtüşeceği düşünülüyor "ifadelerine de yer verildi.

Sonbahar yaklaşırken Observer Research Foundation "**Enerji, güvenlik ve Avrupa'nın rahatsızlık siyaseti**"²³ başlıklı bir yazı yayımladı. Avrupa Birliği'nin, Rusya'nın yarattığı gaz krizine karşı önlemler aldığı, büyük şehirlerde çeşitli elektrik kesintileri yapıldığının duyurulduğu makalede temel politikalara itiraz edilebileceği ve siyasi kırılmaların yaşanabileceğinin öngörüldüğü de bildirildi. Isı sorunlarının nedeninin; siyasi çalkantı, ekonomik kriz, gaz şoku değil, çevresel sonuç olduğu da ayrıca ifade edildi. Bununla beraber güvenlikle ilgili NATO'dan bahsedilen yazıda yıllar geçtikçe, ABD'nin stratejik çıkarlarının daha önemli hale geldiği ve AB'nin NATO'ya karşı rahatsızlıklarının önemselenmediği de ifade edildi.

Japonya'dan **The Institute of Energy Economics**, savaşın altıncı ayı geçtiğinde "**Rusya'nın Ukrayna'yı işgali uluslararası enerji durumunu nasıl değiştirdi?**"²⁴ başlıklı makalesinde Rusya'nın yaptırımlara karşılık Avrupa'ya gaz ihracatını önemli ölçüde azaltınca uluslararası enerji piyasalarının büyük ölçüde sarsıldığına dikkat çekti. Sarsıntının detaylarını ise şu şekilde sıraladı: Enerji fiyatlarındaki ani artışların enerji güvensizliğini de hızla artırması, dünya için enerji konusunun hayati olması, Avrupa'nın son zamanlardaki en ciddi enerji kriziyle karşılaşması, Avrupa ve Japonya'nın enerji politikalarını önemli ölçüde değiştirmesi, jeopolitiğin güçlenmesi ve piyasanın istikrarsızlaşması.

Rusya merkezli **Valdai Discussion Club** da Eylül'de enerji konusunu gündeme taşıyan kurumlardan biri oldu. AB, Rus enerjisine bağıllığını yeşil enerjiye geçiş süreciyle azaltmaya çalışıyor tespitinde bulunulan **“Kontrol yanılması: Rus enerjisine fiyat sınırı getirmek geri tepebilir”**²⁵ makalesinde AB'nin enerji geçişini hızlandırmaya ve hidrokarbonları enerji dengesinden çıkarmaya yönelik girişimleri, geleneksel enerji biçimlerine yetersiz yatırım yapılmasına neden olarak fiyat artışlarına yol açtı denildi. Rusya'nın mevcut kömür ve petrol ihracatını Asya'ya yönlendirerek ihracat gelirlerini sürdürmeye devam ettiğine dikkat çekilen yazıda Batılı ülkeler önderliğinde herhangi bir toplu eylemin başarılı olmasının son derece zorlu görüldüğü, Çin veya Hindistan gibi önemli ülkelerin Rusya ile olan ilişkilerine G7 uğruna zarar vermeyeceği de belirtildi.

Valdai Discussion Club yaptığı bir diğer değerlendirmeye **“Rusya'nın doğuya dönüşü: Seçim ve zorunluluk arasında”**²⁶ başlığını attı. Rusya'nın jeopolitik konumu düşünüldüğünde dış ilişkilerini belirlemesinin zor olduğunu ifade eden makale Rusya'nın öncelikle tehditleri püskürtme ve ikincil olarak fırsatları sömürmeye odaklanan bir dış politikaya sahip olduğunun altını çizdi. Rus Devleti için retorik olarak önemli ancak kötü uygulanmış bir faaliyet alanı olarak kalan “Doğuya Dönüş”ün, artık bir seçenek değil, zorunluluk haline geldiğinin de altı çizildi. Yazıda geleceğe yönelik; Çin ve diğer Asya devletleriyle ilişkiler varoluşsal nitelikteki sorunları çözmeyeceği, Rusya ulusal kalkınmanın temel görevlerini, dış teknoloji kaynaklarına güvenmeden ve finansmandan bahsetmeden kendi başına çözmek zorunda kalacağı, Asya'daki en aktif bağların bile Avrupa'yla ilişkilerin yerini alamayacağı ve ancak Rusya'nın, merkezi giderek Asya'ya kayan dünya meselelerinde daha yeterli bir varlık sağlayabileceği varsayımlarında bulunuldu.

Rusya gündemine geçmişten yorum getiren ABD merkezli **Institute for Policy Studies** ise yayımladığı **“Gorbaçov'un başarısızlıklarından ders çıkarmak”**²⁷ makalesinde yeni kaybedilen liderin yaptığı reformlarla bir yandan Nobel Ödülü kazanırken bir yandan da birçok eski Sovyet vatandaşının düşmanlığını da kazandığını hatırlattı. Açıklamada Rus halkının Stalin'in sayısız suçunu bağışlarken Gorbaçov'u, Sovyetler Birliği'nin sona ermesinden sorumlu olmakla

etiketlediği, ABD liderlerinin de içtenlikle reform yapmak istediğini anlamadıkları ifade edildi. Yazıda ayrıca Vladimir Putin'in, Gorbaçov'un ulusal hafızadan silinmesi için elinden geleni yaptığı ancak konumunu Gorbaçov'un haleflerinin yanlış adımlarına borçlu olduğu da vurgulandı.

2022 yılı politik gündemindeki en büyük olaylardan biri olan Kraliçe Elizabeth'in vefatıyla Italian Institute for International Political Studies **“İngiltere II. Elizabeth'in tahta çıkmasından bu yana nasıl değişti?”**²⁸ değerlendirmesini yaptı. Elizabeth'in tahta çıkmasıyla birlikte İngiltere'de siyasal ve anayasal olarak iki önemli değişikliğe imza atıldığını belirten yazıda bunlar İngiltere'nin kısa süreliğine de olsa Avrupa Birliğine üye olması ve 1958'de Lordlar Kamarası'na kalıtsal olmayan soyluluk sistemini getirmesi olarak sıralandı. Kraliçe'nin yaptığı değişikliklerle ülkeyi geliştirmeye çalışırken aynı zamanda siyasete karışmamaya da özen gösterdiği belirtilen makalede Kraliçe II. Elizabeth'in saltanatına minnettar olunması gerektiği ifade edilirken dönemde ısınma sistemi, beslenme, eğlence ve güvenlik koşullarında iyileşme sağlandığı, böylece ortalama yaşam süresinin yükseldiği aktarıldı.

Aynı dönemde ABD'den WILSON Centre da **“İtalya'nın Yeni Aşırı Sağ Hükümeti AB Birliğini Tehdit Ediyor”**²⁹ değerlendirmesini yayımladı. Makalede öncelikle Avrupa Merkez Bankası Eski Başkanı Mario Draghi'nin Başbakanlığı döneminde uluslararası güven oluşturarak pandemideki ekonomik gerileme boyunca İtalya'yı yönettiği ancak erken seçimlerin Draghi'nin teknokratik yönetiminin sonunu işaret ederek, aşırı sağın egemen olduğu yeni bir dönemi başlattığı aktarıldı. Sağ kesime doğru olan bu kaymanın Avro Bölgesi'ndeki finansal istikrarsızlığın, AB entegrasyonunu ve reformunu aksatmanın habercisi olduğu ifade edilen yazıda İtalya'nın ilk kadın başbakanı olan Giorgia Meloni'nin bir koalisyon hükümeti kurmasının beklendiği de belirtildi. Yeni hükümetle ilgili öngörüler ise şu şekilde sıralandı: Brüksel ile siyasi olarak çatışması, AB reformu ivmesini yavaşlatması, Rusya'nın Ukrayna'ya karşı savaşında Batı'nın ortak tepkisine olan bağlılığını bozması.

“Amerika'nın İran ile akılsız gölge çatışması”³⁰

CATO Institute, Soğuk Savaş'ın sona ermesi, küresel barışa yönelik tehdidi sona erdirse de Washington dünya çapında giderek artan bir şekilde askeri güç kullanıyor açıklamasını yaptığı makalesinde ABD yetkililerinin istedikleri zaman ve herhangi bir nedenle diğer ulusları insansız hava araçlarıyla bombalamaya, işgal etmeye ve diğer halkları yaralamaya veya öldürmeye istekli olduğunu belirtti. Bu bağlamda Trump yönetiminin İran'a yönelik politikasının başarısız olduğunu olay örgüsü ile aktaran makale Biden yönetiminin farklı bir yol izlemesi gerektiğini de önerdi.

İran'ı gündemine alan diğer bir kurum olan The Institute for National Security Studies ise **“İslam Cumhuriyeti mi yoksa İslami Monarşi mi? İran'da iktidarın dini liderin oğluna devredilmesi olasılığı”**³¹ tartışmaya açtı. Yazıda, İran'ın dini lideri Hamaney'in sağlığına dair endişelerle gündeme gelen veraset konusunda bazı din adamlarının, Hamaney'in oğlu

Mojtaba'nın bir sonraki lider olma ihtimaline değindiklerinden bahsedildi. İran'ın muhalefet kaynakları ve kamuoyunun Mojtaba'nın desteklenmesini eleştirdiklerini aktaran çalışmada önümüzdeki dönemde halefi tayin etme sorumluluğu Uzmanlar Meclisine ait olsa da Devrim Muhafızları ve hatta belki de Hamaney gibi diğer güç merkezlerinin, çıkarlarını korumak için halefini belirlemede rol oynayacaklarının varsayıldığı da ifade edildi.

Aynı dönemde Italian Institute for International Political Studies de **"İrak: Siyasi bir çıkmaz nasıl şiddete dönüşür?"**³² sorusuyla karşımıza çıkarken İran dış politikasını da değerlendirmeye aldı. Irak'ta rakip Şii grupları arasındaki güç mücadelesinin, etkili bir Şii din adamı olan Mukteda es-Sadr'ın siyaseti bırakmasıyla kanlı sokak şiddetine döndüğünün aktarıldığı makalede Iraklı din adamı Ayetullah Kathem Haeri'nin açıklamasında Sadr'ı eleştirmesinin de çatışmaları tetiklediği belirtildi. Çatışmalar sona erse de bazı PMF birimlerinin Irak kurumlarına olan sadakatinin sorgulandığı da yine yazıda ifade edildi. İran, Irak'ı hem bir tampon bölge hem de Sünni Arap devletleriyle arasında bir köprü olarak konumlarken bölgedeki çıkarlarını koruyabilmek için, Sadr yanlılarının hükümet kurmasını engellediği, bunu Sadr destekçileri ile müzakereleri başlatma ve Şii gruplar arasında arabuluculuğu hızlandırma fırsatı olarak gördüğü de yine açıklamalarda ifade edildi.

Amerikalı **Center for a New American Security** de gündemine İran'ı alan kurumlardan. **"Putin'in İran'a artan güveni hakkında bilmeniz gereken beş şey"**³³ isimli makalede Rusya'nın, yaşanan toplumsal olaylarla baş etmesi hususunda Tahran'a yardımcı olduğu ve hatta Rusya'nın Ukrayna'ya saldırması için İran'ın saldırı dronları ve kara unsuru eğitimleri verdiğinin ABD tarafından iddia edildiği belirtildi. İran'da bir kadının gözaltındaki ölümünden sonra meydana gelen toplumsal olaylarda şiddetin giderek artarak yüzlerce sivilin ölümüyle sonuçlandığına değinilen yazıda Rusya'nın İran'a durumu kontrol altında tutabilmesi için akıl verdiği iddia edilirken İsrail ve İran çatışması, nükleer anlaşma ve petrol ihracatındaki olası tehlikelere de dikkat çekildi.

The Royal United Services Institute, savaşın etkilerini **"Rusya'nın Ukrayna'daki savaşı Venezuela rejiminin hayatta kalmasına mı yarıyor?"**³⁴ makalesiyle yorumladı. Rusya ve Venezuela'nın güncel ortaklıklarının ve karşılıklı faydalarının son dönemde arttığına değinilen yazıda iki ülkenin arasındaki ittifakın temel sebebi olarak küresel normlara karşı ortak söylemleri gösterildi. Enstitü, Moskova'nın pandemiyle mücadelede Venezuela'ya destek vermesi, Venezuela'nın silah ithalatının %70'inin Rusya tarafından sağlanması ve Venezuela topraklarında operasyon yürütmek için birçok kez askeri özel kuvvet gönderilmesi ortaklık bağlamındaki en büyük örnekler olarak sıralanırken Venezuela'nın savaş güdümlü Rusya'ya destek vermesinin, Amerika ve dünyada somut güvenlik, ekonomik ve politik etkilere yol açtığını da ifade etti.

"Liz Truss neden istifa etti? Kontrolü nasıl kaybetti?"³⁵

Yoğun siyasi gelişmelerle uluslararası gündemde kendine yer bulan Birleşik Krallıkta Başbakan'ın istifasını değerlendiren ABD merkezli **TIME** öncelikle, Liz Truss'ın Downing Street'te yaptığı

açıklamada; yüksek büyümeli bir ekonomi için vizyon belirlediklerini ancak durum göz önüne alındığında görevi yerine getiremeyeceğinin farkında olduğunu söylemesini hatırlattı. Makalede bu duruma gelmesinin en temel sebebi olarak, orantısız bir şekilde ülkenin en zenginlerini kayıran, fonsuz vergi indirimlerindeki 45 milyar sterlinlik (50,6 milyar dolar) imza paketinin sterlini çökertip piyasaları korkutarak Britanya'nın dünya çapındaki itibarını sarsması gösterildi. Truss'ın ekonomik reformları ayrıca "çok ileri ve çok hızlı" olarak kayda geçti.

Rishi Sunak'ın göreve gelmesinin ardından Birleşik Krallık merkezli **Chatham House**, **"İngiltere'nin yeni başbakanının öncelikleri neler?"**³⁶ sorusuyla karşımıza çıktı. Yükselen enerji fiyatları, iklim değişikliği gündemi, Birleşik Krallık'ın Orta Doğu Politikaları, Afrika ve Birleşik Krallık ana başlıklarını değerlendiren yazarlar hükümet yardımlarının ve enerji verimliliğinin hayati önem taşıdığını vurguladılar. Bu yüzyılın en önemli sorununun rekor sıcakların halka etkisiyle iklim değişikliği olduğunun da ifade edildiği makalede son Muhafazakâr Parti liderliği yarışında adayların Çin konusunda çeşitli söylemleri ortaya attığı, seçilen adayın ise iş başına geldiği zaman söylemlerinin üstüne koyarak daha somut adımlar atması gerektiği de ifade edildi.

Ekim'de **"Xi'nin Tayvan politikasının dünyaya verdiği mesaj"**³⁷ yorumlayan Observer Research Foundation, Xi'nin Çin ordusunu uluslararası kamuoyuna yeterince sık hatırlattığını, Tayvan'a verilen dış desteği geri püskürtmek için yeterli kararlılığa ve cesarete sahip olduğunu belirtirken Tayvan'ın nesiller boyu tutum değişikliği yaşamamasından, barışçıl yeniden birleşme için zamanın tükeniyor olabileceğine değindi.

Centre for Strategic International Studies, Ekim'deki hareketlenme üzerine **"Kuzey Kore provokasyonlara devam ediyor"**³⁸ açıklamasını yaptı. Kuzey Kore savaş uçakları uzun zamandır herhangi bir atış tatbikatı yapmamışken ay içinde Kore sınırına yakın özel keşif hattını geçerek

havadan karaya tatbikatlar gerçekleştirince Kore yarımadası ve sınırı boyunca gerginliğin devam ettiğine dikkat çekildi. Bu eylemlerin ABD'nin USS Ronald Reagan uçak gemisinin Kore Yarımadası'nın doğu kıyısına yeniden yerleştirilmesine karşı bir tepki olduğunun belirtildiği makalede ayrıca Kuzey Kore'nin son füze testlerini kınamak için yapılan BM Güvenlik Konseyi toplantısına da bir cevap niteliğinde olduğu ifade edildi.

“Kaçış yolları: AB, Moldova'nın Rus gazına olan bağımlılığını sona erdirmek için nasıl yardım edebilir?”³⁹

Avrupa Dış İlişkiler Konseyi web sitesinde Andrew Wilson imzalı çıkan makalede Rusya'nın savaş sebebiyle kendisine cephe alan ülkelerden biri olan Moldova üzerine enerji savaşını yoğunlaştırdığı ifade edildi. Saldırlara karşı açık ve Rus gazına bağımlı olarak tanımlanan Moldova'nın Ukrayna'yı savunduğu için kış gelmeden ülke adına farklı ve uygun fiyatta kaynak alternatiflerine yönelmeye itildiğini belirten yazıda Rusya'nın sahip olduğu kaynakları Moldova'ya uçuk fiyatlardan satarken, ülkedeki enflasyonunu da negatif yönde etkilediği ifade edildi.

Valdai Discussion Club bir kez daha Rusya ve Çin ilişkilerine değindiği **“Bir ittifaktan daha fazlası: Rusya ve Çin Birlikte NATO'yu yok edebilir”⁴⁰** makalesinde NATO'nun, kilit sanayi ve lojistik sektörlerini kontrol etmeye çalıştığı için Çin'i sistemik rakip olarak görüp engellemeye çalıştığını aynı zamanda da Rusya'nın yeni ortaklıklarla Ukrayna üzerindeki baskısını artırması istenmediğini ifade etti. Raporda NATO, Rusya ve Çin arasında derinleşen stratejik ortaklığı, örgütün değerlerine ve çıkarlarına yönelik bir tehdit ve “kurallara dayalı uluslararası düzeni baltalama” girişimi olarak niteliyor açıklamasının yanı sıra Batı'nın, Rusya'nın Ukrayna'daki askeri operasyonlar için Pekin'i, Tayvan'a karşı askeri bir operasyon başlatmaya teşvik edeceğinden emin olduğunu da aktardı.

Center for a New American Security, ABD Genelkurmay Başkanı Orgeneral Mark Milley'in açıklamalarını gündeme taşıdı. **“Milley Çin'i uyardı: Tayvan'ın işgali, Rusya'nın Ukrayna'ya karşı olan savaşı kadar kötü olabilir”**⁴¹ başlıklı yazıda Milley'in böyle bir operasyonun büyük riskler taşıdığını belirtirken politik, jeopolitik, stratejik açıdan hatalı olacağını ve Putin'in hatasına benzeyeceği ifadesi de yer aldı. Biden'in birçok kez işgalin söz konusu olması durumunda Tayvan'ı savunacağını söylediğini de hatırlatan makale Xi Jinping'in, Çin ve Tayvan'ı birleştirmek için gerekli tüm olanakları kullanma hakkının olduğunu ifade etmesine rağmen Milley, Çin'in bunu yapabilecek bir geçmişe ve deneyime sahip olmadığı iddiasını da duyurdu.

“Türkiye, Afganları İran sınırına itiyor”⁴²

İnsan Hakları İzleme Örgütü Kasım ayında yayımladığı raporda Türkiye'nin rutin olarak on binlerce Afgan'ı İran kara sınırına geri ittiğini, uluslararası koruma taleplerini detaylı incelememediğini veya hiç incelemeyen onları doğrudan (Afganistan'a) sınır dışı ettiğini söyledi. Türkiye'nin toplamda 3,9 milyon mülteci (geçici koruma sağlanan 3,6 milyon Suriyeli ve çoğu Afgan olmak üzere 320.000 kişi) ile dünyadaki en fazla mülteciye ev sahipliği yapan ülke konumunda olduğunu söyleyen örgüt, İçişleri Bakan Yardımcısı İsmail Çataklı'nın, Ankara, İstanbul ve diğer 14 ilde uluslararası koruma kayıtlarının artık kabul edilmeyeceğini belirttiğini ve mahallelerde yabancı nüfusunun %25 veya üzeri olması durumunda yeni yabancılara oturma verilmeyeceğini de belirttiğini duyurdu.

Aynı ayda Observer Research Foundation yayımladığı **“Geleceğin savaşları ve teknolojiler: Konular ve stratejiler”**⁴³ raporu kapsamında geleceğin savaş meydanları; yapay zekâ, kuantum, siber, uzay ve biyo teknoloji alanlarındaki gelişmeler ışığında tanınmaz şekilde karşımıza çıkabilir açıklamasını yaptı. Raporda otonom silahlar ve yapay zekâ; siber silahlar, uzay ve karşı uzay teknolojileri, biyoteknoloji ve biyolojik savaş, veri analitiği ve davranış bilimi, nükleer silahlar, kuantum teknolojileri ve uzay-siber-nükleer gibi etkileşim içindeki teknolojilerin arasındaki etkileşimler detaylıca okuyuculara sunuldu.

Observer Research Foundation, bir diğer raporunda ise **“Brezilya'nın seçim sonucu küresel demokrasi için neden önemli?”**⁴⁴ sorusuna cevap aradı. Brezilyalıların Bolsonaro'yu görevden alırken, yerine geçmişte iki dönem başkanlık yapan Lula da Silva'yı seçmesiyle ilgili olarak yapılan değerlendirmede ideolojik olarak birbirine tamamen zıt iki adayın yanı sıra, adayların destekçileri arasında da hırslı bir mücadeleye sahne olan seçim ortamına dikkat çekildi. Makalede Eski Başkan Bolsonaro popülist politikalarla pandemi döneminde 700.000 Brezilyalı'nın ölümüne sebep olurken Lula'nın rüşvet davasıyla yargılanıp 580 gün hapis yattıktan sonra siyasi arenaya geri dönmesinin sonucunda iki aday arasındaki oy farkının %2 olmasının şaşırtıcılığına da vurgu yapıldı. Diğer yandan Lula'nın seçimleri kazanmasıyla Latin Amerika Bölgesinde Pembe Dalga'nın (Latin Amerika coğrafyasında yönetimlerin sol kanata geçmesini ve anti-Amerikan eğilimlerle yönetilmesini tanımlar) artışa geçtiği de belirtilen yazıda Lula'nın etkisiyle Pembe Dalga ülkeler arasında artarak yayılmaya devam ediyor da denildi.

Kasım ayındaki son raporunda **“Hindistan’ın Ermenistan’a PINAKA ihraç etmesi, onu Türkçülük karşısına yerleştiriyor”**⁴⁵ diyen Observer Research Foundation; Hindistan Ermenistan ile Azerbaycan arasında başlayan Dağlık Karabağ savaşında açıkça Ermenilerin tarafında yer alarak Azerbaycan, Türkiye ve Pakistan’a karşı cephe aldı ifadelerine yer verdi. Ermenistan’ın PINAKA sistemini satın alarak Hindistan tarafından üretilen askeri sistemi uluslararası sahada kullanan ilk ülke olmasına dikkat çeken makalede yazar Türkiye’nin emperyal amaçlara yönelik Pantürkizm imparatorluğu kurmayı hayal ettiğini ve bu amacın günümüzde Kafkasya ve Avrasya bölgelerinde rahatça gözlemlenebildiğini de söyledi.

“Amerika Birleşik Devletleri-İsrail ilişkileri: Zorluklar ve tepkiler”⁴⁶

ABD ve İsrail’in, yıllardır sağlam temeller üzerine kurulu olan ilişkilerini karşılıklı ihtiyaç ve stratejik çıkarlar üzerinden sürdürüp pek çok konuda iş birliği yaptığına değinen The Institute for National Security Studies, son ziyarette imzalanan Kudüs Deklarasyonu’yla Biden Yönetimi’nin İsrail’in güvenliğine olan bağlılığının altının çizildiğine dikkat çekti. Bununla birlikte Demokratların, İsrail’in Filistin’de gerçekleştirdiği eylemler ve insan hakları ihlalleri konularında endişe duyduklarını belirttiğini ifade eden makalede İsrail, Amerikalıların eleştirel görüşlerine uygun bir politika benimsese bile gerek ABD özelinde gerekse küresel arenada demografik değişim, siyasi kutuplaşma, gelişen popülizm, profesyonel İsrail lobisi ve küresel düzende önceliklerin yer değiştirmesi gibi sebeplerle ülkeye olan destek konusunda uzun vadede endişe verici yönelimler oluşacağına da değinildi.

Brookings Institute iki ülkenin iç siyasi eğilimlerinin yakın zamanda ilişkilerin düzelmeye olasığını sınırlandırdığını söylediği **“Amerika’nın Çin politikasında bir rota düzeltmesi”**⁴⁷ yazısında yine iki ülke arasındaki ilişkinin özünde rekabet yatmasına rağmen Çin’in ilerleyen yıllarda dünya sahnesinde iyi ya da kötü bir şeyler yapmak için muazzam potansiyele sahip olacağına düşünülüğünü de ifade etti. Raporda, atılacak adımların Amerika’nın uzun vadeli ulusal çıkarlarını korumaya yönelik geliştirmesi de tavsiye edildi.

Diğer yandan Observer Research Foundation, **“Pentagon alarma basıyor”**⁴⁸ makalesinde ABD Savunma Bakanlığı’nın (Pentagon) 2022 yılı raporuna göre Çin’in, nükleer cephaneliğinin 2035 yılına kadar üç kat artabileceği belirtildi. Stockholm Uluslararası Barış Araştırmaları Enstitüsü’ne (SIPRI) göre ocak ayı itibarıyla Rusya’da yaklaşık 1.588 konuşlandırılmış ve 2.889 depolanmış savaş başlığı bulunurken, ABD’de 1.744 konuşlandırılmış ve 1.964 depolanmış savaş başlığı var. Çin’in ise 350 depolanmış savaş başlığına sahip olduğu listelenirken yazıda bu sayının 12 yıl içinde yaklaşık 1.500 savaş başlığına çıkma ihtimali endişe verici bir konu olarak görüldü. Çin nükleer yeteneklerini ulusal güvenlik için gereken (minimum) seviyede tuttuğunu belirtse de Pentagon raporunda ayrıca, Pekin’in uzay yeteneklerine de yatırım yaptığını ve kinetik öldürücü füzeler, yer tabanlı lazerler ve yörüngedeki uzay robotları dahil bir dizi teknolojiyi geliştirmekte olduğunu ifade etti.

Kanada'daki Independent Institute "Yeni Kaliforniya Yasası, 20 Milyar dolarlık fast-food endüstrisine zarar verecek"⁴⁹ makalesinde yasanın; sektörü düzenleyebilmek için çalışma saatleri ve çalışma koşulları üzerinde benzeri görülmemiş bir güce sahip olduğunu ve esas olarak sektördeki franchise modelini öldürüp, iş yapma maliyetini yükselteceğini ve sektördeki otomasyon seviyesini artırarak birçok iş kolunu yok edeceğinin düşünüldüğüne değinildi. Bakanlığın yaptığı açıklamaya göre tasarı işçi sağlığını, güvenliğini korumak ve işverenin ücret haksızlığına mücadele etmek için hazırlansa da raporda işçiyi koruyan yasalar zaten mevcut olduğundan, bu yasanın asıl amacının çalışanları korumak değil sendikalaşmayı artırmak için politikacıların gizli bir girişimi olduğunun görülmesinden bahsedildi.

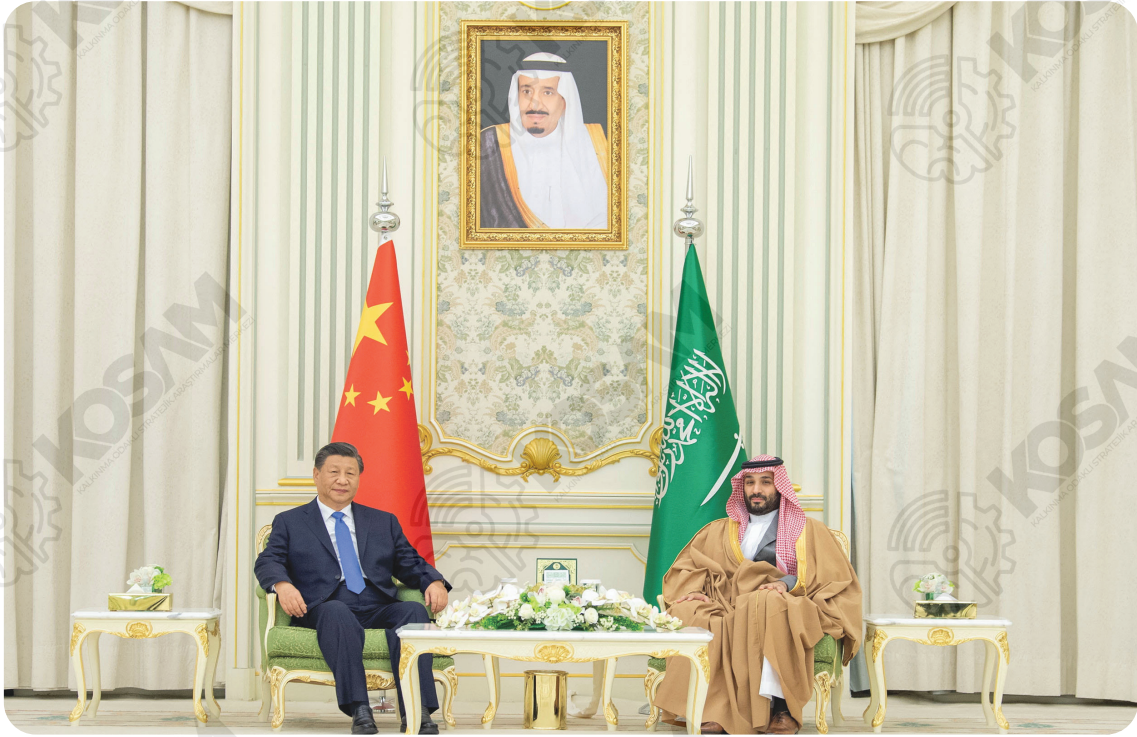
"2022 Yılın Kişisi: Volodimir Zelenski"⁵⁰

TIME'ın, her yıl duyurduğu yılın kişisi unvanına 2022'de Zelenski layık görüldü. Nisan 2019'da Ukrayna Cumhurbaşkanı olan Zelenski; aktör, doğaçlama komedi uzmanı ve film sektöründe yapımcılık kariyerinden geliyor. Kendisi orduda hizmet etmemiş bir isim olmasına rağmen savaş zamanı liderliğindeki başarı ve cesaretinden dolayı övgü gördüğü ifade edilen Zelenski'nin özellikle muhtemel suikast girişimleri karşısında yerleşkede kalma kararı ile örnek olduğu da dile getirildi.

2022 boyunca devam eden Ukrayna gündeminde Center for Strategic and International Studies “Ukrayna’ya patriot savunma sistemi: Ne anlama geliyor?”⁵¹ sorusuyla yılı kapadı. Basından yansıyan haberlere göre ABD’nin, Ukrayna’ya Patriot Savunma Bataryası gönderme planının son etabında olduğu belirtilen makalede bazı sorulara da değinildi. Bunlar sırasıyla: Geniş çaplı kullanım eğitimi nasıl olacak, savunma ünitesinin sürdürülebilirliği nedir, uzun ve kısa vadede bu çabanın ABD hava savunma kapasitesi üzerindeki etkisi ne olacaktır olarak sıralandı. Bugün, 18 ülkenin güncel olarak kullandığı ya da kullanmayı planladığı Patriot savunma sistemi sayısının Ukrayna’nın bu listeye katılmasıyla 19 olması bekleniyor.

Yılın dikkat çeken son makalesinde Observer Research Foundation “Suudi Arabistan, Xi Jinping’in ziyaretiyle birlikte stratejik özerklik için daha fazla baskı yapıyor”⁵² açıklamasını yaptı. Riyad ve Washington arasında uzun yıllardır devam eden ortaklıklarının Batı’nın enerji güvenliği için kritik öneme sahip olduğunun vurgulandığı makalede, bu bağın tutarlı ve kesintisiz petrol ve gaz arzının sağlanması ve Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü’nün (OPEC) üretici kartelinin enerji fiyatlandırması üzerinde söz sahibi olmasına da önemli stratejik noktalar olarak dikkat çekildi. Arabistan’ın mevcut duruşunu değiştirme ihtimalini güçlendirecek bazı durumlar bulunduğu dikkat çekilen raporda, Moskova’nın da dahil olduğu OPEC+ örgütünün, ABD ile Suudiler arasındaki gerilimi artırdığı belirtildi. ABD ile Suudi Arabistan arasındaki çekişmenin Çin için bir fırsat olarak görüldüğüne de değinilen makale, Pekin’in Riyad’ın kendi çıkarlarıyla tam olarak örtüşmeyeceğini bilse de onları daha merkezi ve bağımsız bir çizgiye çekmenin ortaklık için yeterli olacağını düşündüğünü vurguladı.

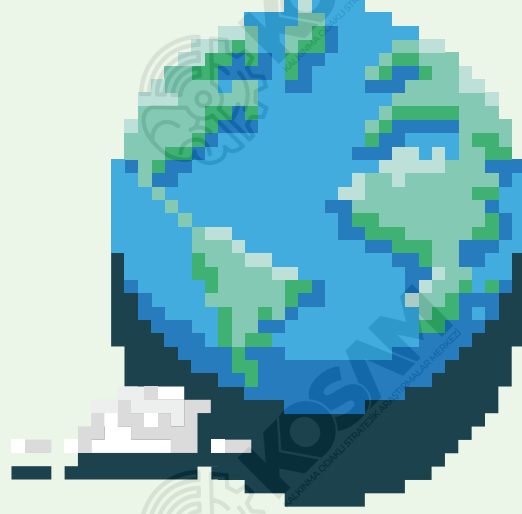
2022 Dünya Politika Gündeminde İlk 20

1. <https://jiss.org.il/en/inbar-us-failure-in-ukraine-crisis/>
2. <https://www.orfonline.org/expert-speak/israel-and-a-changing-middle-east/>
3. <https://www.belfercenter.org/publication/gold-medal-foreign-policy-goes-germany>
4. <https://www.chathamhouse.org/2022/02/russias-end-games-and-putins-dilemmas>
5. <https://www.orfonline.org/research/japans-stakes-in-the-afghanistan-crisis/>
6. <https://jiss.org.il/en/benari-japan-and-the-war-in-ukraine/>
7. <https://ecfr.eu/publication/acts-of-normality-the-potential-for-turkey-armenia-approchement/>
8. https://www.inss.org.il/social_media/macron-has-a-problem-and-also-europe/
9. <https://jiss.org.il/en/gering-rakova-new-global-order/>
10. <https://www.cato.org/commentary/dragging-us-tarbits-america-should-not-deepen-its-ties-saudi-arabia-uae>
11. <https://www.brookings.edu/research/an-american-perspective-on-the-role-of-taiwan-in-us-china-relations/>
12. <https://www.orfonline.org/expert-speak/shinzo-abe-a-statesman-who-saw-the-future/>
13. <https://www.rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/kremlinology-and-great-power-competition>
14. <https://www.ispionline.it/en/publicazione/putins-meeting-raisi-and-erdogan-whats-next-syria-35854>
15. <https://jiss.org.il/en/yanarocak-turkey-and-iran/>
16. <https://www.chathamhouse.org/2022/07/what-kleptocracy-and-how-does-it-work>
17. <https://www.brookings.edu/techstream/how-china-uses-search-engines-to-spread-propaganda/>
18. <https://www.csis.org/analysis/china-wrong-industrial-policy-model-united-states>
19. <https://www.rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/chinas-options-and-goals-new-taiwan-strait-crisis>
20. <https://www.orfonline.org/research/india-china-competition/>
21. <https://www.inss.org.il/publication/russia-turkey/>
22. <https://www.jia.or.jp/en/column/2022/08/middle-east-africa-fy2022-02.html>
23. <https://www.orfonline.org/expert-speak/energy-security-and-europes-politics-of-discomfort/>
24. <https://eneken.ieej.or.jp/en/>
25. <https://valdaiclub.com/a/highlights/the-illusion-of-control-introducing-price-caps/>
26. <https://valdaiclub.com/a/highlights/russia-s-turn-to-the-east-between-choice/>
27. <https://ips-dc.org/learning-from-gorbachevs-failures/>
28. <https://www.ispionline.it/en/publicazione/how-britain-changed-accession-elizabeth-ii-22510>
29. <https://www.wilsoncenter.org/article/italys-new-far-right-government-threatens-eu-unity>
30. <https://www.cato.org/commentary/americas-foolish-shadow-conflict-iran>
31. <https://www.inss.org.il/publication/mujtaba-khamenei/>
32. <https://www.ispionline.it/en/publicazione/iraq-how-political-deadlock-turns-violent-36038>
33. <https://www.cnas.org/press/in-the-news/five-things-to-know-about-putins-increasing-reliance-on-iran>
34. <https://www.rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/russias-war-ukraine-aiding-survival-venezuelan-regime>
35. <https://time.com/6223365/why-liz-truss-resigned/>
36. <https://www.chathamhouse.org/2022/09/what-are-priorities-new-uk-prime-minister>
37. <https://www.orfonline.org/research/xis-taiwan-policy-has-a-message-for-the-world/>
38. <https://www.csis.org/analysis/north-korea-continues-provocations>
39. <https://ecfr.eu/article/escape-routes-how-the-eu-can-help-moldova-end-its-dependence-on-russian-gas/>
40. <https://valdaiclub.com/a/highlights/more-than-an-alliance-russia-and-china-together/>
41. <https://www.cnas.org/press/in-the-news/milley-warns-china-an-invasion-of-taiwan-would-be-as-disastrous-as-russias-war-against-ukraine>
42. <https://www.hrw.org/news/2022/11/18/turkey-pushes-afghans-back-iran-border>
43. <https://www.orfonline.org/research/future-warfare-and-technologies/>
44. <https://www.orfonline.org/expert-speak/why-brazils-election-outcome-matters-to-global-democracy/>
45. <https://www.orfonline.org/expert-speak/indias-pinaka-export-to-armenia-positions-it-against-pan-turkism/>
46. <https://www.inss.org.il/publication/usa-israel-relations/>
47. <https://www.brookings.edu/research/a-course-correction-in-americas-china-policy/>
48. <https://www.orfonline.org/expert-speak/pentagon-rings-the-alarm/>
49. <https://www.independent.org/news/article.asp?id=14365>
50. <https://time.com/person-of-the-year-2022-volodymyr-zelensky/>
51. <https://www.csis.org/analysis/patriot-ukraine-what-does-it-mean>
52. <https://www.orfonline.org/expert-speak/saudi-arabia-pushes-further-for-strategic-autonomy-with-xi-jinpings-visit/>

ÇEVRE

“Elektrikli yolculuk”

Amerika Birleşik Devletleri (ABD) merkezli **World Resources Institute**, Şubat 2022’de yayımladığı raporda elektrikli araçların küresel iklim hedefleri doğrultusunda daha sürdürülebilir ulaşım sistemlerine geçişin kritik bir parçası olduğunu açıkladı. Ulaşımı elektrikleendirme çabaları, Uber ve Lyft gibi binicilik platformları da dahil olmak üzere yoğun olarak kullanılan araçlara odaklanarak etkilerini hızlandırabilir ifadesine de yer verilen raporda üç temel alana vurgu yapıldı. Sırasıyla: a) Öz kaynakları ve yüksek kilometre kullanım durumlarını değerlendirip ön maliyetleri azaltmak ve uygun fiyatlı finansmana erişimi artırmak, b) Yetersiz hizmet verilen alanlarda gece çözümleri ve kentsel hızlı şarj yoluyla şarjı daha uygun fiyatlı ve kullanışlı hale getirmek c) Sürücülere yönelik, elektrikli araca sahip olmak ve faydaları konusunda eğitim vermek.

Bir diğer ABD merkezli kurum olan **International Food Policy Research Institute**, “Rusya’nın Ukrayna’yı işgali küresel gıda güvencesini nasıl etkiler?”² sorusuna yanıt aradığı makalesinde savaştan önceki dönemde korona virüs pandemisinin küresel ölçekte gıda güvencesini tehdit ettiğini ve gıda fiyatlarını yukarı çıkardığını aktardı. Rusya’nın işgale kalkışmasının mevcut kötü gidişatı daha da kötü bir hale getirdiği değerlendirildi. Güney Amerika’da azalan hasat, artan küresel gıda talebi ve tedarik zincirinde yaşanan sorunlar sebebiyle gıda fiyatlarının 2011-2013 yıllarına nazaran en yüksek dönemine ulaştığını da ifade etti. Yazıda hem Rusya hem Ukrayna’nın küresel gıda ihtiyacına yaptığı arzın azalmasının, küresel gıda fiyatlarında enflasyona sebep olacağı da ayrıca belirtildi.

Gıda Güvencesi, geçmişi 1996 Dünya Gıda Zirvesi’ne dayanan terim; insanların, her zaman, aktif ve sağlıklı bir yaşam için beslenme ihtiyaçlarını ve gıda tercihlerini karşılayan yeterli, güvenli ve besleyici gıdaya fiziksel ve ekonomik erişimini ifade eder.

Aynı dönemde Birleşik Krallık'tan **The Oxford Institute for Energy Studies**, enerjiyi gündemine taşıdı. **“Rusya'nın Avrupa'ya Doğal Gaz Tedarikini Kesmesinin Birleşik Krallık'a Olası Etkileri”**³ başlıklı raporda Birleşik Krallık doğrudan Rusya doğal gazına bağımlı olmamasına rağmen, Avrupa'da oluşacak olası arz sıkıntısının etkilerinin ülkede doğrudan hissedileceğine dikkat çekildi. Bununla birlikte Birleşik Krallık'ın gaz talebi büyük ölçüde ısınma ihtiyaçlarına yönelik olduğu için etkilerin mevsimlerin gidişine göre oluşacağı da yine raporda detaylandırıldı.

Enerjiyi gündemine alan bir diğer kurum olan **Italian Institute for International Political Studies**, hazırladığı makaleyi **“Avrupa'nın enerji güvenliği Rus Ruleti”**⁴ şeklinde isimlendirdi. Açıklamada Avrupa Birliği'nin (AB) tamamının %40 oranında Rus doğal gazına bağımlı olmasının, uygulanacak yaptırımın Rusya tarafından doğalgaz akışını keserek cevap vermesine ve bunun da AB için ciddi bir sorun oluşturmasına neden olacağı aktarıldı.

Nisan ayında bir kez daha ulaşım hakkında rapor yayımlayan World Resources Institute, fosil yakıtlara bağımlılığın bırakılması için çok uygun bir dönem olduğunu belirtti. **“Temiz ulaşım kullanarak petrol ve gaz kullanımını kesmenin beş yolu”**⁵ aktaran enstitü, küresel ısınma tüm dünyada derinden hissedilirken, artan ciddi sıcaklıklar, kuraklıklar, orman yangınlarının yol açtığı etkenler emisyonları da artırıyor açıklamasını yaptı. Yazarın aktif mobilite ve toplu taşımayla petrole olan bağımlılığı azaltma ve sürdürülebilir bir gelecek için derlediği beş yol ise şöyle: Motorlu taşıt artışlarını kontrol altına almak, inovasyonu teşvik ederek toplu taşıma kalitesini artırmak, yaratıcı bir şekilde toplu taşıma sistemini finanse etmek, yürüyüş ve bisiklet için güvenli altyapılar inşa etmek ve ulaşım altyapı bütçesinde yürüyüş ve bisiklete öncelik vermek.

Aynı dönemde yine ABD'den Resources for the Future, **“Yönetilen yangınlar, artan orman yangınlarının oluşturduğu risklerin azaltılmasına yardımcı olabilir”**⁶ açıklamasını yaptı. Geçtiğimiz son birkaç yılda orman yangınlarının yol açtığı maliyetlerde görülen çarpıcı artışa dikkat çeken makalede, ABD Orman Hizmetleri tarafından yapılan modellemeye göre yaklaşık 51 milyon akrelik (İngiliz ve ABD geleneksel sistemlerinde kullanılan bir arazi birimi) federal, eyalet, kabile ve özel arazide yakıt artılmasına ihtiyaç duyulduğu bildirildi. 2021 Altyapı Yatırım ve İş Yasasının orman yangını yönetimi için toplam 3,3 milyar dolarlık fon sağladığına ve ancak finansmanın birkaç yıla yayıldığına dikkat çekilen yazıda ayrıca orman meşcerelerinin (ağaç) inceltmesi gibi yöntemler bulmaya yoğunlaşıldığına da değinildi.

“AB'nin 2030'a kadar yenilenebilir kaynakları artırma planı: Enerji sistemi için çıkarımlar”⁷

Avrupa Komisyonu'nun (AK) Temmuz 2021'de başlattığı 55'e Uygunluk Paketini net bir düşüş elde etmeyi amaçlayan geniş bir dizi yasama önerisi olarak değerlendiren **French Institute of International Relations**, pakete ilişkin müzakerelerin ortasında, Rusya'nın Ukrayna'ya karşı savaşının AB'yi kısa vadeli arz güvenliğine öncelik vermeye zorladığını ifade etti. Yenilenebilir Enerji (REN) de dahil olmak üzere düşük karbonlu alternatiflere yapılacak yatırımları gündeme

alan makale Avrupa'da en az %40 hatta %45 REN'in kullanıma sunulması için iddialı bir yol haritası başarılı olabilir mi diye de sordu.

Avrupa Birliği'nin, ormansızlaşmayla bağlantılı en büyük emtia ithalatçılarından biri olduğuna dikkat çeken World Resources Institute, 2016'da dünya kakaosunun %60'ından fazlasının ve kahvesinin de yaklaşık %50'sinin sadece Avrupa'ya gittiğini hatırlattı. **“Yeni bir AB düzenlemesi küresel olarak ormansızlaşmayı nasıl azaltabilir?”**⁸ makalesinde önerilen AB yönetmeliğinin, yenilikçi ve kapsamlı yasal önlemler yoluyla küresel ormansızlaşmayı ve orman bozulmasını durdurmak için iddialı bir emsal teşkil ettiğine değindi. Raporda, sağlam ve iddialı bir AB düzenlemesinin- diğer tüketici ülkelerdeki benzer düzenlemelerle birlikte- iklim, biyolojik çeşitlilik ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerini karşılamak için ürünlerin orman kaybına yol açmadan üretilmesi gerektiğine dair küresel pazara güçlü bir sinyal gönderebileceğini de vurgulandı.

İsveç'ten **Stockholm Environment Institute**, Mart sonunda ABD ve AB'nin, Avrupa'nın Rus doğal gazından kurtulmasına yardımcı olmak için ilan ettikleri ortaklığa değinirken **“ABD, iklim hedeflerini ilerletirken Avrupa'ya LNG sağlayabilir”**⁹ açıklamasını yaptı. Yeni program kapsamında Avrupa'nın, Rus gazına olan talebini üçte iki oranında azaltacağı, ABD'nin ise önümüzdeki birkaç yıl içinde AB'ye yıllık yaklaşık 50 milyar metreküp (bcm) doğal gaz tedarik ederek doğalgaz sorununu telafi etmeye yardımcı olacağı bildirildi. Makalede bu ortaklığın Avrupa'da enerji güvenliğini sağlamak için çok önemli bir adım olup, iklim hedefleriyle çelişmesine gerek kalmayacağı da vurgulandı. Çünkü ABD, yenilenebilir enerjiyi ilerletmek, elektrifikasyon oluşturmak ve petrol ve gaz altyapısındaki metan kaybını azaltmak için mevcut planları izleyerek kendi talebini hızla azaltabilecek.

Çevre gündeminin en önemli maddesi olan iklim değişikliğiyle ilgili olarak Italian Institute for International Political Studies, mutabık kalınan hedeflerine ulaşmak ve düşük karbonlu

bir ekonomiye ihtiyaç duyulan geçişi desteklemek için kararlı bir politika eylemine ihtiyaç duyulduğunun altını çizdi. **“Yeşil geçiş: Bir enerji krizinden nasıl çıkılır?”**¹⁰ başlıklı makalede ülkelerin eylemlerinin belirtilen hedeflerin büyük ölçüde dışında kaldığına da değinildi. Politika yapıcılara seslenen enstitü, enerji güvenliğini sağlamak için standartların, düzenlemelerin ve sübvansiyonların karbon fiyatlandırmasının ve diğer teşvike dayalı politikaların etkili bir şekilde tamamlanabilmesinden bahsedildi.

Nisan ayının son makalesinde International Food Policy Research Institute ekonomi ve politika konularına da değinilen bir gündemi çevresel olarak ele aldı. **“Yüksek gübre fiyatları, artan küresel gıda güvenliği endişelerine katkıda bulunuyor”**¹¹ başlıklı raporunda çevreye verilen besin kayıplarını azaltmaya yönelik çalışmaların sürdürülmesinin ve hızlandırılmasının gerekliliğinden bahsederken gübrelerin tarımsal verimlilikte çok önemli bir rol oynadığını da vurguladı. Makalede ayrıca savaş sonrası özellikle düşük ve orta gelirli ülkelerde, yüksek gıda fiyatlarının gıda güvenliği üzerindeki etkisi konusunda bir endişe olsa da gübre fiyatlarındaki ani artışlar ve bulunabilirlik konusundaki endişeler, gelecekteki hasatlara gölge düşürmekte ve bu nedenle gıda fiyatlarını bir süreliğine yüksek tutma riski taşımakta denildi.

100% ORGANIC

“Türkiye’nin iklim fırsatları ve zorlukları”¹²

Ekim 2021’de Türkiye’nin iklim politikasında bir dizi değişim ilan ettiğine değinen Birleşik Krallık merkezli Chatham House Paris Anlaşması’na katılımın ardından Ulusal Yeşil Kalkınma Girişimi’nden Ulusal Yeşil Finans Stratejisinin geliştirilmesine uzanan yeni hedefleri Türkiye’nin ekonomik ve siyasi ortamındaki değişikliklere bağladı. Makalede Türk politikasının yönünün, küresel iklim eylemine olumlu bir katkı olarak diğer ülkeler tarafından evrensel anlamda memnuniyetle karşılanmasına rağmen önündeki zorluklardan da bahsedildi. Nüfus artışı ve ekonomik kalkınma nedeniyle Türkiye’nin artan sera gazı emisyonlarını hızla azaltma ihtiyacından bahsedilirken 2021 yılında ülkenin elektrik üretim kapasitesinin yüzde 54’ünü oluşturan hidroelektrik, güneş, rüzgâr ve jeotermal enerji kaynaklarına rağmen, ülkenin yenilenebilir enerjiye doğru enerji geçişini genişletmesi gerektiğine de değinildi.

Yerkürenin güney tarafında, hükümetler tarafından yeşil ekonomiye geçişin oluşturacağı eşitsizliklerle mücadele edilebilmesi için uluslararası fonlara ihtiyaç duyulduğuna dikkat çeken Stockholm Environment Institute, **“İklim finansı, gelişmekte olan ülkeler için adil geçiş hızlandırmalı”**¹³ makalesini yayımladı. Gelişmekte olan ülkelerin iklim değişikliğinin yanı sıra fakirlik, eşitsizlik ve enerjiye ulaşım başlıkları gibi zorluklarla da mücadele ettiğini ifade eden

yazara göre yeşile geçiş süreci adil şekilde yapılmaz ise birçok kişi bu hususta zarar görecektir ve özellikle de eşitsizlik derinleşecektir.

Okyanusların, gezegenimizin üçte ikisinden fazlasını kaplaması, soluduğumuz oksijenin yarısını üretmesi ve aşırı CO₂ emisyonlarının %40'undan fazlasını tutmasına rağmen küresel iklim krizini iyileştirmeye olan katkıları sürekli göz ardı ediliyor diyen ABD merkezli **The Aspen Institute** yayımladığı açıklamaya "**Okyanusu iklim eylemine entegre etmek**"¹⁴ başlığını verdi.

Temmuz ayına gelindiğinde "Sıcaklık dalgası, New York'un elektrik şebekesinin zayıflığını gösteriyor"(15) raporunu yayımlayan Amerikalı Empire Center, yüzlerce binanın elektrik şebekelerinin güvenilirliğinin sağlanabilmesi için enerji kullanımında kısıtlamalara gidildiğine dikkat çekti. Geçici önlemlerin (klima kullanımının sınırlandırılması gibi) felaketi belirli bir süre öteleyebileceği, ileride termik santrallerden bazılarının kapatılması durumunda ise aşırı sıcakların yönetilememesi gibi sorunlara yol açabileceğinin vurgulandığı yazıda oluşabilecek bir enerji problemi karşısında, kamu hizmetlerinin aksamaması adına bazı kesintilere gidilebileceği de bildirildi.

Aynı dönemde bir başka ABD merkezli kurum olan **Resources**, "**Şimdi tam zamanı: Devletler yüksek enerji fiyatlarından nasıl yararlanır?**"¹⁶ sorusuyla karşımıza çıktı. Kömür, petrol ve doğalgaz fiyatlarındaki artışların en çok tüketicilerin canını yaktığına değinilen yazıda enerji üreten ülkelerin, vergi gelirlerine yatırım yaparak halklarının uzun dönemde daha dayanıklı olmasına yardımcı olabileceği de aktarıldı. Petrol fiyatlarındaki ciddi artışın azaltılması için bazı ABD eyaletlerinin petrol vergilerini askıya aldığına da duyurulduğu makalede fiyat artışlarının New Mexico, Alaska, Teksas, Oklahama, Kolorado gibi eyaletlerde hem istihdamı hem de hükümet gelirlerini ciddi şekilde artırdığına dikkat çekildi.

Yale ve Columbia Üniversiteleri tarafından hazırlanan Küresel Çevresel Performans Endeksi (EPI) listesinde Hindistan'ın 180 ülke arasında en sonda yer alması üzerine Hindistan'daki **The Energy and Resources Institute**, tabloyu "**Çevresel Performans Endeksi: Sportmenlik ya da şike**"¹⁷ makalesiyle değerlendirdi. Alman çevre kuruluşu Germanwatch tarafından altı ay önce yapılan endekste 60 ülke arasında Hindistan'ın 10. olması, ayrıca G20 ülkeleri arasında iklim politikalarına ulaşmadaki performansı dolayısıyla da İklim Şeffaflığı Vakfı tarafından en iyiler arasında derecelendirilmesi üzerine, EPI'ye karşı sorular oluştuğuna dikkat çekilen makalede; endeksin amacının rasyonel sonuçlar vermek değil aksine ülkeyi utandırmak olduğu öne sürüldü.

Amerikalı **Earth Institute** de "**Hindistan'ın yeraltı suyunun tükenme riskini azaltmanın potansiyel yolları**"¹⁸ başlıklı araştırmasında kaynakların kullanımı ve ekili tahıl arazisi için yapılan çalışmaları aktardı. 1,4 milyar nüfuslu ülkenin gıda güvenliği hedefleri için yeraltı suyunu kullanan sulama sistemlerinin kritik olduğunu vurgulayan rapor, tarımın nüfusun yarısından fazlasının geçim kaynağı olduğunu da belirtti. Hindistan'da su kaynaklarının %40'ını oluşturan yeraltı sularının yıllardır tüketildiğine dikkat çekilen açıklamada sürdürülebilir sulama uygulamalarının ülkeye getirilerek tarım gelirinin %30'a kadar artırılacağı de ifade edildi.

“Kendi kömürümüz: Avrupa yeşil geçişini neden kaybedebilir?”¹⁹

G7 ve AB toplantılarında sıkça Rusya'ya olan bağımlılığı bitirip Avrupa'nın enerji güvenliğinin nasıl korunacağına tartışıldığına dikkat çeken Avrupa Dış İlişkiler Konseyi yayımladığı raporda, kamuoyunun Rus fosil yataklarının kullanılmamasını %70 oranında desteklediğini de hatırlattı. G7 bildirisini, Avrupalı devletlerin fosil yakıtlara güvenerek kısa vadeli enerji güvenliklerini korumaya odaklandıklarını açıklarken yazıda Avrupa Yeşil Anlaşması'nın, Rusya'nın Ukrayna işgali karşısında ayakta durması için Avrupa Birliği açısından son şans olarak yorumlandı.

Ağustos'a gelindiğinde AB'nin enerji tedarikinde büyük oranda bağımlı olduğu Rusya'dan uzaklaşıp Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkelerine yöneldiğine dikkat çekilen Italian Institute for International Political Studies “Avrupa'nın enerji güvenliğine giden engebeli yolu Orta Doğu'dan mı geçiyor?”²⁰ sorusuna yanıt aradı. Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkelerinin yedek petrol üretim kapasitesi bulunmasıyla birlikte doğalgazı maksimum kapasitede üretseler bile Avrupa için yeterli olmayacağına değinilen makalede bu durum Ortadoğu ve Afrika petrol ve doğalgaz üreticilerinin Avrupa pazarına giriş yapması için altın bir fırsat olarak ortaya kondu.

Filipinler'den **Asian Development Bank - Asya Kalkınma Bankası (ADB)**, küresel faiz oranlarındaki ani artışlarla para birimi değer kaybeden, ağır gıda ithalatı ihtiyacı bulunan ve gelişmekte olan birçok üyeden oluşan ADB'nin gıda güvenliği sorununda ciddi zarar gördüğünü, düşük gelirli ailelerin aşırı yoksulluğa itildiğini ve kronik gıda kıtlığına yol açıldığını bildirdi. “Asya ve Pasifik'in küresel gıda krizini yenmesine yardımcı olmak için gereken kısa ve uzun vadeli eylemler”²¹ raporunda ADB'nin; çevreyi korumak, sürdürülebilir gıda üretimi için doğaya dayalı çözümleri yaygınlaştırmak, işlem maliyetlerini azaltmak için dijital teknolojilerin kullanılmasını teşvik etmek gibi hedeflerinin olduğu duyuruldu.

International Food Policy Research Institute “**Dünyada Gıda Güvenliği ve Beslenme Durumu 2022 Raporu: Sağlıklı beslenmeyi uygun hale getirmek için tarımsal sübvansiyonları yeniden kullanmak**”²² raporunu yayımladı. BM Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu (IFAD), UNICEF, Dünya Gıda Programı ve Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından ortak yayınlanan rapora göre; pandemi, çatışma ve iklim şartları gıda planlamalarındaki ilerlemeyi tersine çevirdi. Asya’da nüfusun %9,1’i, Latin Amerika ve Karayipler’de %8,6’sı, Okyanusya’da %5,8’i, Kuzey Amerika’yla Avrupa’da %2,5’i, ve Afrika’da %20,2’sinin yetersiz beslendiğini vurgulayan raporda sürdürülebilir üretim yöntemlerinin desteklenmesi, sera gazı emisyonlarının ve tarım sektörünün genel karbon ayak izinin azaltılmasının hedeflerin ilerletilmesine yardımcı olacağı belirtildi.

FAO (Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü), Birleşmiş Milletler uzmanlık kuruluşlarından biri olup dünyadaki gıda ve tarımla ilgili çalışmaları organize edip geliştirerek gıda güvenliğini sağlamayı amaçlamaktadır. FAO’ya 194 devlet üyedir. Ayrıca, Avrupa Birliği “üye örgüt”, Faroe Adaları ve Tokelau ise “ortak üye” statüsündedir.

“Yeni iklim yasası neden Çin rekabetiyle ilgili?”²³

Demokratlar, nihayet iklim değişikliğiyle mücadele eden bir yasa tasarısını geçirmeyi başardılar açıklamasını yapan ABD Merkezli **Centre for Strategic International Studies** makalesinde, Enflasyon Azaltma Yasası’nın (IRA), iklim savunucuları için destekleyici bir yasa olmasının yanı sıra, tasarı sayesinde ABD, Çin ile rekabet etmeyi de hedefliyor ifadesine yer verildi. IRA’nın, iklim değişikliğine karşı koyma ve temiz enerji teknolojisi üretim üssünü genişletme hususunda ABD için iyi bir haber olduğunun söylendiği yazıda, Uluslararası Enerji Ajansı’na (IEA) göre güneş pili üretim kapasitesinin %85’i Çin’de bulunurken yalnızca %0,6’sının Kuzey Amerika’da olduğuna da dikkat çekildi.

Amerikalı bir diğer kurum olan **Peterson Institute for International Economics**, eş zamanda “**Yeşil enerji için gerekli olan dünya minerallerini kim kontrol ediyor?**”²⁴ sorusunu tartışmaya açtı. Batı’nın temiz enerjiye geçişi için hayati önem taşıyan minerallere erişimini değerlendiren makalede kobalt, bakır, lityum, nikel ve nadir toprak elementleri (REE’ler); elektrikli araç ve pilleri üretmede, güneş ve rüzgâr enerjisi kullanmada ve tüketicilerin fosil yakıtlara olan bağımlılığını azaltmadaki önemine değinildi. Bu kritik minerallerin üretilmesi ve işlenmesinin sınırlı ülkeler tarafından yapıldığını da hatırlatan açıklama, ABD dışındaki kritik mineral rezervlerinin Çin gibi mineral arzına etki etme gücüne sahip olan ülkelerin elinde bulunduğunu, hatta Çin’in kritik minerallere ihtiyaç duyan malların rafine edilmesi ve tüketilmesinde ana oyuncu rolünde olduğunu ve kobalt, bakır, lityum üretimini gerçekleştiren ülkeleri büyük oranda Çinli firmaların kontrol ettiğini vurguladı. Makalenin en dikkat çekici kısımlarından biri olarak ABD’nin söz konusu minerallerden bazılarının rezervlerine sahip olsa da 1950 Savunma Üretim Yasası gibi bir yasa yürürlüğe girmediği sürece, bu mineralleri üretme veya işleme yetkisine sahip olamayacağı kayda geçti.

ABD'nin Afganistan'dan çekilmesiyle Çin'in ülkenin maden kaynakları ve özellikle lityum yatakları konusunda anlaşma yapacak konumda olduğuna dikkat çeken bir diğer Amerikalı kurum olan **Brookings**, yayımladığı makaleye **“Afganistan'ın lityum sektörüne Çin yatırımı: Kısa vadede uzak ihtimal”**²⁵ başlığını attı. Hazırlanan çalışmada, Çin'in Afganistan hükümetiyle madencilik anlaşmaları imzalamasının teorik olarak mantıklı olduğu, Çinli maden şirketlerinin Taliban'ın, ekonomik ve insani krizlere yol açabilecek yaptırımları yumuşatacak para ihtiyacını karşılayabilecek güce sahip olduğuna da dikkat çekildi. Diğer yandan Afganistan madenlerinin maddi değerinin 1-3 trilyon dolar civarında olduğunun tahmin edildiğine de yer verilen yazıda yıkıcı bir enflasyon ve insani krizle mücadele eden ülkenin sahip olduğu maden zenginliği üzerinden istikrarlı bir gelir elde etmeyi amaçladığı da ifade edildi.

“AB'nin enerji şartı antlaşmasından vazgeçmesi stratejik bir hata olur”²⁶

Brüksel'de bulunan Avrupa Politika Araştırmaları Merkezi enerji konusunda çok taraflı bir yatırım anlaşması olan Enerji Şartı Anlaşması (ECT)'nin modernizasyonu süreciyle gelen değişikliklerin iki yıl süren müzakerelerin sonucunda 24 Haziran 2022'de kabul edildiğini duyurdu. Makalede taraf ülkelerin 2022 Kasım'daki Enerji Şartı Konferansı'nda anlaşmayı imzalaması beklenirken, stratejik olarak hatalı şekilde, AB'nin ECT'den çekilmesi yönünde çağrılarının da yükselmeye başladığına da dikkat çekildi. Anlaşmadan ayrılmanın üye ülkeleri yenilenebilir enerji kaynaklarıyla ilgili yatırımlara yönlendirmeyi ortadan kaldıracığını ifade eden merkez Türkiye, Orta Asya ve Güney Kafkasya gibi ülkelerdeki yeni yatırımların da azalacağı belirtti.

Alman hükümetinin enerji arz sıkıntısına aradığı çözümleri gündeme alan Kanadalı Independent Institute, ülkedeki son üç nükleer ünite olan Emsland, Isar ve Neckarwestheim'in 2022 sonunda kapatılmasının planlandığını hatırlattı. **“Almanya'nın nükleer enerjiyi elinde tutmaya ihtiyacı var”²⁷** başlıklı makalede nükleer enerji birimlerinin ülkenin enerji krizine yardımcı olabileceği ifade edildi. Konuyla ilgili Alman Parlamentosu FDP (Hür Demokrat Parti) üyesi Michael Kruse, reaktörleri koruma planının gerektireceği ayrıntıları belirlemek için operatörler, tedarikçiler ve politikacılarla bir zirve yapılmasını önerdi. Yazıda ayrıca enerji arzı için AB'nin Almanya'ya nükleer santrallerin ömrünü uzatmaları yönünde baskı uyguladığına da değinildi.

Eylül ayına gelindiğinde Earth Institute **“Karbon ayak izinizi azaltmanın en kolay 37 yolu”nu²⁸** sıraladı. Raporda, sağlıklı beslenme, gıda israfını azaltma, giysileri soğuk suda yıkama, gereksiz ölçüde elbise almama, geri dönüşüme uygun ürünleri satın alma, mümkün olduğunca daha az ürün satın alma, poşet kullanmama, evde enerji tasarrufu ve yakıt verimliliği olan araçları tercih etme gibi önerilerde bulunuldu.

Karbon Ayak İzi, insan kaynaklı (antropojenik) faaliyetler sonucu açığa çıkan sera gazı emisyonlarının karbondioksit eşdeğeri (CO₂) cinsinden hesaplanmasıdır. Karbon emisyonu veya karbondioksit (CO₂) emisyonu tabirlerinin de kullanımı bu hesaplamaların karbondioksit cinsinden yapılması sonucu yaygınlaşmıştır.

Fransa'dan **Agricultural Research Centre for International Development**, tüm su kaynaklarının %70'i ile %80'ini tüketmekte olan tarımın, kuraklık ve aşırı iklim olaylarıyla su miktarında yaşanan azalmadan ciddi şekilde etkilenen sektör olduğunu vurguladı. **“Kuraklıkla mücadele: Tarım ve hayvancılığın geleceğinde ne var?”**²⁹ makalesinde, su stresi olarak bilinen su kıtlığına daha az duyarlı olan bitki çeşitlerinin geliştirilmesi ve geleceğin iklimine adaptasyonları önerilirken bitki çeşidi seçimine ek olarak, tür seçiminin de tarımda kuraklığa adaptasyon için önemli olduğu belirtildi. Yazının devamında kuraklık için çözümler; tarımsal ormancılığın avantajları, pastoralizm, kuraklığa dayanıklılık gücü olan hayvan hareketliliğinin avantajları, bölge bazlı tarım politikalarının geliştirilmesi başlıkları altında detaylandırıldı.

Hindistan'ın özverili çalışmalar ve politikacıların uyguladığı başarılı programlarla kendi kendine yetebilen ve küresel ölçekte tarım ürünleri ihracatı yapan bir ülke konumuna geldiğini ifade eden Hindistan merkezli **Observer Research Foundation**, ülkenin iklim krizinin etkilerine karşı tam bir korumaya sahip olmadığını da ifade etti. **“Gıda güvensizliğinin üstesinden gelmek için iklime dayanıklı çiftlikler”**³⁰ önerisini geliştiren kurum, iklim krizi ve yükselen karbondioksit seviyeleriyle buğday, pirinç, soya fasulyesi, mısır ve bezelye gibi mahsullerdeki çinko, demir ve protein seviyelerinin önemli ölçüde azaldığına da dikkat çekti.

Aynı dönemde Asian Development Bank Institute **“İklim değişikliğinin etkisi derinleşirken afetler nedeniyle Asya ve Pasifik'te 225 milyon kişi yerinden oldu”**³¹ açıklamasıyla gündeme geldi. Bölgede 2010 yılından 2021 yılına kadar yaşanan doğal afetler nedeniyle Doğu Asya ve Güneydoğu Asya bölgesinin en fazla yerinden ayrılan nüfusa sahip olduğu ve bunu Güney Asya'nın yakından takip ettiği belirtildi. Rapordaki veriler Güney Asya Amphan Kasırgası, Nepal Gorka Depremi, Çin'de yaşanan sel olaylarını içerirken Pakistan'da haziran ayında yaşanan sel felaketi bu araştırmaya dahil edilmedi.

Mali'nin Batı Afrika'nın ana pirinç üreticilerinden biri olmasına rağmen iklim değişikliği ile şiddetlenen kuraklık ve sel baskınları gibi sorunlara karşı korunaksız olduğuna değinen Fransız **Consultative Group for International Agricultural Research**, tahmin yürütmeyi ortadan kaldıracabilecek, verimi, kârı ve esnekliği artırmaya yardımcı olacak dijital araçların değerinden bahsetti. **Ezber bozan dijital araç, Mali'de küçük ölçekli pirinç çiftçiliğini teşvik ediyor**³² makalesinde bir android uygulaması olan RiceAdvice, 'ı konu eden kurum, optimum besin yönetimi, yabancı ot yönetimi ve diğer iyi tarım uygulamaları için tavsiyeler sağlayan ücretsiz uygulamanın çiftçilerin iklimsel risklerle daha iyi başa çıkmalarına yardımcı olduğunu da aktardı.

“Küresel tahıl krizi ne zaman çözülecek?”³³

Yılın son çeyreğine girerken Rus **Valdai Discussion Club**, temmuz ayında Ukrayna, Rusya, Türkiye ve Birleşmiş Milletler ortak toplantısı sonrası imzalanan anlaşmanın dünya için olumlu sinyaller verdiğiğine değindi. Rapor, Karadeniz'de tahıl ticaretinin durmasının özellikle Afrika ve Orta Doğu bölgelerinde sosyal, politik ve ekonomik ciddi sorunlara sebebiyet verdiği

ve aynı zamanda Dünya Gıda Programı'nın verilerine göre yaklaşık olarak 82 ülkeden 345 milyon insanın gıda krizinden mağdur olduğunu belirtti. Anlaşma imzalanmasının ardından gıda taşıyan 27 gemi Ukrayna limanlarından yola çıkarsa da yazının devamında Rusya'nın tahıl konusundaki konumu ve gıda krizinin Rusya olmadan çözülemeyeceğine de dikkat çekildi.

İtalyan **Food and Agriculture Organization of the United Nations** da gıda güvenliğini değerlendiren kurumlardandı. Çöl çekirgelerini başlığa taşıyan **“Çölden gelen tehdit”**³⁴ isimli makalede Doğu Afrika, Yakın Doğu ve Güney-Batı Asya'nın yarı kurak ve kurak çöllerinde yaşayan çekirgelerin neslinin öncekine nazaran 20 kat fazla olduğu belirtildi. Yazıda endişe verici hızda çoğalan çöl çekirgelerinin her gün dokuz ila on saat arası uçuş gerçekleştirirken yol üzerindeki ekinleri ve yemleri de talan ettiğine de vurgu yapıldı. Çöl çekirgeleri bir haftada 1.000 km'ye kadar seyahat edebilirken bu mesafe yaklaşık olarak Roma ile Paris, Mumbai ile Delhi veya San Francisco ile Seattle arasındaki mesafeye tekabül ediyor.

Gündemi yeryüzünden semaya taşıyan Centre for Strategic International Studies **“Gözler gökyüzünde: Çin'in Güney Amerika'daki uzay ayak izi büyüyor”**³⁵ raporunda Başkan Xi'nin, hükümet programını açıklarken Çin'in lider bir uzay gücüne dönüşmesinin ulusal stratejileri için önemli olduğunu vurguladığına değinildi. Çin, uzay çalışmalarını barışçıl amaçlar güderek gerçekleştireceğini söylese de bu durumun birçok ülke için potansiyel tehlikeler oluşturabileceğine dikkat çeken CSIS, Çin Halk Kurtuluş Ordusu'nun (PLA) kapsamlı şekilde uzay ekosistemleri ile ilgilenmesine dikkat çekerek: “PLA'ya bağlı olan PLASSF (PLA Stratejik

Destek Gücü) Çin'in tüm uzay, siber ve elektronik savaş alanı konularından sorumluyken neredeyse Çin'in bütün uzay aktivitelerinde doğrudan parmağı bulunuyor. PLA'nın Çin dışında dünyanın başka yerlerinde deniz aşırı istasyonlar kurması mevcut endişeleri artırıyor" açıklamasını yaptı.

Aynı dönemde İnsan Hakları İzleme Örgütü, **"AB plastik atıklarını ihraç etmeyi durdurmalı"**³⁶ çağrısında bulundu. Her yıl Avrupa Birliği'nden gelen yüz binlerce ton plastik atığın geri dönüşüm için Türkiye'ye gönderildiğine değinen örgüt, Türkiye'deki plastik geri dönüşüm tesisleri, çocuklar, mülteciler ve belgesiz göçmenler dahil olmak üzere yerel toplulukların ve işçilerin sağlığını tehdit ediyor açıklamasını yaptı.

"Norveç Gazı: Boru hattının ucundaki yeni tedarik"³⁷

AB'nin, hâlihazırda en büyük gaz tedarikçisi olan Norveç'ten gelen gaz tedarikine gereken önemi vermediği vurgulayan Italian Institute for International Political Studies, küresel medyanın Ukrayna'da yaşanan çatışmanın başından bu yana Cezayir ve Azerbaycan'dan boru hattı tedarikinin ve ABD'den gelen sıvılaştırılmış doğal gazdaki artışların altını çizdiğine de dikkat çekti. AB'nin Norveç'e garanti etmesi gereken talep güvenliği ve Norveçlilerin Avrupa'ya garanti etmesi gereken arz güvenliği hususunun birbirini güçlendirdiği belirtilen yazının devamında, AB'nin Norveç ile enerji ortaklığını güçlendirmesi gerektiği tartışıldı.

Eş zamanda Birleşik Krallık merkezli **Royal United Services Institute**, yukarıdaki savı destekleyecek şekilde **"Avrupa gaz için Azerbaycan'a dönüyor: Ne kadar önemli olabilir?"**³⁸ sorusuyla karşımıza çıktı. Tarafların, Avrupa-Azerbaycan hattında gerçekleşen 8 milyar metreküp gaz ihracat hacminin 2027'ye kadar 20 milyar metreküpe çıkarılması konusunda

anlaştığına dikkat çekilen makalede ortaklığın temelinde Avrupa'nın Orta Asya ile bağlantı kurma isteği olduğu da belirtildi. Ayrıca doğalgazın Avrupa'ya ulaşması için ikinci bir boru hattının inşasına gerek duyulmadan sadece küçük altyapılar kurulmasının yeterli olacağı verilen bilgiler arasındaydı.

Kış koşullarında gündemden düşmeyen enerji konusunda Belçika'dan **Bruegel** de **“Tavan fiyat olsun ya da olmasın: Avrupa'nın istediği enerji fiyatları üzerine anlaşmaya varmak”**³⁹ açıklamasını yaptı. Avrupa bölgesinin tavan fiyat uygulaması üzerine ikiye ayrıldığına değinilen makalede Fransa, İtalya, İspanya, Polonya, Portekiz, Yunanistan ve diğer dokuz Avrupa ülkesinin tavan fiyat uygulamasıyla fiyatların ve enflasyonun düşeceğine inandığı ifade edildi. Diğer tarafta ise Almanya ve Hollanda'nın, olası bir tavan fiyat uygulamasının mevcut talebi artıracaklarını ve gaz arzını bölgeye çekme hususunda önemli sorunlar oluşturacağını düşündüğüne de yer verildi. Uzmanlara göre tavan fiyat uygulamasından ziyade alternatif kaynakların kullanımı veya kaynak çeşitlendirmesi yoluna gidilmesinin daha mantıklı olduğunu açıklayan kurum, AB bölgesi içerisinde bölünmelere de dikkat edilmesi gerektiğini vurguladı.

“Greenpeace bile sonunda aşikâr olanı kabul etti: Plastiği geri dönüştürmek işe yaramıyor”⁴⁰

ABD merkezli **Manhattan Institute**, Greenpeace'in “Plastik geri dönüşümü bir çıkmaz sokaktır - Her yıl plastik atık artsa bile plastik geri dönüşümü düşüyor” başlıklı raporunda, plastik atıkların, mekanik ve kimyasal geri dönüşümlerinin büyük ölçüde başarısız olduğunu ve

ileride de başarısız olmaya devam edeceğini vurgulamasını gündeme aldı. Greenpeace, plastik atıkların toplatılmasının son derece zor bir mesele olduğu, ayrıştırılmasının ise neredeyse imkânsız olduğu, plastiğin yeniden işlenmesinin çevre açısından zararlı olduğu ve geri dönüştürülmesinin ekonomik olmadığını belirtirken enstitü de New York City’de bir ton plastiği geri dönüştürmenin, aynı plastiği bir çöp sahasına göndermekten en az altı kat daha fazla maliyetli olduğuna da dikkat çekti.

Bir diğer Amerikalı kurum olan **Heartland Institute** de başka bir yaygın kabulün peşine düştü. **“Elektrikli araçların ‘sıfır emisyon’ olduğu iddialarının temeli sıfır”**⁴¹ isimli yazıda Biden yönetiminin, elektrikli araçların; sıfır emisyonlu bir çözüm olduğu iddiasını tekrarladığını ve bu doğrultuda California, New York ve diğer eyaletler benzinle çalışan arabaların satışını aşamalı olarak kaldırmak için harekete geçtiğini hatırlattı. Ancak otomobil ve enerji uzmanlarının, sıfır emisyonlu araç diye bir şeyin olmadığını belirttiğine değinen enstitü; elektrikli arabaları üretmek ve çalıştırmak için gereken enerjinin oldukça büyük bir karbon ayak izi bırakacağını ve üretimde salınan emisyonun daha az seviyeye indirilmesinin ise uzun yıllar alacağını düşünülmesini de ifade etti.

Karbon Emisyonu, çeşitli nedenlerden dolayı ortaya çıkan karbonun atmosfer içine salınmasıdır. Doğal karbondioksit emisyonu dünyanın işleyişinde önemli bir yere sahipken, doğal olmayan karbon ve sera gazlarının salınımı çevre için büyük zararlara neden olur. Büyük bir çoğunluğu insan kaynaklı faaliyetler sonucu meydana gelen emisyonun etkileri ve sonuçları oldukça önemlidir.

“COP27 Serisi - Başarı ve hayal kırıklıkları”⁴²

COP26’da ele alınan sorunlar sebebiyle COP27’ye dair büyük umutlar içerisinde olunmasına rağmen, dünya liderlerinin beklentileri karşılamadığını belirten The Oxford Institute for Energy Studies, konferans sonucunda küresel ısınmanın 1,5 dereceyle sınırlandırılmayacağı, mevcut politikalara devam edilmesi durumunda 2,7 derecede ısınma yaşanacağını farkına varıldığını duyurdu. İklim hedeflerine ulaşılması için enerji geçişine yılda 4-6 trilyon dolar harcanması gerektiğinden ve çok taraflı kredi bankalarının önemli bir konuma geldiğinden bahsedilen raporda üretici ülkelerde kömür kullanımını azaltmayı amaçlayan Adil Enerji Ortaklığı’nın da beklentilerin altında kaldığına değinildi. Gündemden düşmeyen karbon piyasalarının ise düşünüldeği kadar ilerlemediği kayda geçti. Açıklamada iki büyük enerji tüketicisi olan ABD ve Çin’in verdikleri taahhütlerini yerine getirmedikleri için ikiye bölünmeyle suçlandıklarına da yer verildi.

Birleşik Krallık’ta, çevrimiçi alışveriş sayısında patlama yaşandığına dikkat çeken **Center For London**, makalesine **“Aktif son düzlük: Ev dışı teslimatları nasıl artırabiliriz?”**⁴³ başlığını verdi. Bir teslimatın son milinin “depodan ön kapınıza kadar olan yolculuk” olarak tanımlandığı düşünüldeğinde “aktif son mil” konsepti, müşterinin kendi paketini bir toplama noktasından yürüyerek veya bisikletle alması olarak açıklandı. 2020-21 döneminde Londra’da

ev teslimatlarının 100 milyon kilogram CO₂ emisyonuna yol açtığı tahmin edildiği yazıda Londralılar kolilerini almak için yürür veya bisiklete binerlerse, bir teslimat kamyonunun ziyaret etmesi gereken yerlerin sayısını azaltarak karbon emisyonunu, hava kirliliğini ve yol sıkışıklığını düşüreceği belirtildi.

Çevre konusunda yılın son ve iyi haberi Almanya'daki **Crop Trust**'tan geldi. **“Bilim insanları, yeni buğday ‘jabal’ın aşırı sıcağa ve kuraklığa dayanabileceğini söylüyor”⁴⁴** açıklamasını yapan kurum dünyada en çok tüketilen tahıl olan buğdayın, Antarktika hariç her kıtada yetiştirilip milyarlarca insan tarafından tüketildiğini hatırlattı. Ekin çeşitliliğini artırma amacıyla oluşturulan ve kuraklığa dayanıklı yeni bir buğday çeşidi olan jabalı yetiştirecek ilk ülke ise son 40 yılın en kötü kuraklığını yaşayan ve tahıl üretimi %70 azalan Fas olacak.

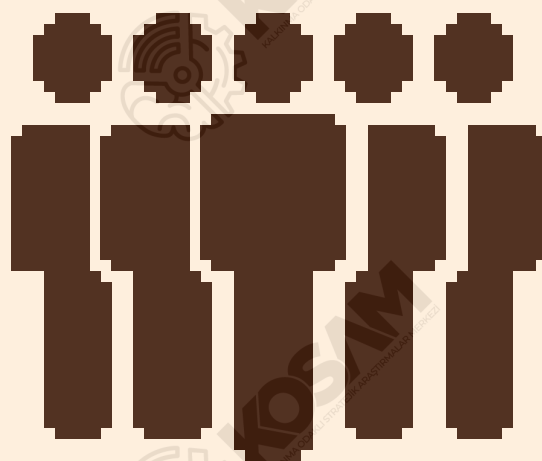

2022 Dünya Çevre Gündeminde İlk 20

1. <https://www.wri.org/initiatives/electric-ride-hailing>
2. <https://www.ifpri.org/blog/how-will-russias-invasion-ukraine-affect-global-food-security>
3. <https://www.oxfordenergy.org/publications/the-potential-impact-on-the-uk-of-a-disruption-in-russian-gas-supplies-to-europe/>
4. <https://www.ispionline.it/en/publicazione/europes-energy-security-russian-roulette-33493>
5. <https://www.wri.org/insights/5-ways-cut-oil-and-gas-use-through-clean-transportation>
6. <https://www.resources.org/common-resources/managed-fires-can-help-mitigate-the-risks-posed-by-increasing-frequency-of-wildfires/>
7. <https://www.ifri.org/en/publications/briefings-de-lifri/eus-plan-scale-renewables-2030-implications-power-system>
8. <https://www.wri.org/insights/eu-deforestation-regulation>
9. <https://www.sei.org/perspectives/us-europe-russia-Ing-climate/>
10. <https://www.ispionline.it/en/publicazione/green-transition-how-get-there-through-energy-crisis-34368>
11. <https://www.ifpri.org/blog/high-fertilizer-prices-contribute-rising-global-food-security-concerns>
12. <https://www.chathamhouse.org/2022/05/turkeys-climate-opportunities-and-challenges>
13. <https://www.sei.org/about-sei/press-room/climate-finance-must-foster-a-just-transition-in-developing-countries/>
14. <https://www.aspeninstitute.org/blog-posts/integrating-ocean-climate-action/>
15. <https://www.empirecenter.org/publications/heatwave-demonstrates-weakness-of-new-yorks-electric-grid/>
16. <https://www.resources.org/common-resources/nows-the-time-how-states-can-take-advantage-of-high-energy-prices/>
17. <https://www.teriin.org/article/environmental-performance-index-fair-play-or-game-fixing>
18. <https://news.climate.columbia.edu/2022/07/01/study-sees-potential-ways-to-mitigate-indias-risk-of-groundwater-depletion/>
19. <https://ecfr.eu/article/own-coal-why-europe-could-lose-its-green-transition/>
20. <https://www.ispionline.it/en/publicazione/europes-bumpy-road-energy-security-heading-middle-east-35994>
21. <https://www.adb.org/news/features/short-and-long-term-actions-needed-help-asia-and-pacific-beat-global-food-crisis>
22. <https://www.ifpri.org/blog/2022-state-food-security-and-nutrition-world-report-repurpose-agricultural-subsidies-make>
23. <https://www.csis.org/analysis/why-new-climate-bill-also-about-competition-china>
24. https://www.piie.com/blogs/realtime-economic-issues-watch/who-controls-worlds-minerals-needed-green-energy#_ftn1
25. <https://www.brookings.edu/blog/up-front/2022/08/03/chinese-investment-in-afghanistans-lithium-sector-a-long-shot-in-the-short-term/>
26. <https://www.ceps.eu/it-would-be-a-strategic-mistake-for-the-eu-to-ditch-the-energy-charter-treaty/>
27. <https://catalyst.independent.org/2022/08/17/germany-nuclear-power/>
28. <https://news.climate.columbia.edu/2022/09/19/the-37-easiest-ways-to-reduce-your-carbon-footprint-animated-graphic/>
29. <https://www.cirad.fr/en/press-area/press-releases/2022/agriculture-innovates-to-cope-with-water-scarcity>
30. <https://www.orfonline.org/research/climate-proof-farms-to-tackle-food-insecurity/>
31. <https://www.adb.org/news/225-million-displacements-asia-and-pacific-due-disasters-impact-climate-change-deepens>
32. <https://www.cgiar.org/news-events/news/game-changing-digital-tool-galvanizes-smallholder-rice-farming-in-mali/>
33. <https://valdaiclub.com/a/highlights/when-will-the-global-grain-crisis-be-overcome/>
34. <https://www.fao.org/resources/digital-reports/desert-locusts/en/>
35. <https://features.csis.org/hiddenreach/china-ground-stations-space/>
36. <https://www.hrw.org/news/2022/10/19/eu-should-stop-exporting-its-plastic-waste>
37. <https://www.ispionline.it/en/publicazione/norwegian-gas-new-supplies-within-pipeline-reach-36375>
38. <https://rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/europe-turns-azerbaijan-gas-how-big-could-be>
39. <https://www.bruegel.org/blog-post/cap-or-not-cap-deal-europe-needs-energy-prices>
40. <https://www.manhattan-institute.org/greenpeace-admits-recycling-doesnt-work>
41. <https://heartlanddailynews.com/2022/11/claims-that-there-are-zero-emissions-from-electric-vehicles-have-zero-basis/>
42. <https://www.oxfordenergy.org/publications/cop27-achievements-and-disappointments/>
43. <https://www.centreforlondon.org/publication/active-last-mile-deliveries/>
44. <https://www.croptrust.org/news-events/in-the-media/jabal-the-new-wheat-scientists-say-can-withstand-extreme-heat-and-drought/>

SOSYAL

“Bilim insanları kanserli hücreleri yok etmek için manyetik tohumlar geliştirdi”¹

Amerika Birleşik Devletleri (ABD) merkezli **Aspen Institute**'ün düzenli yayımladığı “Haftanın En iyi Fikirleri” köşesinde manyetik tohumlar ile kanserli hücrelerin yok edilmesine yer verildi. Yaklaşık 2 mm çapındaki tohumlar, MRI cihazı vasıtasıyla kanserli hücrenin bulunduğu bölgeye yöneltildikten sonra hücreye ısı vererek yok olmasını sağlıyor. Bilim insanlarına göre bu işlem sayesinde radyoaktif müdahale ve cerrahi müdahaleler sonucu oluşan kısmi rahatsızlıkların ve hasarların en aza indirilmesi hedefleniyor.

Bir diğer yenilik olarak deprem önlemlerini konu eden İsraili **The Institute for National Security Studies**, “**Deprem erken uyarı sistemi: İsrail için önemli ama sınırlı bir ilk adım**”² makalesini yayımladı. Tru’ah olarak adlandırılan deprem erken uyarı sistemi, depremden birkaç saniye önce uyarı verme özelliğine sahip. Yazıda sistemin küçük bir adım gibi görünse de öneminin büyük olduğu aktarılırken geliştirilerek önümüzdeki yıllarda oluşabilecek güçlü depremin yıkıcı etkilerine karşı önlem alabilmeye ve etkilerini en aza indirmeye yardımcı olacağı da bildirildi.

Kadınların ve erkeklerin bireysel olarak kazandıkları miktarların yavaş yavaş birbirine yaklaştığını belirten Alman **IFO Institute**'ün yaptığı araştırmaya göre 2001 yılında kadın ve erkek arasındaki fark %39,1 iken, 2016 yılında %37,5'e düştü. “**Almanya’da kadınlar maaşta denkliliği yakalarken, toplam gelirden denklik sağlanamıyor**”³ isimli yazıda analize ek iş gelirleri, kira veya ticari işletme gelirleri de dahil edildiğinde farkın genişleyip %40,6’ya yükseldiği bildirildi.

Günümüz iş hayatındaki en büyük zorluklarından biri, iş kalitesindeki düşüşün artmasını engellemek açıklamasını yapan Aspen Institute, “**Sözleşmeli çalışma, teknolojiye eşitsizlikleri nasıl artırıyor?**”⁴ raporunda Sözleşmeli İşçi Eşitsizliği projesinden bahsetti. Yakın zamanda

hazırlanan projeyle ilgili, sözleşmeli çalışmanın iş kalitesi ve mesleki ayırım üzerindeki etkilerine değinilen yazıda, doğrudan işe alımla arasındaki eşitliği teşvik eden işveren uygulamaları çözüm olarak sunuldu.

Nisan ayında bir diğer Amerikalı kurum **Urban Institute**, “Gençlere yönelik silah şiddetini azaltma çabalarını yönlendirecek dokuz strateji”yi⁵ yayımladı. Kapsamlı araştırmalara rağmen gençlik gruplarını ve silah şiddetini azaltmak için neyin işe yaradığına dair güncel sentez yoksunluğundan dem vuran enstitü, özellikle tarihsel olarak yüksek düzeyde dezavantaj ve yatırımdan mahrum kalmanın topluluklar adına zararlı bir sorun olduğuna değindi. Önerilerin derlendiği uygulama rehberinde çok yönlü şiddet karşıtı stratejiyi destekleyecek altyapı oluşturmaya ve etkili şiddet azaltma programlarının uygulanmasının önemine dikkat çekildi.

“Asgari ücret, kendi hesabına çalışmadaki artışa katkıda bulundu”⁶

Gelişmiş ülkelerin çoğunda moda tabirle “kendi kendinin patronu” yani hiç çalışanı olmadan serbest meslek sahibi olan kişilerin payının arttığına değinen Alman **IZA- Institute of Labor Economics**, durumun ajans çalışanları, nöbetçi işçiler, sözleşmeli şirket çalışanları veya bağımsız yükleniciler gibi alternatif iş düzenlemelerine yönelik daha genel bir eğilimle örtüştüğüne değindi. Bu gelişmenin sonuçlarını anlamının önemine dikkat çeken yazıda serbest mesleğin, tipik olarak çalışan kişiyle aynı istihdam koruması, sosyal sigorta veya emeklilik haklarını sunmayacağı da belirtildi.

ABD merkezli **CATO Institute**, Mayıs'ta yayımladığı makaleye “**Mentollü sigara satışlarının yasaklanması yarardan çok zarar verebilir**”⁷ başlığını attı. Gıda ve İlaç Yönetimi'nin mentollü sigara satışının yasaklandığını ilan etmesini konu eden enstitü, 2020 yılı Ulusal Uyuşturucu Kullanım ve Sağlık Araştırması verilerine göre siyahların %81'i ve Hispanik sigara içicilerin %51'inin mentollü sigarayı tercih ettiğini bildirdi. Raporda mentollü sigara tüketenlerin günde 1-2 adetle sınırlı kaldığına değinilirken yapılan araştırmalar ve kanser verilerine bakıldığında mentollü sigaraların normal olan sigaralara göre daha az zararlı olduğu da ifade edildi.

Hispanik, İspanik veya İspano, genel olarak İspanya'dan, İspanyollardan ve İspanyol kültüründen türemiş ya da bu kültürle ilgili anlamında kullanılan bir sözcüktür.

“**Eğitim sistemimizi neden şimdi değiştirmemiz gerekiyor?**”⁸ sorusuyla karşımıza çıkan bir diğer Amerikalı kurum olan **Brookings**, küresel eğitimin karşılaştığı zorlukların her geçen gün göz korkutmaya başladığına dikkat çekti. Birleşmiş Milletler (BM), yayınladığı son raporla dünya genelinde 222 milyona yakın okul çağındaki çocuğun, yaşanan krizler nedeniyle oluşan sorunlara karşı acilen eğitim desteği alması gerektiğini bildirdi. Bu sayının 2016 yılının tam üç katı olduğuna değinen kurum, düşük ve orta gelirli ülkelerde 10 yaş grubunun basit bir hikâyeyi okuyamama oranının pandemi döneminde %50'den %70'e çıktığına da dikkat çekti. Makalede eğitim sisteminin başarılı bir dönüşümü sağlayabilmesi için kapsayıcı bir yaklaşımın benimsenmesi; amaçla başlama, pedagojik çekirdeği yeniden tasarlama ve sistem bileşenlerini konumlayıp düzenleme odağında değerlendirilmesi gerekliliğinin de altı çizildi.

Siber dünyada son gelişmeler

Haziran ayında iki ayrı rapor yayımlayan Italian Institute for International Political Studies, ABD, Rusya ve Türkiye'yi ele aldı. “**Siber istikrar Rus ve Amerikalıların elinde**”⁹ başlıklı ilk rapor Putin ve Biden'ın 2021'deki Cenevre buluşmalarında siber güvenlik konusunda istişarelerde bulunma kararını hatırlattı. Haziran 2021'den bu yana, Rus ve ABD'li müzakareciler dört kez siber güvenlik görüşmesi gerçekleştirirken iki ülke ilerlemenin işareti olarak, BM'de siber güvenlik konularında ortak bir çözüme de sponsor oldu. Büyük siber saldırının nükleer bir cevabı tetikleyen savaş eylemi olarak kabul edildiğine dikkat çeken enstitü büyük güçler arasında siber güvenlik tartışılmasının ve bazı temel kuralların belirlenmesinin önemine de değindi.

İkinci makalesinde “**Siber güvenlikte Türkiye öncülük ediyor**”¹⁰ diyen İtalya merkezli kurum, siber teknoloji her yeni saniyede yeni cihazları, sistemleri ve kullanıcıları birbirine bağlayan, giderek genişleyen bir yapıya sahip açıklamasında bulundu. Covid-19 pandemisiyle hükümet ve özel sektör operasyonlarının daha önce görülmemiş bir hızla değiştiğine değinilen makalede Türkiye'nin son yıllarda siber güvenlik alanında kapsamlı bir kümelenme platformu oluşturmak için büyük çaba sarf ettiği de belirtildi. Ekim 2017'de geniş kapsamlı bir iş birliğiyle ortaya çıkan Türkiye Siber Güvenlik Kümelenmesi'nin yanı sıra raporda kamu-özel sektör ortakları

konusu da gündeme alınırken dijital dönüşüm, siber güvenlik, milli teknolojilerin araştırılması ve geliştirilmesi, büyük veri ve yapay zekâ konularındaki parçalı faaliyetleri tek bir çatı altında toplamak amacıyla kurulan Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisine (DTO) de değinildi.

Aynı dönemde Avrupa Birliği Dış İlişkiler Konseyi “**Avrupa Egemenlik Endeksi**”ni¹¹ yayımladı. Raporda Avrupa Birliği’nin (AB) karşılaştığı zorlukların üstesinden gelerek küresel düzeni şekillendirebileceği fakat bunu başarmanın yolunun AB ülkelerinin birlikte, ortak hareket etme kapasitelerini iyileştirerek gerçekleştirebileceği belirtildi. Bu kapsamda AB ülkelerinin altı farklı alanda Avrupa’nın egemenliğine olan katkıları puanlanırken alanlar ise iklim, ekonomi, savunma, göç, sağlık ve teknoloji olarak sıralandı.

Temmuz ayında bir başka değerlendirme daha hazırlayan Avrupa Birliği Dış İlişkiler Konseyi, “**Yemen’de barış için Avrupa desteği**”¹² başlıklı makalesinde ateşkes ve barış görüşmeleri süresinde AB’nin Yemenli aktörlerin uluslararası alanda daha iyi temsil edilmesi rolünü üstlendiğini duyurdu. Yemen halkının bu duruma alışmış olmasının çatışmaların yaşamları üzerinde ne kadar yıkıcı olduğunu gösterdiğine değinen rapor, savaşla beraber milyonlarca Yemenlinin evlerini kaybetme tehdidi altında olduğuna da dikkat çekti. AB ve üye devletlerinin arabuluculuk ve hedeflenen değerlendirmeleri yaptıktan sonra yerel kuruluşlarla danışma yoluyla bir çözüm bulmalarını öneren konsey, bilgi paylaşımının da önemine değindi.

Birleşik Krallık’tan **The Royal United Services** Institute, aynı dönemde odağını Balkanlara çevirerek “**Bosna Hersek’teki seçim reformu önerileri etnik bölünmeleri pekiştirecek**”¹³ dedi. Bosna Hersek’te sızdırılan taslak yasaların gülünç durumda olduğunu ifade eden enstitü, ABD ve İngiltere tarafından desteklenen son tekliflerin, geniş tabanlı temsili demokrasi oluşturma çabalarını tehlikeye attığını ve ayrımcılığa sebep verdiğini belirtti. Yasaların sebep olabileceği ayrımcılığa karşı protestolar gerçekleştiğini de hatırlatan makalede yeni düzenlemenin dayatma olduğu ve kendi ülkelerinde Boşnakların söz hakkı olamayacağını altı çizildi.

“Yeni nüfus sayım verileri beyaz ve genç nüfus kayıplarının ülke büyümesinin yavaşlamasına neden olduğunu ortaya koyuyor”¹⁴

Brookings'den gelen bilgiye göre Covid-19 dönemiyle birlikte göçlerin azalması, doğum oranlarının düşmesi ve ölümlerin ciddi bir şekilde artış göstermesi ABD'de nüfus hareketliliğinin düşmesine yol açtı. Sayım Bürosu Tahminleri Raporunun nüfus hareketliliklerinin yaş ve etnik kökenler açısından değerlendirilmesine imkân sunduğuna yer veren raporda, değişimler analiz edildiğinde ABD'de beyaz ve genç nüfus oranlarında düşüş yaşandığı, diğer ırkların nüfuslarında ise artış meydana geldiğinin gözlemlendiği ifade edildi.

Amerikalı kurum **Center for American Progress**, konut güvensizliği problemini gündemine aldı. “**Kiralık konut krizi, arz çözümleri gerektiren bir arz sorunudur**”¹⁵ başlıklı makalede Amerika'da tarihsel olarak devam eden konut problemlerine değinilirken, Büyük Durgunluk ve pandemiden kaynaklı krizler de ele alındı. Merkez, 2020 yılında oturma hazır ev oranlarının azalmasının inşaatların talep artışına ayak uyduramadığını gösterdiğini, ayrıca 2010 yılından bu yana konutların satış ve kiralama maliyetlerinde ciddi artışlar görüldüğünü ifade etti. Yazıda son olarak Federal Rezerv Sistemi Yönetim Kurulu'nun 2022 yılında %10'luk bir ek kira artışı öngördüğü ve milyonlarca Amerikalının konut güvensizliği ile karşı karşıya kalabileceği belirtildi.

Federal Rezerv Sistemi, Merkez Bankaları Sistemi (Federal Reserve ya da FED olarak da bilinir), 1913'te kurulan ABD'nin merkez bankasıdır.

Yine Amerikalı bir merkez olan **MISES Institute**, “**Bir başka göç sorusu: İnsanlar zengin ülkelere daha yoksul ülkelere göç etmeli mi?**”¹⁶ meselesini tartışmaya açtı. “Batı dünyasında yaşanmakta olan göç tartışması toplumlara; göçmenlerin sosyal ilişkileri aşındırdığı ve girişimci dinamizmini sağladığı şeklinde kutuplaştırdı” açıklamasında bulunan enstitü, göçmenlerin daha iyi yaşam fırsatları sunan ülkelere akın etmeye devam ettiklerinin görüldüğüne de değindi. Göçmen konusunun farklı boyutlarda sürekli tartışılmasına rağmen asıl odak noktasının insan sermayesi olması gerektiğini belirten makalede insan sermayesinin teknik bilgi anlamına geldiğinin de altı çizildi. Göçmen konusunda asıl problemin yoksul ülkelerin sürekli göç vererek mevcut insan sermayelerini kaybetmeleri olduğunu söyleyen yazının devamında, gelişmekte olan dünyada yoksul ülkelerin kaliteli insan sermayesini kendilerine çekebilmek için liberal bir göç politikası benimsemesi gerektiğinden bahsedildi.

“Köprü aşılabilir bir duvara dönüşürse: İnternetin dili nedir?”¹⁷

Dünyanın sadece yüzde 19'u İngilizceyi birinci veya ikinci dil olarak konuşurken İngilizce çevrimiçi içeriğin yüzde 61'ini oluşturuyor açıklamasında bulunan Hindistan'dan **Observer Research Foundation**, bu duruma sebep olarak internetin ABD ürünü olduğunu da hatırlattı. Gelişmekte olan veya en az gelişmiş ülkelere çevrimiçi olanların dil engelini aşmak zorunda

kaldığına değinilen makalede web'in ilk vaadi olarak "İngilizce konuşun ya da ağ dışında kalın" açıklamasını da yaptı. Bununla birlikte ulusal ve bölgesel düzeydeki bu hakimiyetin, akıllı telefonların yaygınlaşmasıyla değişime uğradığına da değinilen yazıda İngilizce odaklı platformlara yerel alternatiflerin popüleritelerini arttırdığı ve bazı durumlarda kendi iç pazarlarında küresel platformların yerini aldığı bilgisi de verildi.

Center for American Progress, sonbahara girerken yayımladığı **"Aşırı sıcakların sağlığa olan etkileri buzdağının sadece görünen kısmı"**¹⁸ isimli raporunda gittikçe artan aşırı sıcaklardan ve bunun yıkıcı etkilerinden kaçış olmadığını belirtti. Sera gazı konsantrasyonlarının neden olduğu aşırı sıcaklığın sağlık üzerindeki etkileri arasında sıcak çarpması, kalp hastalığı ve astım gibi solunum bozukluklarının yer aldığına değinilen makalede ısı dalgalarına maruz kalmak, fiziksel ve zihinsel sağlığı da olumsuz etkiliyor açıklaması yapıldı. Yazının devamında ABD'de aşırı sıcakların sadece insan sağlığını değil, işçilerin üretkenliğini, tarımı, ekonomiyi ve çevreyi de ciddi şekilde etkilediği ifadesine yer verildi.

ABD Washington eyaletinde bir milyondan fazla ebeveynle ilgili tutuklama, doğum, evlilik ve boşanmalarla ilgili kayıtları birleştirerek bir çalışma yapan Institute for Family Studies, rapora **"Ebeveynlik, anne ve babanın suçu bırakmasına yardımcı olur"**¹⁹ başlığını verdi. Raporda uyuşturucu, alkol, mülkiyet ihlali ve zarar verme olmak üzere dört ayrı suç kategorisinde yapılan incelemede çocuk sahibi olmanın, annelerin tutuklanma riskini yaklaşık %50, babaların tutuklanma riskini ise yaklaşık %20 azalttığı tespit edildi. Makalede ayrıca evliliğin değil çocuk sahibi olmanın tutuklanma oranlarında önemli düşüşe sebep olduğunun da altı çizildi.

Eylül ayında yapılan bir başka değerlendirmede ABD merkezli **National Bureau of Economic Research**, ofiste çalışma modasının artık geçtiğine dikkat çekti. **"Evden ve ofisten çalışmanın emlak maliyeti"**²⁰ yazısında Şubat 2020 sonunda %95 olan büyük ofis piyasalarındaki fiziksel ofis doluluğunun Mart 2020 sonunda %10'a düştüğü hatırlatıldı. 2000'den, Mayıs 2022'ye kadar olan dönemde ABD'den 105 adet ofis kira verisinin incelendiği raporda kira gelirinde

%17,54 puanlık düşüş yaşandığı belirtildi. Yeni tutulan ofislerin kiralari, Ocak 2020 ile Aralık 2021 arasında reel olarak %13,16 oranında düşerken 2021 yılı sonuna kadar pandemi öncesi seviyelere geri döndüğüne ve şehirler arasında anlamlı bir şekilde farklılık oluştuğuna da dikkat çekildi.

Maliyetleri konut açısından değerlendiren **American Enterprise Institute** de Amerika'da son zamanlarda nüfusun önemli biçimde artarken hane halkı sayısında ise ciddi azalma meydana geldiğini ve tek başına yaşayan insan sayısının da artmasıyla durumun ABD'de konut kıtlığına sebebiyet verdiğini "**Hane halkı büyüklüğüne kısıtlamalar ve konut maliyetleri**"²¹ makalesi ile açıkladı. Amerika'da aile yapısının değişmesine rağmen konut politikalarının değişmemesinin eleştirildiğine değinilen yazıda hane halkı büyüklüğünü kısıtlamaya karşı bazı eyaletlerde yapılan yasaklamanın kültürel tutkuları ve tartışmaları arttırma riski nedeniyle konut sorununu çözmede etkili olmayacağı ifade edildi.

“Asya Kalkınma Bankası'nın (ADB) LinkedIn raporuna göre Asya ve Pasifik'te işe girmek için dijital beceriler çok önemli”²²

Filipinler'den **Asian Development Bank Institute**, işe alım sürecinde dijital becerilere talebin artış gösterdiğinden bahsedilen raporunda temel dijital okuryazarlığın önemli olduğunu ve daha yüksek dijital becerilere sahip olanların daha fazla fayda sağladığı vurgulandı. Araştırmaya göre, Bangladeş, Hindistan, Endonezya ve Filipinler'deki çoğu işveren, temel internet becerileri gibi dijital becerileri artık temel işyeri becerileri olarak görüyor. ADB Sürdürülebilir Kalkınma ve İklim Değişikliği Departmanı Genel Müdürü Bruno Carrasco da Asya ve Pasifik'teki dijital ekonominin hızla büyüdüğünü ve e-ticaretin 2025 yılına kadar 2 trilyon dolara ulaşmasının beklendiğini belirtti.

Yılın son çeyreğine girerken "**Ukrayna çevresindeki zorunlu göçe dair güncel bilgiler**"²³ makalesini yayımlayan Amerikalı **Centre for Strategic International Studies**, bazı Ukraynalıların hala evlerine geri dönemediğini, Ukrayna'nın Rusya sınırına yakın bölgelerde kalan insanların ise zorla Rusya'ya göç ettirildiğini bildirdi. 2022 Eylül ayı verilerine göre 7.536.433 kişinin Ukrayna dışına göç ettiğine değinen merkez, Almanya ve Polonya'nın birer milyondan fazla sığınmacı kabul ettiklerini de bilgilere ekledi. Ukrayna savaş sebebiyle 18 ila 60 yaş arası erkeklerin yurt dışına çıkışını yasaklarken, Ukrayna'dan ayrılan sığınmacıların çoğunu 30 -39 yaş arası çocuklu kadınlar ve yaşlıların oluşturduğu yine verilen bilgiler arasında yer aldı.

İnsan Hakları İzleme Örgütü aynı dönemde gündeme aldığı "**BM, Çin'in Uygurlara yönelik istismarıyla gecikmeden ilgilenmesi gerekiyor**"²⁴ makalesiyle BM raporuyla geç de olsa bölgede ayrımcılık ve ciddi insan hakları ihlali olduğunun doğrulandığına değindi. 2016 yılından bu yana Çin'in, bir milyondan fazla Uygur Türkü ve diğer Müslüman Türkleri keyfi göz altına aldığını, birçoğunun zorla çalıştırıldığını, işkence ve zulme maruz kaldığını belirten örgüt ayrıca gözaltına alınan kişilerin çocuklarının, kendilerinin izni olmadan zorla alıkoyularak devlet tarafından işletilen çocuk esirgeme kurumlarına veya yatılı okullara gönderildiğini de

bildirdi. Güvenilir raporlardan gelen bilgilere göre Çin Hükümetinin Müslümanlara ait camileri, türbeleri ve mezarları yavaş yavaş yıkıp yok ederek bölgede Müslümanlara yönelik hem dini hem de kültürel izleri silmeye çalıştığını ifade eden yazıda BM'nin insan hakları konusunda işleyişi de eleştirildi.

Çin'in bir diğer gündemi olan Covid'le ilgilenen ABD merkezli TIME, yazısına “Sıfır Covid politikasına karşı protestolar Çin'i sarsıyor”²⁵ başlığını attı. Çinliler'in mevcut şartların getirdiği bunalımla protestolara başladığını duyuran yayın, Çin güvenlik güçlerinin, gelişmiş gözetleme ve denetim altyapısının bu tarz olayları oluşumu esnasında engelleme kabiliyetine sahip olduğu düşünülse de 1,4 milyarlık nüfusun içinden protestocuları ayırt etmenin zor olduğunu da ifade etti.

“Britanya'nın konut krizi yoksulluğun hala en büyük sebebi”²⁶

İngiltere'de 8 Kasım'da düzenlenen Siyaset ve Eşitsizlik Konferansı'nda yoksulluk gerçeği ve buna dair neler yapılabileceği ele alındığını aktaran **Institute of Economic Affairs**, GSYH'nin %20'sinden fazlası çeşitli sosyal programlara harcanmasına rağmen olumlu sonuçlar alınamadığını duyurdu. Bu durumun en büyük nedeninin konut krizi olduğu ve bu sorunun çözüme kavuşturulmadan sosyal sistemin iyileşemeyeceğini ele alan makalede yaşanan konut krizinin; perakende fiyatlar üzerindeki etkisi, işgücü hareketliliği üzerindeki etkisi ve çalışmaya teşvik etkileri ile yoksulluğu artırdığının düşünüldüğünü de ifade etti. Konut krizinin insanların bütçeleri üzerine doğrudan etkisini aktarmak için İngiltere'nin Güneydoğusunda düşük gelirli

halkın, genellikle brüt hane gelirinin 1/3'ünden fazlasını kiraya harcadığına dikkat çeken enstitü krizin perakende dahil diğer sektörler üzerindeki etkilerine de değindi.

Bir diğer Birleşik Krallık kurumu olan **CHATHAM House** da Elon Musk'ın Twitter'ı satın almasını değerlendirdi. **“Demokratik altyapı birkaç kişiye ait olmamalıdır”**²⁷ makalesinde Twitter'ın haberlere ulaşmak isteyen okuyucular ve haberciler için kilit bir sosyal medya platformu olduğuna değinilirken platformun küresel siyasi anlatı ortamında merkezi bir güç olarak görüldüğüne de dikkat çekti. Yazıda süreçle ilgili ayrıca “her yerde evrensel bir güç gibi görünen sosyal medya platformu çağının alacakaranlığa girdiğine dair bir his oluştuğu” ifadesi de yer aldı.

Kasım ayında da gözünü Katar'a çeviren İnsan Hakları İzleme Örgütü, FIFA Dünya Kupası'yla ilgili olarak maçların oynanacağı stat ve çevre yapılarında çalışan işçilere yönelik sömürü ve suistimalleri hatırlattı. **“Katar, ırkçıları eleştirerek yaptığı suistimalleri gizleyemez”**²⁸ başlıklı açıklamada, hükümetin suçlamaları saptırmak ve ülkenin insan hakları kayıtlarını etkilememek için durumun kendilerine yönelik ırkçı bir hareket olduğunu iddia ettiğine de değinildi. Katar'a yönelik en büyük eleştiri ülkelerinde oynanan Dünya Kupası altyapısının ırksal adaletsizlik; Güney Asya ve Afrika bölgesinden gelen düşük ücretle çalışıp hakları suistimal edilen göçmenler tarafından kurulmasıydı. Kurum ayrıca Katar'ın maaşları gasp edilen, emekleri sömürülen, yaralanan ve ölen işçilerle ilgili tazminat ödemeyi veya konu hakkında çözüm yolu bulmayı reddetmesinin de büyük eleştirilere neden olduğunu ifade etti. Makalede, Kafala sisteminin ırksal ve hiyerarşik bir düzeni empoze ettiğini, Katar'ın kendi halkının ülke nüfusunun sadece %10'u oluşturduğunu, Katarlıların zengin ve rahat bir yaşam sürdürdüklerini, geriye kalan %90'lık kısmın neredeyse tamamının Katarlı olmayan işçi ve göçmenlerden oluştuğunun da altı çizildi.

ABD'den **Economic Policy Institute** yıl bitmeye yaklaşırken **“Ev işçileri istatistiği 2022”**²⁹ raporunu yayımladı. ABD'de aile üyelerine bakan ve evleri temizleyen profesyonellerin demografik özelliklerine, aldıkları ücretlere, sosyal yardımlara ve yoksulluk oranlarına kapsamlı bir bakış sağlayan rapora göre ABD'de normal zamanda evlerde çalışan 2,2 milyon işçinin olduğu tespit edildi. Kayıt dışı daha fazla çalışan olduğunun tahmin edildiğinin de bildirildiği istatistiklere göre:

- Ev işçilerinin %90,2si kadın, yarısından fazlası (%51,3) Siyah, Hispanik, Asya Amerikalı ve Pasifik Adalı kadınlardan oluşuyor.
- İşçilerin çoğu (%65,3) ABD doğumlu.
- Tipik ev işçisine saat başına 13,79 dolar ödenirken diğer işçilere nazaran (saatte 21,76 dolar ödenen) daha az kazandıkları belirtiliyor.
- Ev işçilerinde, diğer çalışanlara göre üç kat daha fazla yoksulluk görülüyor.
- Her 10 ev işçisinden 1'i işveren tarafından sağlanan bir emeklilik planı kapsamına girebilirken, 5'te 1'inden azı sağlık sigortası kapsamına giriyor.

Çin ve Uygurlar hakkında 2022 sonunda bir açıklama daha yayımlayan İnsan Hakları İzleme Örgütü, **“Otomobil sanayi, Sincan-Uygur'da zorla çalışanlarla bağlantılı”**³⁰ dedi. Çin'in Sincan-Uygur Özerk bölgesinde faaliyet gösteren birçok tedarikçinin, Çin hükümetinin zorunlu çalıştırma programlarına karıştığı ve büyük otomobil üreticileriyle bağlantıları olduğuna dair kanıtlar bulunduğunu ifade eden örgüt, Çin'de zorla çalıştırmayla bağlantılı kuruluşlar tarafından üretilen malların ABD'ye ithal edilmeye uygun olmadığına dair bir karine oluşturulduğuna değinirken Eylül 2022'de AB'nin de zorla çalıştırmayla yapılan ürünlerin ithalatını yasaklayacak bir yasa tasarısı önerdiğini duyurdu.

“Twitter'ın gazetecileri engellemesi, medya özgürlüğünü tehdit ediyor”³¹

Yılın ve İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün son raporu da Elon Musk'ın Twitter'ı satın alması üzerine oldu. Süreçte en büyük tehlikelerden birinin medya özgürlüğüne dair olacağını belirtmesinden kısa bir süre sonra New York Times, Washington Post, CNN vb. medya kuruluşlarında çalışan en az yedi gazetecinin, hava ulaşım araçlarını takip eden (Elon Musk'ın özel jeti de dahil) sistem hakkında attıkları tweet sebebiyle hesapları süresiz olarak engellendi. Uçuş takip sisteminin uçaklara dair verileri halka açık bir şekilde paylaştığını hatırlatan yazıda, Musk'ın konuyla alakalı “Beni tüm gün eleştirmek tamamen normal ve kabul edilebilir fakat benim mevcut konumumun paylaşılması ailemin hayatını tehlikeye atmaktadır.” ifadesine de yer verildi.

2022 Dünya Sosyal Gündeminde İlk 20

1. <https://interestingengineering.com/scientists-just-created-magnetic-seeds-to-heat-up-and-kill-cancer>
2. <https://www.inss.org.il/publication/israel-earthquake/>
3. <https://www.ifo.de/en/node/68319>
4. <https://www.aspeninstitute.org/blog-posts/how-contract-work-drives-disparities-in-tech/>
5. <https://www.urban.org/research/publication/nine-strategies-guide-efforts-reduce-youth-gun-violence>
6. <https://newsroom.iza.org/en/archive/research/minimum-wage-contributed-to-rise-in-solo-self-employment/>
7. <https://www.cato.org/commentary/banning-sale-menthol-cigarettes-may-do-more-harm-good>
8. <https://www.brookings.edu/blog/education-plus-development/2022/06/23/why-we-must-transform-our-education-systems-now/>
9. <https://www.ispionline.it/en/pubblicazione/cyber-stability-lies-russian-and-american-hands-35370>
10. <https://www.ispionline.it/en/pubblicazione/cybersecurity-turkey-leads-way-35348>
11. <https://ecfr.eu/special/sovereignty-index/>
12. <https://ecfr.eu/article/local-and-focused-european-support-for-peace-in-yemen/>
13. <https://www.rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/electoral-reform-proposals-bosnia-and-herzegovina-will-cement-ethnic-divisions>
14. <https://www.brookings.edu/research/white-and-youth-population-losses-contributed-most-to-the-nations-growth-slowdown-new-census-data-reveals/>
15. <https://www.americanprogress.org/article/the-rental-housing-crisis-is-a-supply-problem-that-needs-supply-solutions/>
16. <https://mises.org/wire/other-immigration-question-should-people-wealthy-countries-migrate-poorer-ones>
17. <https://www.orfonline.org/expert-speak/when-a-bridge-becomes-a-wall/>
18. <https://www.americanprogress.org/article/the-health-care-consequences-of-extreme-heat-are-just-the-tip-of-the-iceberg/>
19. <https://ifstudies.org/blog/parenthood-helps-mom-and-dad-quit-crime>
20. <https://www.nber.org/papers/w30526>
21. <https://www.aei.org/research-products/report/household-size-limitations-and-housing-costs/>
22. <https://www.adb.org/news/digital-skills-critical-jobs-asia-and-pacific-says-ADB-LinkedIn-report>
23. <https://www.csis.org/analysis/update-forced-displacement-around-ukraine>
24. <https://www.hrw.org/news/2022/10/04/un-needs-address-chinas-abuse-uyghurs-without-delay>
25. <https://time.com/6237068/china-zero-covid-protests/>
26. <https://iea.org.uk/britains-housing-crisis-still-the-single-biggest-driver-of-poverty/>
27. <https://www.chathamhouse.org/2022/11/democratic-infrastructure-must-not-be-owned-few>
28. <https://www.hrw.org/news/2022/11/27/qatar-cant-hide-its-abuses-calling-criticism-racist>
29. <https://www.epi.org/publication/domestic-workers-chartbook-2022/#chart1>
30. <https://www.hrw.org/news/2022/12/06/car-industry-linked-forced-labor-xinjiang>
31. <https://www.hrw.org/news/2022/12/16/twitters-suspension-journalists-threatens-media-freedom>

KOSAM

KALKINMA ODAKLI STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

